

PROGRAMY REALIZOWANE W RAMACH STRATEGII ROZWOJU POWIATU

Obowiązująca obecnie Strategia Rozwoju Powiatu Tucholskiego została uchwalona w dniu 23.03.2001 (uchwała Rady nr XXXI/174/2001). Ponieważ od tego czasu zmianie uległy zarówno sytuacja geopolityczna w kontekście m.in. przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, jak również uwarunkowania społeczne i gospodarcze w skali kraju i Powiatu, zaistniała konieczność jej aktualizacji. Rada Powiatu Tucholskiego dostrzegając wagę problemu, podjęła stosowną uchwałę (uchwała Rady nr VI/47/2007 z dnia 23.03.2007 w sprawie przystąpienia do opracowania aktualizacji Strategii Rozwoju Powiatu Tucholskiego) i w chwili obecnej prace nad aktualizacją są finalizowane. Poniżej przedstawiono zestawienie działań realizowanych w ramach poszczególnych celów zapisanych w dotychczas obowiązującej Strategii.

1. AKTYWIZACJA GOSPODARCZA PRZY ZACHOWANIU ZASAD ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

Subregionalny Fundusz Pożyczkowy „Kujawiak”

Polska Fundacja Przedsiębiorczości (PFP) ze Szczecina prowadzi na terenie Polski kilka funduszy pożyczkowych dla przedsiębiorców, finansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i budżetu Państwa. Jednym z nich jest Subregionalny Fundusz Pożyczkowy "Kujawiak".

W maju 2005 r. Starostwo Powiatowe podpisało z Fundacją umowę, dotyczącą utworzenia w Tucholi Punktu Obsługi Funduszu (POF). Tucholski POF mieści się w budynku Powiatowego Urzędu Pracy, plac Wolności 23 (wejście od ul. Tylnej). Obecnie obsługą pożyczek zajmuje się Pani Ewelina Gracz zatrudniona przez stowarzyszenie "Centrum Rozwoju PROGRES"¹. Ma zapewnione pomieszczenie, dostęp do telefonu, komputera, faksu i innych urządzeń oraz materiałów biurowych.

Celem Funduszu jest wspieranie lokalnej aktywności gospodarczej poprzez ułatwienie przedsiębiorcom dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania. Oferta Funduszu "KUJAWIAK", jest kierowana do mikro i małych przedsiębiorców, którzy mają utrudniony dostęp do kredytu bankowego.

Pożyczkę może otrzymać przedsiębiorca:

- zatrudniający do 50 pracowników
- mający swoją siedzibę i prowadzący podstawową działalność na terenie województwa kujawsko-pomorskiego

---

¹ od dnia 01.06.2007 Stowarzyszenie Centrum Rozwoju Gminy Kamień Krajeński zmieniło nazwę na Centrum Rozwoju PROGRES

- działający co najmniej 3 miesiące
- posiadający wyraźnie określony cel, na który zostanie wykorzystana pożyczka
- mający dobrą strategię działania, lecz niewystarczające środki finansowe na sfinansowanie swojego działania i rozwoju
- działający we wszystkich branżach, z wyjątkiem przedsiębiorców z sektora rolniczego, zbrojeniowego i przedsiębiorców prowadzących działalność przemysłową określaną jako szkodliwą dla środowiska, a także prowadzących działalność powszechnie uznawaną za nieetyczną.

Jaką pożyczkę można otrzymać:

- cel: pożyczka może być udzielona zarówno na cele inwestycyjne, jak i na cele obrotowe
- kwota pożyczki: pożyczka może być udzielona maksymalnie do wysokości 120 tys. zł
- okres spłaty pożyczki: okres spłaty pożyczki wynosi 36 miesięcy od momentu podpisania umowy. Dopuszczalny jest 6 miesięczny okres karencji w spłacie kapitału. W indywidualnych przypadkach, istnieje możliwość udzielenia pożyczki o okresie spłaty do 60 miesięcy
- wkład własny: minimalny wkład własny ubiegającego się o pożyczkę wynosi 20% wartości przedsięwzięcia
- oprocentowanie: pożyczki oprocentowane są według stopy referencyjnej Komisji Europejskiej, obowiązującej w dniu zawarcia umowy pożyczki plus maksymalnie do 3,0 punktów procentowych marży w stosunku rocznym. Wysokość marży ustalana jest indywidualnie.
- prowizje i opłaty: od przyznanej pożyczki pobierana jest opłata manipulacyjna w wysokości do 2,0% kwoty przyznanej pożyczki, płatna jednorazowo w momencie jej udzielenia
- zabezpieczenie: zabezpieczenie z tytułu pożyczki oprócz weksła in blanco może stanowić: poręczenie funduszu poręczeń kredytowych, poręczenie przez osoby trzecie, hipoteka lub przewłaszczenie

Jakie korzyści daje współpraca z Funduszem:

- ułatwiony dostęp do źródeł finansowania z pominięciem banków komercyjnych
- minimalny wkład własny
- elastyczne formy zabezpieczenia spłaty pożyczki
- uproszczona procedura

Wnioski o pożyczkę można otrzymać w Punkcie Obsługi Funduszu. Wypełniony wniosek jest opiniowany przez Komisję Pożyczkową, a następnie przekazywany do centrali Funduszu w Szczecinie w celu podjęcia ostatecznej decyzji. W 2006 roku udzielono 8 pożyczek na łączną kwotę 213 000,00 zł. Natomiast w okresie od stycznia do października 2007 roku udzielono 8 pożyczek na łączną kwotę 289 800,00 zł.

Od początku bieżącego roku przeprowadzono jedno szkolenie z zakresu negocjacji handlowych. W listopadzie planowane jest szkolenie dotyczące finansowania działalności MSP z funduszy UE 2007-2013.

Informacje na temat Funduszu umieszczone są w internecie na stronie Fundacji www.pfp.com.pl, na stronach www.powiat.tucholski.pl oraz www.bippowiat.tuchola.pl, a także na ulotkach i plakatach. Ukazują się także ogłoszenia w lokalnej prasie.

Punkt Konsultacyjny dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw

Punkt Konsultacyjny dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw w Tucholi powstał 25.07.2005 roku z inicjatywy Stowarzyszenia Centrum Rozwoju Gminy Kamień Krajeński we współpracy z Towarzystwem Rozwoju Regionalnego "PROMOCJA BORÓW TUCHOLSKICH". PK pełni funkcję instytucji pierwszego kontaktu dla małych i średnich przedsiębiorców.

Projekt - Punkt Konsultacyjny jest realizowany przy udziale wsparcia finansowego pochodzącego z Unii Europejskiej w ramach *Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw - Działanie 1.1 Wzmocnienie instytucji wspierających działalność przedsiębiorstw*, Poddziałanie 1.1.1 - *Wsparcie instytucji otoczenia biznesu zrzeszonych w sieci Krajowego Systemu Usług (KSU)*.

Punkt Konsultacyjny w Tucholi świadczy bezpłatne usługi informacyjne wyłącznie na rzecz małych i średnich przedsiębiorstw (MSP). W ramach udzielanych informacji na temat programów pomocowych, zasad przygotowywania wniosków o wsparcie z udziałem środków rządu polskiego jak również funduszy strukturalnych, przedsiębiorcy mogą skorzystać z bezpłatnej pomocy w zakresie:

- wyboru właściwego programu do sfinansowania planowanego projektu,
- określenia zakresu finansowania przedsięwzięcia z programu pomocowego,
- wyjaśnienia zasad wypełniania wniosku o wsparcie
- zasad przygotowania rozliczeń i wniosków o wypłatę wsparcia,
- wyjaśnienia zasad wyboru akredytowanego wykonawcy,
- sprawdzenia spełniania przez firmę kryteriów formalnych i administracyjnych przy ubieganiu się o wsparcie,

Bezpłatne informacje mogą ponadto dotyczyć:

- prawa, marketingu, finansów, podatków itp.,
- administracyjno-prawnych aspektów prowadzenia firmy,
- innych niż wymienione dostępnych programów pomocy publicznej i źródeł finansowania działalności gospodarczej,
- zasad sporządzania wniosków o pomoc publiczną i finansowania przedsiębiorstw z innych źródeł.

Od początku realizacji projektu z usług skorzystało 116 klientów, którym udzielono 211 porad informacyjnych oraz 4 pakietów informacyjnych opracowanych/zaktualizowanych przez PK.

Z usług Punktu Konsultacyjnego można korzystać od poniedziałku do piątku w godzinach: 7:30 – 15:30.

Kontakt: Tuchola; plac Wolności 23 (III piętro),

tel. 052 5590732, cwp@tuchola.pl; www.punkt-konsultacyjny.tuchola.pl

Pilotażowy Program LEADER+

Pilotażowy Program Leader+ realizowany jest w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”. Ma on na celu pobudzenie aktywności środowisk lokalnych i ich zaangażowanie w tworzenie oraz realizację lokalnych strategii rozwoju obszarów wiejskich.

Program wdrażany jest w ramach dwóch schematów. W ramach realizacji I Schematu utworzono **Lokalną Grupę Działania "Bory Tucholskie"**. Jej członkami zostały podmioty i organizacje działające na terenie gmin: Cekcyn, Gostycyn, Kęsowo, Lubiewo, Śliwice i Tuchola, a także gmin Lniano, Osie i Świekatowo. Lokalna Grupa Działania została zarejestrowana w Krajowym Rejestrze Sądowym w dniu 2 lutego 2006 r. jako związek stowarzyszeń. Obecnie LGD liczy 31 członków, w tym także Towarzystwo Rozwoju Regionalnego "Promocja Borów Tucholskich". Efektem realizacji I Schematu było powstanie Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich (ZSROW), która opracowana została przez TRR "Promocja Borów Tucholskich".

Wnioski do II Schematu złożyło 187 lokalnych grup działania, z czego środki na realizację ZSROW otrzymało 80 partnerstw. LGD "BT" otrzymało 660.905 zł, które zgodnie z umową zostaną wydatkowane do 14 kwietnia 2008 r.

ZSROW, wdrażane w ramach Schematu II, uwzględnia działania dotyczące następujących tematów:

1. poprawa jakości życia na obszarach wiejskich;
2. podnoszenie wartości lokalnych produktów zwłaszcza przez ułatwianie małym jednostkom produkcyjnym dostępu do rynków dzięki wspólnym działaniom;
3. wykorzystanie zasobów naturalnych i kulturowych, w tym potencjału obszarów należących do sieci Natura 2000.

Dokument pn. Zintegrowana Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz bieżące informacje dotyczące działalności LGD dostępne są na stronie www.lgd.borytucholskie.pl.

Obecnie, oprócz realizacji Schematu II PPL+, Lokalna Grupa Działania przygotowuje się do pozyskania środków w ramach Leadera 2007-2013. W tym celu przygotować należy Lokalną Strategię Rozwoju (LSR) oraz przystosować strukturę LGD do nowych wymogów. Na realizację LSR przyznana może zostać w drodze konkursu

kwota ok. 48 EURO na mieszkańca obszaru objętego strategią, czyli prawie 3 mln EURO do wykorzystania w tym okresie programowania.

2. ZAPEWNIENIE WYSOKIEGO POZIOMU KSZTAŁCENIA NA WSZYSTKICH POZIOMACH EDUKACJI

Wyższa Szkoła Zarządzania Środowiskiem w Tucholi

Wyższa Szkoła Zarządzania Środowiskiem w Tucholi jest samorządową, niepubliczną szkołą wyższą. Powołanie Uczelni jest inicjatywą lokalną, a utworzona została przez Towarzystwo Rozwoju Regionalnego "Promocja Borów Tucholskich", w skład którego wchodzi samorząd powiatowy oraz samorządy gminne z terenu Powiatu Tucholskiego.

Uczelnia swą działalność rozpoczęła w roku akademickim 2003/2004, obecnie kształci studentów w następujących kierunkach:

- Inżynieria Środowiska: 7- semestralne studia inżynierskie, kierunek uruchomiony w roku akademickim 2003/2004,
- Leśnictwo: 8- semestralne studia inżynierskie, kierunek uruchomiony w roku akademickim 2005/2006
- Architektura Krajobrazu: 7- semestralne studia inżynierskie, kierunek uruchomiony w roku akademickim 2006/2007

Uczelnia dysponuje budynkiem przy ulicy Pocztowej oraz korzysta z bazy dydaktycznej Zespołu Szkół Leśnych, Zespołu Szkół Licealnych i Agrotechnicznych, jak również Zespołu Szkół Ogólnokształcących. Oprócz tego WSZŚ korzysta z pomieszczeń Książnicy Tucholskiej partycypując w kosztach jej utrzymania. Najważniejsze inwestycje uczelni w ostatnim czasie to:

- doposażenie pracowni chemicznej w ZSO,
- zakup wyposażenia (ławki i krzesła) do Książnicy Tucholskiej,
- utworzenie pracowni biologicznej,
- utworzenie dwóch pracowni komputerowych,
- remont sal seminaryjnych i Sali posiedzeń Senatu,
- utworzenie akademickiego biura karier,
- instalacja szybkiego Internetu 8Mb/s
- wprowadzenie systemu monitoringu i napadu,
- wymiana centrali telefonicznej,
- zainstalowanie systemu p.poż.

Liczba absolwentów która ukończyła uczelnię w roku 2007 wyniosła:

kierunek inżynieria środowiska – studia pierwszego stopnia

- stacjonarne: **27**
- niestacjonarne: **50**

WSZŚ w Tucholi jest jedną z czterech uczelni w Polsce i jedyną w Polsce Północnej kształcąca na kierunku Leśnictwo, gdzie w trybie stacjonarnym i niestacjonarnym

kształci się ponad 800 studentów. W roku akademickim 2007/2008 liczba studentów na poszczególnych kierunkach przedstawia się następująco:

kierunek inżynieria środowiska – studia pierwszego stopnia

– niestacjonarne: **116**, w tym przyjętych na I rok studiów: **46**

kierunek leśnictwo- studia pierwszego stopnia

– stacjonarne: **137**, w tym przyjętych na I rok studiów: **60**

– niestacjonarne: **678**, w tym przyjętych na I rok studiów: **250**

kierunek architektura krajobrazu – studia pierwszego stopnia

– niestacjonarne: **49**, w tym przyjętych na I rok studiów: **23**

Łącznie w roku akademickim 2007/2008 na uczelni studiuje prawie 1000 osób.

Szkoły ponadgimnazjalne

W 2007 r. wpisano do ewidencji i placówek niepublicznych Powiatu Tucholskiego następujące szkoły:

- Policealna Szkoła Zawodowa Towarzystwa Wiedzy Powszechnej,
- Liceum ogólnokształcące dla Dorosłych Towarzystwa Wiedzy Powszechnej
- Prywatne Liceum Profilowane dla Dorosłych "Przyszłość"
- Prywatne Uzupełniające Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych "Przyszłość"

3. AKTYWIZACJA TURYSTYCZNA, CZYLI ROZWÓJ I POPRAWA STANDARDU OFEROWANYCH USŁUG TURYSTYCZNYCH, PRZY ZACHOWANIU ZASAD ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU.

Program „Turystyka Wspólna Sprawa”

"Turystyka - wspólna sprawa" to pierwszy w Polsce duży projekt szkoleniowo-doradczy dla branży turystycznej realizowany na zlecenie Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Skorzystać z niego mogą przedsiębiorcy, przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego oraz organizacji wspierających rozwój turystyki. Szkolenia i doradztwo są dofinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego. Celem projektu jest podniesienie kwalifikacji osób zatrudnionych w turystyce, pomoc w rozwoju produktów turystycznych oraz animowanie współpracy partnerów w regionie. Projekt jest realizowany w 16 województwach. Pierwsza edycja projektu obejmowała województwa: dolnośląskie, kujawsko-pomorskie, podlaskie, pomorskie i świętokrzyskie. Druga edycja obejmuje województwa: lubelskie, małopolskie, śląskie, warmińsko-mazurskie i zachodniopomorskie. Trzecia – lubuskie, łódzkie, mazowieckie, opolskie, podkarpackie oraz wielkopolskie.

W województwie kujawsko-pomorskim funkcjonuje 10 grup partnerskich. W ramach realizacji projektu na terenie Powiatu Tucholskiego utworzono grupę partnerską „Bory Aktywne”, której zadaniem jest stworzenie sieciowego produktu turystycznego.

Na dzień 31.10.2007 skład grupy jest następujący: Pole Namiotowe Drew - Art w Tucholi, Ośrodek Wczasowy "Raciąż" w Raciążu, Starostwo Powiatowe w Tucholi, Urząd Miejski Tucholi, gospodarstwo agroturystyczne Małgorzata Talarek, Pensjonat "Leśny Dwór" w Raciążu, Zajazd "Pod Jeleniem" w Tucholi, Ośrodek Wypoczynkowy "Nad Brdą" w Tucholi, Firma Przewozowo - Handlowa Jerzy Wegner w Tucholi, Przedsiębiorstwo Wielobranżowe "Activitas" w Bydgoszczy, Usługi Turystyczne Zbigniew Galiński Bydgoszcz, Ośrodek Jeździecki QŃ w Ostrowie, ELFVILLE S.C Bydgoszcz, Dom Gościnny "Kachlinówka" w Zbeninach, Ośrodek Rehabilitacji i Wypoczynku "Perła" w Tleniu, Ośrodek Wypoczynkowy "Leśne Ustronie", Firma Handlowo-Usługowa "Bory-Rzeki".

W ramach konkursu "Pakiet Promocji Produktu" grupa partnerska "Bory Aktywne" otrzymała dofinansowanie w wysokości 4148 zł na stworzenie strony internetowej, która zawiera ofertę produktu turystycznego grupy. Strona funkcjonuje pod adresem www.boryaktywne.pl

Tworzenie produktu turystycznego: „Grzybowa wioska” oraz „Zapomniana Stacja”

a) Stowarzyszenie na Rzecz Ekorozwoju Sołectwa Krzywogoniec, kontynuuje działania na rzecz rozwijania „Wioski Grzybowej”. Z ważniejszych działań stowarzyszenia wymienić należy:

- zorganizowanie w dniu 14 sierpnia Święta Grzyba,
- prezentację przetworów z grzybów na Festiwalu Smaku w Grucznie,
- wyposażenie siedziby stowarzyszenia w stół i krzesła w celu organizowania m.in. spotkań tematycznych z dziedziny mikologii,
- zakup pieca do wypalania gliny.

b) Festyn Kolejarski „Zapomniana Stacja” na stacji w Pruszczu wszedł na stałe do kalendarza imprez. W bieżącym roku zrealizowano już trzecią taką imprezę. Organizatorem festynu, podobnie jak poprzednio, było Towarzystwo Rozwoju Regionalnego „Promocja Borów Tucholskich”. Głównym celem imprezy było przybliżenie mieszkańcom i turystom zagadnień związanych z tradycją kolejnictwa w Powiecie, a także wskazanie potrzeby działań na rzecz ratowania obiektów infrastruktury kolejowej w skali regionu. W przygotowanie festynu aktywnie włączyli się mieszkańcy Pruszcza oraz przedstawiciele organizacji pozarządowych, takich jak: Mogileńskie Stowarzyszenie Sympatyków Kolei i Stowarzyszenie Grodziska Kolej Drezynowa. Festyn cieszył się dużym zainteresowaniem ze strony turystów oraz lokalnych mediów, co świadczy o potrzebie organizowania tego typu imprez.

Poprawa zagospodarowania turystycznego

W 2007 r. na terenie Powiatu Tucholskiego poszerzona została baza noclegowa. Powstały nowe kwatery agroturystyczne: Jankielowicz Danuta – Krzywogoniec, Borta Hubert – Stary Sumin, Garlicka Julita – Wysoka, Skąleccy Beata i Damian -

Minikowo, Dejewska–Senska Bożena – Wełpin, pensjonat Bielska Struga Bogdańscy Agnieszka i Piotr; a wielu dotychczasowych kwaterodawców poszerzyło zakres swojej działalności, np.: zwiększenie ilości miejsc noclegowych, sauna, możliwość wypożyczenia sprzętu wodnego, swojskie jedzenie, organizacja grzybobrań, organizacja zabaw sylwestrowych, imprezy rodzinne, itp. Powstały też nowe firmy oferujące aktywny wypoczynek: Ośrodek jeździecki „Skręt” Marek Garlicki – Iwiec Kochelno, Stajnia „Gwiazda” Mieczysław Drażkowski – Szumiąca, Usługi jeździeckie „Traper” Jan Wielgosz – Tuchola. Zostało odnowione oznakowanie szlaków turystycznych: pieszych i rowerowych. W Cekcynie ustawiono kolejne 4 tablice informacyjne nt. leśnych szlaków rowerowych. Tablice te zostały umieszczone w miejscach najczęściej odwiedzanych przez turystów: dworzec PKP, zejście na plażę, Poczta, Delikatesy. Nowy dzierżawca pola namiotowego w Świcie zmodernizował infrastrukturę pola poprzez: postawienie obszernej altany oraz wyrównanie całego pola i założenie nowego trawnika. W miejscowości Krajenki oczyszczono 2 bunkry z czasów II wojny światowej i udostępniono je dla turystów. Na początku lipca odbył się tam festyn historyczny, a we wrześniu rajd pieszy szlakiem bunkrów.

Punkt Informacji Turystycznej w Tucholi

Punkt znajduje się w budynku Muzeum Borów Tucholskich. Z większości ważniejszych ciągów pieszych i drogowych w mieście dotarcie do niego wyznaczają specjalne tablice. Godziny otwarcia punktu pokrywają się z godzinami otwarcia Muzeum i są następujące:

wrzesień – czerwiec:	poniedziałek - piątek 9.00 – 17.00
lipiec – sierpień:	poniedziałek - piątek 9.00 – 17.00
	sobota - niedziela 9.00 – 15.00

Od marca tego roku zatrudnieni są dwaj nowi pracownicy: Wioletta Chabowska oraz Marcin Szwemin, którzy zajmują się bezpośrednio Muzeum i Punktem Informacji Turystycznej. Uczestniczyli oni w pracach remontowych i porządkowych tworząc nowy wizerunek Punktu i Muzeum. Główne zadania to przygotowywanie wystaw i oprowadzanie po Muzeum, a także udzielanie kompleksowych informacji turystom. W sezonie 2007 w Punkcie Informacji Turystycznej udzielono łącznie około 400 informacji: osobiście, telefonicznie, mailowo i faksem. Punkt posiada standardowe wyposażenie (telefon, fax, ksero, 2 komputery, drukarkę oraz łącze internetowe). Można zaopatrzyć się tam w drobne pamiątki, materiały i publikacje promujące walory przyrodnicze i turystyczne Borów Tucholskich, oraz uzyskać bezpośrednio informacje np. na temat: aktualnej bazy noclegowej, co warto zobaczyć, gdzie dobrze zjeść itp. W kosztach utrzymania i funkcjonowania punktu od pięciu lat partycypuje Gmina Tuchola. Na następny rok zaplanowana jest dalsza modernizacja i rozwój oraz poszerzanie oferty IT i Muzeum.

4. KOMPLEKSOWA PROMOCJA GOSPODARCZA POWIATU, ZMIERZAJĄCA DO WYKSZTAŁCENIA POWSZECHNEGO WIZERUNKU POWIATU JAKO MIEJSCA SPRZYJAJĄCEGO WYPOCZYNKOWI, INWESTOWANIU I ZAMIESZKANIU.

Promocja internetowa

W od czerwca ubiegłego roku działa strona internetowa www.it.tuchola.pl, której istnienie sprawdza się w praktyce, ponieważ jest ona rozpoznawana i kojarzona przez turystów z naszym regionem. Zamieszczone są tam wszystkie niezbędne dla turystów informacje do zaplanowania pobytu na terenie Powiatu Tucholskiego. Strona zawiera także mapę powiatu, plan miasta, materiał zdjęciowy, bazę gastronomiczną, noclegową, możliwe formy aktywnego wypoczynku, czy też dane użytkowe. Witryna ta jest niejako kompendium informacji na temat naszego regionu. Dane na stronie są na bieżąco aktualizowane przez Wydział Promocji i Rozwoju Powiatu oraz przez pracowników Muzeum. Na rok następny planowana jest przebudowa strony, a także poszerzenie zakresu informacji z obszarów gmin spoza powiatu (w ramach Lokalnej Grupy Działania „Bory Tucholskie”) oraz promocja całego regionu Borów Tucholskich. Równoległe działa oficjalna strona powiatu www.powiat.tucholski.pl

Materiały promocyjne

Starostwo współuczestniczy w wydawaniu mapy turystycznej Powiat Tucholski, zapewniając zakup części nakładu tej publikacji oraz aktualizując zawarte w niej informacje przed każdym kolejnym wydaniem. Obecnie ukazało się VII wydanie mapy. Ponadto powstają materiały promocyjne w postaci kieszonkowych ulotek przeznaczonych na masowy kolportaż i wydawanych na zlecenie Starostwa lub wytwarzanych w wydziale promocji we własnym zakresie. Do tej grupy materiałów zaliczane są również kalendarze kieszonkowe i ścienne. Wydział promocji przygotował także materiał informacyjny o powiecie, który ukazał się w publikacji "Polskie Pojezierza dla aktywnych".

Dużą popularnością cieszy się przewodnik "Powiat Tucholski", który ukazał się dzięki współpracy wszystkich gmin i powiatu. W 2007 roku Starostwo zakupiło II wydanie przewodnika (360 szt.). Obecnie przygotowuje tłumaczenie przewodnika na język angielski.

Poprzez Towarzystwo Rozwoju Regionalnego "Promocja Borów Tucholskich" uzyskano dotację z Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu w wysokości 6 000 zł na wydanie 1 400 szt. publikacji pn. "Sztuka Ludowa w Borach Tucholskich" wydanie III zmienione.

W trakcie przygotowywania są materiały pokonferencyjne pt: "Dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze Brdy i jej dorzecza".

Imprezy organizowane lub współorganizowane przez Starostwo:

- Dzień Ziemi w Tucholi
- Borowiackie Targi Rozmaitości w Pruszczu
- Dzień Kukurydzy w Wieszczykach
- Wystawa Grzybów w Muzeum Borów Tucholskich

- Stare i nowe zabawy mikołajkowe (kolejna edycja 6 grudnia)
- Międzynarodowy Dzień Ochrony Zabytków
- Otwarcie Muzeum Sygnałów Myśliwskich

Ponadto Towarzystwo Rozwoju Regionalnego "Promocja Borów Tucholskich" otrzymało z Urzędu Marszałkowskiego dofinansowanie następujących imprez:

- Konferencja pn. "Dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze Brdy i jej dorzecza".
- Ogólnopolski Plener Rzeźbiarsko - Malarski pn. "Uroki Borów Tucholskich" w Tucholi
- Zapomniana Stacja- Festyn Kolejarski

Imprezy, w których Starostwo brało udział:

- Dożynki Wojewódzkie w Jabłonowie Pomorskim
- Targi "Lato na Wsi" w Minikowie
- Festyn borowiacki "Jadą, jadą Borowiacy" - promocja kultury borowiackiej w Muzeum Etnograficznym w Toruniu
- promocja Borów Tucholskich na lotnisku w Bydgoszczy z okazji uruchomienia połączenia do Dublina
- Festiwal Przedmiotów Artystycznych w Poznaniu

Przekazane materiały promocyjne (foldery, mapy, itp.):

- Targi edukacyjne w Gdańsku i Chojnicach
- Festiwal Orkiestr Dętych w Bysławiu
- V Konkurs Poetycki w Tucholi
- Folkowy Jarmark w Ustrzykach Dolnych
- Spotkanie producentów kukurydzy w ZSLiA
- Wiosenne Targi Turystyczne w Poznaniu,
- Targi Turystyczne TT Warsaw
- Tour Salon w Poznaniu,
- Targi Turystyczne ITB w Berlinie
- Dzień Ziemi w Tucholi
- Konferencja pn. "Zarządzanie ochroną przyrody w lasach" w Tleniu (org. WSZŚ w Tucholi)
- Plener Rzeźbiarsko-Malarski w Tucholi
- Przegląd Twórczości Osób Niepełnosprawnych w Cekcynie
- Festiwal Muzyki Myśliwskiej w ramach 47. Dni Borów Tucholskich
- Festyn w Ludwichowie i Trzebcinach
- Festyn "Borowe Święto" w Klonowie
- Borowiackie Targi Rozmaitości w Pruszczu
- Festyn kolejarski w Pruszczu
- Targi POLAGRA w Poznaniu

- Dzień Kukurydzy w Wieszczykach
- Międzynarodowe Targi ExpoReal w Monachium (Urząd Marszałkowski)
- Dożynki Wojewódzkie w Jabłonowie Pomorskim
- IV Ogólnopolskie Prezentacje Artystyczne Kolejarzy w Krakowie
- Targi Turystyczno-Ogrodnicze „Lato na Wsi” Minikowo 2007

Inne działania Starostwa :

W lipcu 2007 r. na terenie powiatu gościła ekipa z portalu internetowego „Wirtualna Polska”. W ramach akcji promocyjnej „Polska jest fajna” nakręcono 3 filmy dostępne aktualnie na stronie: www.polska2007.wp.pl W przygotowaniu materiałów pomoc ekipie okazali pracownicy Muzeum Borów Tucholskich.

5. ROZWÓJ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

Program Rozwoju Lokalnego

„Program Rozwoju Lokalnego Powiatu Tucholskiego na lata 2004 – 2013” został opracowany w 2004 r. przez zespół zadaniowy, w skład którego wchodził przedstawiciele samorządów gminnych i powiatowego z terenu Powiatu Tucholskiego. W okresie finansowania 2004-2006 był to dokument niezbędny do pozyskiwania środków ze Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego. Ze względu na to, że informacje zawarte w PRL musiały być zbieżne z informacjami zawartymi we wniosku aplikacyjnym (w zakresie tytułu wniosku, wartości całkowitej oraz harmonogramu realizacji), wymagana była bieżąca aktualizacja zadań ujętych w Programie. Prace te wykonywał wspomniany wcześniej zespół zadaniowy, który spotykał się w zależności od potrzeb. PRL był 6-krotnie zmieniany uchwałami Rady Powiatu, ostatnio uchwałą nr XXXIV/222/2006 z dnia 30 marca 2006 r.

Podsumowania realizacji zadań ujętych w PRL dokonano dwukrotnie: we wrześniu 2006 r. oraz w październiku bieżącego roku (szczegółowe obliczenia zawiera poniższa tabela).

Z zapisów PRL-u na lata 2004-2006 wynika, że podział planowanych środków przeznaczonych na realizację poszczególnych zadań był następujący:

o Środki UE	89.171.301,04
o Budżet państwa	7.013.992,10
o Budżet JST	27.518.749,17
o Inne	12.355.139,16
Łącznie	136.059.181,47

Z zebranych danych wynika, że zrealizowano inwestycje o łącznej wartości 30 337 288,75 zł (22,3% planowanej kwoty), a w trakcie są inwestycje na sumę prawie 29 mln zł (ok. 21% planowanej kwoty). Wynika z tego, że wykonane będą zadania, których wartość wyniesie ok. 43% planowanej kwoty.

Tab. Realizacja inwestycji zawartych w Programie Rozwoju Lokalnego Powiatu Tucholskiego dotyczy lat 2004-2006 (stan na dzień 31.10.2007)

1	Planowane nakłady w zł	Inwestycje zrealizowane		Inwestycje w trakcie realizacji			Niezrealizowane inwestycje		
		zł	%	zł	%	%narastająco	zł	%	%narastająco
	2	3	4 (3/2)	5	6 (5/2)	7 (4+6)	8	9 (8/2)	10 (7+9)
Kwota ogólna	136 059 181,47	30 337 288,75	22,30	28 823 687,09	21,18	43,48	60 899 569,09	44,76	88,24
Środki z Unii Europejskiej	89 171 301,04	9 606 368,42	7,06	14 242 179,56	10,47	17,53	37 996 622,02	27,93	45,45
Środki z budżetu państwa	7 013 992,10	1 942 495,38	1,43	2 050 807,26	1,51	2,93	3 716 416,45	2,73	5,67
Środki JST	27 518 749,17	10 070 302,46	7,40	9 375 071,77	6,89	14,29	12 594 530,62	9,26	23,55
Inne środki	12 355 139,16	8 718 122,49	6,41	3 155 628,50	2,32	8,73	6 592 000,00	4,84	13,57
ROZWÓJ SYSTEMU KOMUNIKACJI	31 794 441,70	11 707 810,12	36,82	9 018 707,91	28,37	65,19	5 965 286,00	18,76	83,95
Środki z UE	21 537 003,42	4 233 536,68	13,32	4 491 914,13	14,13	27,44	3 842 421,60	12,09	39,53
Środki z budżetu państwa	1 803 538,85	826 149,22	2,60	150 807,26	0,47	3,07	515 278,60	1,62	4,69
Środki JST	7 635 899,43	5 267 960,20	16,57	3 625 358,02	11,40	27,97	1 474 585,80	4,64	32,61
Inne środki	818 000,00	1 380 164,02	4,34	750 628,50	2,36	6,70	133 000,00	0,42	7,12
ROZWÓJ SYSTEMU INFRASTRUKTURY	61 711 935,30	11 004 943,03	17,83	13 262 202,84	21,49	39,32	28 167 519,60	45,64	84,97
Środki z UE	41 697 795,42	3 325 270,57	5,39	9 750 265,43	15,80	21,19	18 998 518,83	30,79	51,97
Środki z budżetu państwa	3 143 942,20	514 814,00	0,83	0,00	0,00	0,83	1 805 180,30	2,93	3,76
Środki JST	10 639 164,68	1 825 918,71	2,96	1 106 937,41	1,79	4,75	5 099 820,47	8,26	13,02
Inne środki	6 231 033,00	5 338 939,75	8,65	2 405 000,00	3,90	12,55	2 264 000,00	3,67	16,22
POPRAWA STANU ŚRODOWISKA NATURALNEGO	16 288 555,26	3 066 010,91	18,82	162 266,34	1,00	19,82	11 484 000,00	70,50	90,32
Środki z UE	8 714 430,30	442 732,00	2,72	0,00	0,00	2,72	5 613 000,00	34,46	37,18
Środki z budżetu państwa	443 255,11	330 077,36	2,03	0,00	0,00	2,03	207 600,00	1,27	3,30
Środki JST	2 355 869,85	856 111,71	5,26	162 266,34	1,00	6,25	1 663 400,00	10,21	16,46
Inne środki	4 775 000,00	1 437 089,84	8,82	0,00	0,00	8,82	4 000 000,00	24,56	33,38
POPRAWA STANU ŚRODOWISKA KULTUROWEGO	1 253 874,49	144 169,80	11,50	0,00	0,00	11,50	650 000,00	51,84	63,34
Środki z UE	782 324,69	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	390 000,00	31,10	31,10
Środki z budżetu państwa	105 387,45	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	65 000,00	5,18	5,18
Środki JST	50 000,00	6 862,80	0,55	0,00	0,00	0,55	0,00	0,00	0,55
Inne środki	316 162,35	137 307,00	10,95	0,00	0,00	10,95	195 000,00	15,55	26,50
POPRAWA WARUNKÓW I JAKOŚCI ŻYCIA	25 010 374,72	4 414 354,89	17,65	6 380 510,00	25,51	43,16	14 632 763,49	58,51	101,67

Środki z UE	16 439 747,21	1 604 829,17	6,42	0	0,00	6,42	9152681,59	36,60	43,01
Środki z budżetu państwa	1 517 868,49	271 454,80	1,09	1 900 000,00	7,60	8,68	1 123 357,55	4,49	13,17
Środki JST	6 837 815,21	2 113 449,04	8,45	4 480 510,00	17,91	26,36	4 356 724,35	17,42	43,78
Inne środki	214 943,81	424 621,88	1,70	0,00	0,00	1,70	0,00	0,00	1,70

Opracowano na podstawie danych od samorządów gminnych

Wymierne efekty realizacji Planu Rozwoju Lokalnego w latach 2004 - 2006 w zależności od obszaru problemowego przedstawiają się następująco (podano tu efekty zadań zrealizowanych oraz tych, które są w trakcie realizacji):

Planowane efekty	Osiągnięte efekty inwestycji zrealizowanych i w trakcie realizacji
Rozwój systemu komunikacji	
przebudowa 42 km dróg gminnych	22,23 km
przebudowa 11,9 km dróg powiatowych	11,9 km
wybudowanie 3,0 km chodników	1,172 km
wybudowanie 0,8 km kanalizacji deszczowej	0,777 km
wybudowanie 4 km ścieżek rowerowych	-----
powstanie 4 obiektów infrastruktury drogowej	1 szt.
przebudowa 1 mostu	1 szt.
Rozwój systemu infrastruktury	
podłączenie 584 gospodarstw domowych do sieci wodociągowej	444
podłączenie 1054 gospodarstw domowych do sieci kanalizacyjnej	515
wybudowanie 51,8 km sieci wodociągowej	40,6 km
zmodernizowanie 13 km sieci wodociągowej	10,92 km
wybudowanie 46 km sieci kanalizacyjnej	17,2 km
zmodernizowanie 10 km sieci kanalizacyjnej	7,83 km
przygotowanie 5 hektarów uzbrojonych terenów inwestycyjnych	-----
rozbudowanie 2 oczyszczalni ścieków	-----
zmodernizowanie 2 stacji wodociągowych	-----
Poprawa stanu środowiska naturalnego	
powstanie 78 przydomowych oczyszczalni ścieków	-----
termomodernizacja 6 obiektów użyteczności publicznej	5
modernizacja oczyszczalni ścieków	-----
rozbudowa 2 składowisk odpadów komunalnych	1
powstanie 110 przyłączy gazowych do gospodarstw domowych	-----
modernizacja 1 kotłowni	1

Poprawa stanu środowiska kulturowego	
rewitalizacja 1 obiektu dziedzictwa kulturowego	1
odnowienie 2 obiektów sakralnych	1
Poprawa warunków i jakości życia	
powstanie 3 obiektów sportowych	2
powstanie 1 obiektu kulturalnego	-----
modernizacja 2 obiektów kulturalnych	1
zagospodarowanie turystyczne 1 jeziora	-----
przystosowanie 2 obiektów dla potrzeb osób niepełnosprawnych	2
remont 4 obiektów użyteczności publicznej	1
powstanie 1 placu zabaw	1
adaptacja 1 budynku na potrzeby służby zdrowia	1

6. POPRAWA DOSTĘPNOŚCI KOMUNIKACYJNEJ

W ramach poprawy dostępności komunikacyjnej powiatu wykonano następujące zadania:

- remont mostu drogowego na rzece Brdzie w miejscowości Piła Młyn. Oddany do użytku w czerwcu 2007r.;
- udział w budowie ronda w Gostycynie. Oddane do użytku we wrześniu 2007r.;
- przebudowa odcinka drogi powiatowej nr 1030C Bruchniewo - Sucha (budowa poszerzenia) - koniec realizacji przewidziano w listopadzie 2007 r.;
- przebudowa skrzyżowania dróg powiatowych nr 1030C i 1036C w Bruchniewie - wykonano we wrześniu 2007 r.;
- remont cząstkowy 74 km dróg powiatowych;

W trakcie przygotowań:

- aktualizacja dokumentacji na rozbudowę drogi powiatowej nr 1035C Iwiec - Wełpin dla II etapu;
- dokumentacja na przebudowę odcinka drogi powiatowej nr 1010C na odcinku Żalno - Żalno dworzec PKP;
- dokumentacja na przebudowę odcinka drogi powiatowej nr 1003C i 1009C w miejscowości Raciąż;
- dokumentacja na przebudowę odcinka drogi powiatowej nr 1017C w miejscowości Śliwice;
- dokumentacja na przebudowę drogi powiatowej nr 1015C na odcinku Tuchola - Trzebciny;
- dokumentacja na przebudowę mostu drogowego w Plaskoszu;
- dokumentacja na przebudowę odcinka drogi powiatowej nr 1026C w Cełkynie.

7. POPRAWA BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO

Zadania związane z bezpieczeństwem w powiecie realizowane są wielopłaszczyznowo.

Podstawowym dokumentem, przyjętym Uchwałą Nr VI/48/2007 Rady Powiatu Tucholskiego jest „Powiatowy program zapobiegania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego na lata 2007-2010”.

Obejmuje on osiem kierunków działań:

1. Bezpieczna szkoła
2. Ograniczenie narkomanii i alkoholizmu wśród młodzieży
3. Ograniczenie wykroczeń i przestępstw w miejscach publicznych, podejmowanie działań wdrażających mieszkańców powiatu do poszanowania prawa
4. Wzrost poziomu bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania
5. Ograniczenie wykroczeń przestępczości w ruchu drogowym
6. Ograniczenie zdarzeń związanych z wykroczeniami i przestępstwami naruszającymi przepisy p.poż.
7. Zapewnienie bezpieczeństwa w obiektach użyteczności publicznej
8. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

Realizację programu nadzoruje Komisja Bezpieczeństwa i Porządku, która w bieżącej kadencji samorządu powiatowego, odbywa swoje posiedzenia co dwa miesiące, podczas których analizuje zjawiska objęte programem, wykonawstwo zadań przez jednostki działające w sferze bezpieczeństwa jak i działania własne Komisji. Od dnia przyjęcia programu: przeprowadzono kontrolę oznakowania szkół, zorganizowano III Powiatową Konferencję Antynarkotykową, rozprowadzono materiały informacyjne i narkotesty, dokonano analizy stanu potrzeb w zakresie wyposażenia uczniów najmłodszych klas w elementy odblaskowe, uruchomiono Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Tucholi.

Starosta odbywa raz w miesiącu spotkania z Komendantami Policji i Państwowej Straży Pożarnej oraz innymi osobami współdziałającymi w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa i porządku w powiecie, dzięki czemu cały czas monitoruje jego stan.

Zadania przeciwdziałające niebezpieczeństwu zagrożenia życia, funkcjonowania instytucji publicznych realizuje także Zespół Reagowania Kryzysowego, który odbył posiedzenia związane z okresowym zagrożeniem „ptasią grypą” i zagrożeniu terrorystycznemu obiektów użyteczności publicznej.

Wykaz ważniejszych zadań

Powiatowego Centrum Zarządzania Kryzysowego wykonanych w 2007 r.

1. Wprowadzenie Planu Przemieszczenia i Zapewnienia Warunków Funkcjonowania Starostwa Powiatowego na Stanowisku Kierowania w Zapasowym Miejscu Pracy;

2. Opracowanie na potrzeby Starostwa Planu Obrony Cywilnej Starostwa Powiatowego;
3. Wydano zarządzenia aktualizujące obsady etatowe w Starostwie oraz jednostkach organizacyjnych wchodzących w skład stałego dyżuru;
4. Zgodnie ze zmianami do Wytycznych Dyrektora Wydziału Zarządzania Kryzysowego, Ochrony Ludności i Spraw Obronnych Kujawsko- Pomorskiego Urzędu w Bydgoszcz opracowano IV rozdział Powiatowego Planu Obrony Cywilnej dotyczący działań OC w procesie osiągnięcia wyższych stanów gotowości obronnej;
5. Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3. 12. 2002 r. w sprawie tworzenia Powiatowego Zespołu Reagowania Kryzysowego uzupełniono sprzęt w Powiatowym Centrum Zarządzania Kryzysowego na sumę 12.000 zł.;
6. Na podstawie Ustawy z dnia 26.04.2007 r. o zarządzaniu kryzysowym prowadzone są prace przygotowawcze wprowadzenia w/w ustawy na szczeblu Powiatu;
7. W ramach prowadzonego konkursu z zakresu wiadomości o obronie cywilnej „Bezpieczne życie” dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych w 2007 r. na szczeblu wojewódzkim powiat tucholski zajął III miejsce. Powiat reprezentował uczeń z Zespołu Szkół Ogólnokształcących Tomasz Siudak oraz uczeń z Zespołu Szkół Leśnych i Agrotechnicznych Rafał Wojnowski;
8. W miesiącu wrześniu przeprowadzono ćwiczenia praktyczne zgrywające Powiatowy Zespół Reagowania Kryzysowego ze służbami ratowniczymi powiatu tucholskiego pod kryptonimem „Podgrzana Beczka –Tuchola 2007”;
9. Wydział Zarządzania Kryzysowego Kujawsko - Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego przekazał do Powiatowego Centrum Zarządzania Kryzysowego program komputerowy HNS dotyczący tworzenia na terenie województwa bazy danych potrzebnej dla Zespołów Reagowania Kryzysowego w czasie klęsk żywiołowych. Systematycznie program jest uzupełniany.

Komenda Powiatowa Policji w Tucholi

KPP realizuje w 2007 r. następujące programy prewencyjne:

1. „Bezpieczne Miejsce Wypoczynku”

Od dnia 1-go stycznia 2004 r. rozpoczęto realizację programu prewencyjnego ukierunkowanego na ograniczenie włamań do domków letniskowych, altan, kradzieży pojazdów oraz innych przestępstw w miejscowościach i na terenach letniskowych powiatu tucholskiego pn. „Bezpieczne Miejsce Wypoczynku”. W celu osiągnięcia zakładanych efektów rozpropagowano ulotki dotyczące sposobów zabezpieczenia mienia, znakowania przedmiotów wartościowych.

2. „Tucholski policyjny program edukacyjny”

Głównym celem tego programu jest poprawa bezpieczeństwa dzieci i młodzieży, zapobieganie przestępczości i demoralizacji nieletnich poprzez szeroką edukację przy współpracy placówek oświatowych. Program realizowany jest poprzez prowadzenie pogadarek i spotkań z dziećmi i młodzieżą oraz rodzicami i pokrywa się częściowo z działaniami prowadzonymi przez szkoły w zakresie uświadamiania zagrożeń

związanych z narkomanią, alkoholizmem oraz agresją wśród nieletnich .

3. „Bezpieczny Powiat Tucholski”

Jest to ramowy program współpracy Komendanta Powiatowego Policji w Tucholi i Starosty Tucholskiego mający na celu poprawę stanu bezpieczeństwa mieszkańców. Składa się z 6-ciu segmentów ukierunkowanych na poprawę stanu bezpieczeństwa mieszkańców, tworzenie powiatowego systemu monitorowania, planowania i koordynacji działań w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Prowadzone są także akcje prewencyjne, takie jak: akcja „Znicz”, „Bezpieczne miejsce wypoczynku, bezpieczne ferie”, „Pasy Bezpieczeństwa”, „Bezpieczny weekend” itp.

Poniższa tabela przedstawia najważniejsze programy i działania (z dofinansowaniem zewnętrznym), wynikające ze Strategii Rozwoju Powiatu, planowane do realizacji na terenie Powiatu w latach 2007 - 2013.

Nazwa projektu/zakres inwestycji	Orientacyjny koszt całkowity w zł	Źródła współfinansowania projektu	Przewidywany okres realizacji projektu	Miejsce realizacji	Instytucja odpowiedzialna za realizację (beneficjent)
„Bory Tucholskie - w labiryntach natury” - wzmocnienie konkurencyjności i pozycji regionu Borów Tucholskich na turystycznej mapie Polski poprzez rozwój infrastruktury turystycznej i technicznej	21,7mln	Budżet Powiatu, budżety gmin, Lasy Państwowe	2008-2010	Powiat Tucholski	Powiat Tucholski, nowopowstały podmiot
Zwiększenie dostępności terenów inwestycyjnych szansą rozwoju Powiatu Tucholskiego – Tucholska Strefa Przemysłowa	17,022 mln	Budżet gminy Tuchola, Budżet Gminy Śliwice	2008-2013	Gmina Tuchola, Gmina Śliwice	Gmina Tuchola Gmina Śliwice
Program dostosowawczy Szpitala Tucholskiego	35 mln	Budżet Powiatu, Szpital Tucholski Sp. Z o.o.	2009-2012	Tuchola	Powiat Tucholski
Ochrona walorów krajobrazowo - turystycznych Borów Tucholskich poprzez inwestycje w gospodarkę wodno - ściekową.	70 mln	Budżety Gmin	2009-2015	Powiat Tucholski	nowopowstały podmiot - Związek Gmin
Ograniczenie zużycia kopalnych nośników energii na rzecz wykorzystania lokalnych zasobów biomasy poprzez budowę nowego źródła ciepła o mocy 9MW	15 mln	WFOŚiGW	2008-2009r.	Tuchola	Przedsiębiorstwo Komunalne w Tucholi Sp. z o.o.
Budowa południowego obejścia miasta Tucholi w ciągu drogi wojewódzkiej nr 240	100 mln	Zarząd Dróg Wojewódzkich, budżet Powiatu, budżet Gminy Tuchola	2008-2013	gmina Tuchola, gmina Gostycyn	Zarząd Dróg Wojewódzkich

Budowa południowego obejścia miasta Tucholi w ciągu drogi wojewódzkiej nr 240	100 mln	Zarząd Dróg Wojewódzkich, budżet Powiatu, budżet Gminy Tuchola	2008-2013	gmina Tuchola, gmina Gostycyn	Zarząd Dróg Wojewódzkich
Drogą nr 1015C przez Bory Tucholskie	18,30 mln	bużet Powiatu, budżet Gminy Cekcyn, Śliwice, Tuchola	2008-2011	Gmina Cekcyn, Śliwice i Tuchola	Zarząd Dróg Powiatowych w Tucholi
Drogami powiatowymi przez Bory Tucholskie	46,85 mln	budżet Powiatu	2012-2015	Powiat Tucholski	Zarząd Dróg Powiatowych w Tucholi
Ścieżkami rowerowymi przez Bory Tucholskie	27,32	bużet Powiatu, budżet Gminy Cekcyn, Gostycyn, Kęsowo, Lubiewo, Śliwice, Tuchola	2008-2015	Powiat Tucholski	Zarząd Dróg Powiatowych w Tucholi
Rewitalizacja Tucholi	8,5 mln	budżet Gminy Tuchola	2008-2009	Gmina Tuchola	Gmina Tuchola
Turystyczne zagospodarowanie nieczynnej linii kolejowej nr 240 na trasie Pruszcz-Bagienica - Terespol pomorski	10 mln	Budżet Gmin: Gostycyn Lubiewo i Świekatowo	2008-2015	Gmina Gostycyn, Lubiewo, Świekatowo	Gmina Gostycyn
Domowy Urząd	8 mln	Budżet Powiatu, budżety gmin Cekcyn, Osie, Śliwice, Tuchola	2008-2011	Gmina Cekcyn, Osie, Śliwice, Tuchola	Powiat Tucholski

Opracował:
Wydział Promocji i Rozwoju Powiatu

Naczelnik Wydziału
Promocji i Rozwoju Powiatu
Maciej Rorda

PROJEKT

**UCHWAŁA NR XI/.../2007
RADY POWIATU TUCHOLSKIEGO
z dnia 23 listopada 2007 r.**

w sprawie przyjęcia „Strategii rozwoju Powiatu Tucholskiego”

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 21 oraz art. 12 pkt 4 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1592 ze zmianami: Dz. U. z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558, Nr 113 poz. 984, Nr 153 poz. 1271, Nr 200 poz.1688, Nr 214 poz. 1806, z 2003 r. Nr 162, poz. 1568, z 2004 r. Nr 102, poz. 1055)

**Rada Powiatu
uchwala, co następuje:**

§ 1

Przyjąć dokument pn.: "Strategia rozwoju Powiatu Tucholskiego", stanowiący załącznik do Uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały zleca się Zarządowi Powiatu.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Zarząd Powiatu

RADCA PRAWNY

Tomasz Sobiecki

UZASADNIENIE

23 marca 2007 r. Rada Powiatu Tucholskiego podjęła uchwałę w sprawie przystąpienia, wspólnie z gminami, do opracowania strategii rozwoju powiatu - dokumentu określającego najważniejsze kierunki rozwoju Powiatu Tucholskiego. Dokument ten lub jego zapisy wykorzystywane będą m in. we wnioskach aplikacyjnych składanych przez samorząd powiatowy i samorządy gminne w ramach ubiegania się o środki z Unii Europejskiej. Pracę nad opracowaniem strategii zlecono Panu Adamowi Stańczykowi - współautorowi pierwszej strategii rozwoju powiatu tucholskiego opracowanej i uchwalonej w roku 2000.

Proces opracowywania dokumentu poddany został konsultacjom społecznym. Powołana została Społeczna Rada Konsultacyjna, która spotkała się dwukrotnie. Konsultacje prowadzone były także podczas spotkań na szczeblu gminnym i powiatowym. Ponadto przeprowadzono badania ankietowe wśród mieszkańców poszczególnych gmin oraz podano informacje o aktualizacji strategii w prasie lokalnej oraz na stronie internetowej Starostwa Powiatowego w Tucholi.

„Nowa” strategia rozwoju powiatu tucholskiego
oraz gmin Cekcyn, Gostycyn, Kęsowo, Lubiewo, Śliwice, Tuchola

Strategia rozwoju powiatu tucholskiego

PROJEKT

Opracowanie: mgr Adam Stańczyk

2007 r.

Spis treści

Wstęp	- str. 3
Horyzont czasowy Strategii	- str. 3
Wizja rozwoju gmin i powiatu tucholskiego	- str. 4
Mierniki monitoringu, stanu realizacji i powodzenia strategii powiatowej i gminnych	- str. 28
Postulaty dotyczące kierunków rozwoju gmin powiatu tucholskiego zgłaszane przez mieszkańców	- str. 33
Kierunki rozwoju powiat tucholskiego i gmin powiatu tucholskiego	- str. 34
Komentarz dotyczący założeń konstrukcji strategii	- str. 37

WSTĘP

Niniejsze opracowanie stanowi strategię rozwoju powiatu tucholskiego - zawiera wizję rozwoju powiatu tucholskiego oraz gmin powiatu tucholskiego, a także cele i kierunki rozwoju powiatu, zapewniające realizację tej wizji.

Opracowanie zostało wykonane w ramach wspólnego przedsięwzięcia powiatu tucholskiego oraz wszystkich gmin powiatu, mającego na celu zaktualizowanie posiadanych strategii rozwoju. W toku prowadzonych prac sporządzono diagnozę stanu rozwoju powiatu i każdej z gmin, co zostało zwarte w opracowaniach pt.:

- „Nowa” strategia powiatu tucholskiego oraz gmin Cekcyn, Gostycyn, Kęsowo, Lubiewo, Śliwice, Tuchola. Uwarunkowania zewnętrzne rozwoju powiatu tucholskiego (czerwiec 2007)
- „Nowa” strategia powiatu tucholskiego oraz gmin Cekcyn, Gostycyn, Kęsowo, Lubiewo, Śliwice, Tuchola. Diagnoza stanu i uwarunkowań rozwoju (lipiec 2007)

Przeprowadzono także badania ankietowe wśród mieszkańców gmin (z badań sporządzono raporty), a uzyskane odpowiedzi miały wpływ na konstrukcję kierunków rozwoju - zarówno powiatu, jak też każdej z gmin. Elementem uspołecznienia procesu tworzenia strategii były także spotkania konsultacyjne na szczeblu powiatu i gmin.

Powyższa diagnoza, poparta konsultacjami społecznymi, stanowiła podstawę do sporządzenia wizji rozwoju (czyli opisu zakładanego przyszłego stanu rozwoju, uwzględniającego aspiracje władz i mieszkańców i osadzonego w realnych uwarunkowaniach), a także kierunków rozwoju (czyli usystematyzowanego, spójnego i kompleksowego wykazu działań, które będą podejmowane dla realizacji tego zakładanego w wizji, stanu rozwoju).

Ze względu na znaczny stopień integralności społecznej, kulturowej i funkcjonalnej całego powiatu oraz wyraźną wspólnotę interesów (w zakresie kreowania rozwoju powiatu) mieszkańców i samorządów wszystkich 7 jednostek, podjęto decyzję opracowania jednej - wspólnej - wizji rozwoju. Rozdział ten w sposób kompleksowy przedstawia zakres i charakter działań prorozwojowych, które będą podejmowane na terenie powiatu i w każdej z gmin powiatu (zadania szczegółowe, specyficzne dla danej gminy), stąd też nakreśla nie tylko zamierzenia i aspiracje każdej z jednostek, ale również pokazuje szersze tło, na jakim odbywać się będzie ich rozwój.

Uzupełnieniem materiału są: mierniki monitoringu wdrażania i realizacji strategii oraz komentarz dotyczący założeń konstrukcji (metodologii) strategii.

HORYZONT CZASOWY STRATEGII

Dla strategii nie określono horyzontu czasowego jej obowiązywania lub aktualności - będzie ona ważna i aktualna do czasu stwierdzenia wystąpienia nowych istotnych uwarunkowań lub do czasu realizacji postawionych zadań. Ze względów technicznych (związanych z finansowaniem rozwoju), Wizję rozwoju dostosowano do obowiązującego obecnie w polityce regionalnej okresu

programowania - obejmującego lata 2007-2013. Po tym okresie pożądana będzie weryfikacja ustaleń strategii w celu aktualizacji kierunków i wizji rozwoju powiatu i gmin powiatu oraz ich dostosowania do nowych warunków finansowania rozwoju.

WIZJA ROZWOJU GMIN I POWIATU TUCHOLSKIEGO

Podstawowym celem każdej strategii rozwoju lokalnego jest określenie kierunków rozwoju zapewniających poprawę jakości życia mieszkańców dla osiągnięcia wysokich (zaspokajających aspiracje mieszkańców oraz lokalnych władz) jej standardów.

Podstawowym celem rozwoju powiatu tucholskiego oraz gmin tworzących powiat jest więc zapewnienie mieszkańcom wysokiego standardu życia, co wymagać będzie poprawy stanu lub utrzymywania jego obecnego dobrego poziomu, w wielu sferach życia i funkcjonowania powiatu oraz gmin, z których za najważniejsze uznać należy:

- właściwą realizację zadań własnych przez samorzady, a więc przede wszystkim osiągnięcie i utrzymywanie stanu wysokiej jakości oraz pełnej dostępności infrastruktury społecznej i technicznej,
- poprawę sytuacji na rynku pracy, w celu zwiększenia dochodów gospodarstw domowych,
- poprawę konkurencyjności oraz atrakcyjności powiatu i jego gmin oraz wykreowanie i utrwalenie pozytywnego wizerunku tego obszaru,
- utrzymywanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego - jako kapitału powiatu istotnego zarówno dla jakości życia mieszkańców, jak też kreowania jego wizerunku i rozwoju gospodarczego,
- zapewnienie dobrej dostępności komunikacyjnej w układzie wewnętrznym (wewnątrz powiatu) jak i zewnętrznym (z innych obszarów) co jest podstawowym warunkiem otwarcia powiatu i czerpania z tego tytułu korzyści społecznych i gospodarczych,
- partycypację w środkach umożliwiającą dofinansowanie przedsięwzięć rozwojowych.

Aspiracją samorządu powiatowego oraz samorządów gminnych jest osiągnięcie właściwego poziomu realizacji zadań własnych oraz korzystnych warunków dla rozwoju przedsięwzięć komercyjnych, a więc zapewnienie mieszkańcom wysokiej jakości życia, mierzonej:

- dostępem do i stanem infrastruktury społecznej, technicznej i komunikacyjnej,
- poziomem bezrobocia i przedsiębiorczości,
- stanem środowiska przyrodniczego.

Konsekwencją dobrego stanu rozwoju tych aspektów będzie także wysoka pozycja powiatu i gmin powiatu na tle innych jednostek w różnego rodzaju rankingach i klasyfikacjach.

Aspiracją samorządu powiatowego, samorządów gmin, mieszkańców, sektora pozarządowego, jest, by w wyniku podejmowanych działań, powiat osiągnął następujący stan rozwoju:

- pod względem stanu i jakości środowiska - powiat nadal będzie należał do najlepszych w województwie,
- pod względem stanu rozwoju gospodarczego - mierzonego liczbą podmiotów gospodarczych ogółem i stanem bezrobocia - powiat będzie wykazywał stan porównywalny ze średnią

województką dla obszarów wiejskich, a w niektórych aspektach - lepszy od średniej (oznacza to duże wyzwanie dla rynku pracy);

- pod względem stanu rozwoju turystyki - jednym z głównych wyzwań stawianych przed powiatem w najbliższych latach jest utrzymanie renomy jednego z najważniejszych w województwie pod względem walorów, zagospodarowania i ruchu turystycznego. Należy oczekiwać silnej konkurencji ze strony innych powiatów oraz „przebudowy” struktury oferty turystycznej powiatu, wskutek czego spodziewany jest spadek znaczenia niektórych sektorów turystyki, przy jednoczesnym rozwoju i wzmacnianiu innych; należy się spodziewać spadku części wskaźników charakteryzujących turystykę w powiecie (m.in. spadek ruchu turystycznego, likwidacja części bazy), co jest nieuchronnym skutkiem restrukturyzacji oferty;
- pod względem wyposażenia w infrastrukturę społeczną - powiat zachowa wysokie wskaźniki i pozycję na tle regionu w zakresie edukacji, pozostałe aspekty będą realizowane zgodnie z potrzebami i możliwościami w celu osiągnięcia oczekiwanych standardów;
- pod względem wyposażenia w infrastrukturę techniczną - nastąpi dalsza poprawa wyposażenia i utrzymanie dobrej pozycji na tle innych powiatów;
- pod względem dostępności komunikacyjnej - zakłada się poprawę dostępności wskutek prowadzonych już i planowanych dalszych modernizacji dróg wojewódzkich nr 240, 237 i 241, dróg powiatowych oraz poprawy połączeń w komunikacji publicznej - zwłaszcza zwiększenia liczby połączeń wewnątrz powiatu - z Tucholą i połączeń powiatu z Bydgoszczą; w stosunku do istniejącej sieci dróg i powiązań zewnętrznych, w kolejnych latach pojawi się nowe uwarunkowanie, istotnie wpływające na poprawę dostępności komunikacyjnej powiatu, a mianowicie połączenie powiatu z węzłem na autostradzie A-1 w Warlubiu - będzie ono zrealizowane poprzez przebudowę drogi powiatowej nr 1015C (oraz jej kontynuację na terenie powiatu świeckiego);
- pod względem znaczenia Tucholi w sieci osadniczej województwa - nadchodzące lata będą okresem tworzenia nowych wersji dokumentów kierujących rozwój przestrzenny województwa - należy dążyć do zachowania bardzo wysokiej obecnej pozycji Tucholi na tle innych ośrodków;
- pod względem ogólnej pozycji powiatu na tle województwa - w nadchodzącym okresie bardzo prawdopodobne jest wystąpienie uwarunkowań zewnętrznych niekorzystnych dla powiatu tucholskiego - możliwy jest spadek znaczenia powiatu w województwie poprzez umacnianie pozycji innych powiatów, zyskujących na spodziewanych zmianach uwarunkowań; tym bardziej istotna jest jak najlepsza realizacja zadań własnych powiatu i gmin powiatu w celu osiągnięcia przewagi jakości podstawowej infrastruktury warunkującej atrakcyjność inwestycyjną.

ZAGADNIENIA ROZWOJU GOSPODARCZEGO I TURYSTYKI

Najważniejszym uwarunkowaniem rozwoju powiatu oraz każdej z gmin powiatu w kolejnych latach pozostanie wysokie bezrobocie. Prognoza demograficzna zakłada na najbliższe lata dalszy wzrost liczby osób w wieku produkcyjnym, stąd aktywizacja gospodarcza musi być bardziej intensywna, niż wynikałoby to z obecnej liczby osób bezrobotnych.

Ograniczanie liczby pozostających bez pracy jest zadaniem bardzo trudnym, a samorządy mają tylko pośredni i stosunkowo mało efektywny wpływ na to zagadnienie. Obserwowana poprawa sytuacji jest raczej skutkiem procesów makroekonomicznych, czego dowodzi fakt, iż w większości powiatów

zmiany charakteru i wielkości bezrobocia są bardzo podobne. Także wzrost liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych tylko w niewielkim stopniu przyczynia się do bezpośredniego spadku liczby bezrobotnych wskutek zwiększenia zatrudnienia. Należy liczyć się więc z dalszym utrzymywaniem wysokich wskaźników bezrobocia, przede wszystkim ze względu na uwarunkowania demograficzne.

Pomimo braku efektywnych narzędzi walki z bezrobociem, podejmowane będą działania na rzecz aktywizacji gospodarczej, czyli tworzenia nowych i wsparcia istniejących działalności gospodarczych. Najważniejszymi zadaniami, które będą prowadzone przez samorządy, są tu:

- wyznaczanie i uzbrajanie terenów pod inwestycje (działania te dotyczyć będą zarówno gruntów gminnych, jak też gruntów właścicieli prywatnych) oraz zapewnienie właściwej dostępności komunikacyjnej terenów inwestycyjnych w celu tworzenia „ofert inwestycyjnych”; jest to bardzo ważne zagadnienie - gminy powinny posiadać ofertę gruntów pod różnego rodzaju działalności z uwzględnieniem oczekiwanej specyfiki (np. określona powierzchnia, określona lokalizacja względem dróg, określony rodzaj uzbrojenia technicznego); polityka przestrzenna w tym zakresie jest skomplikowana między innymi ze względu na wysokie koszty oraz długi czas trwania procesu planistycznego, niemniej jednak gminy podejmują działania zmierzające do przygotowania ofert inwestycyjnych na bazie diagnozy obecnego stanu już obowiązujących lub planowanych w niedalekiej przyszłości miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz szacunku zapotrzebowania na tereny inwestycyjne;
- podejmowanie działań na rzecz utworzenia inkubatorów przedsiębiorczości i stref ekonomicznych. Wciąż aktualne pozostają przedstawione w poprzedniej wersji strategii założenia rozwoju inkubatorów przedsiębiorczości na bazie lokalnej specyfiki, zgodnie z którymi optymalnym rozwiązaniem byłoby powołanie inkubatorów specjalizujących się: a) w działalnościach związanych z rozwojem przedsiębiorczości na bazie rolnictwa, przetwórstwa rolno-spożywczego, agroturystyki, świadcząc także pewne usługi z zakresu doradztwa rolniczego; b) w działalnościach turystycznych i przedsiębiorczości na bazie pozyskiwania i przetwórstwa drewna. Pomimo iż zasięg obsługi inkubatorów obejmować powinien cały powiat, z doradztwa w zakresie przedsiębiorczości na bazie rolnictwa korzystać będą przede wszystkim mieszkańcy gmin: Kęsowo, Gostycyn i zachodniej części gminy Tuchola, natomiast z inkubatora „turystyczno-leśnego” - w największym stopniu mieszkańcy gmin: Cekcyn, Śliwice, Lubiewo, a także Tuchola i Gostycyn. Samorządy gminne dostrzegają celowość i wyrażają zainteresowanie tworzeniem tego typu placówek: w gminach Kęsowo oraz Gostycyn jest zainteresowanie i wola podjęcia działań na rzecz powołania inkubatora o charakterze „rolnym”, w Cekcynie - o charakterze „leśnym”. Jednocześnie jednak gmina Lubiewo zamierza podejmować starania na rzecz utworzenia inkubatora w Płazowie (o charakterze „ogólnym”), który mógłby także uwzględniać tego typu specjalizację. Podobnie samorząd Tucholi zwraca uwagę na potrzebę i możliwość powołania inkubatora przedsiębiorczości w tym mieście lub bezpośrednim jego sąsiedztwie (na terenie gminy). Nie jest w praktyce możliwe funkcjonowanie aż tak dużej liczby tego typu placówek - niemniej jednak fakt dużego zainteresowania ze strony samorządów wskazuje na celowość podejmowania działań, skoordynowanych na szczeblu powiatu w kierunku podjęcia działań satysfakcjonujących wszystkie zainteresowane samorządy oraz zapewniających realizację interesów mieszkańców i przedsiębiorców z poszczególnych gmin. Warto zauważyć, że

partnerem dla obydwu inkubatorów może być Wyższa Szkoła Zarządzania Środowiskiem w Tucholi. Podkreślić także należy, że efektywne wsparcie dla przedsiębiorców może być realizowane także poprzez powołanie - zamiast lub oprócz inkubatorów, lub też jako działanie poprzedzające utworzenie inkubatorów - centrów wsparcia przedsiębiorczości, które spełniałyby wiele zadań inkubatorów, jednak ze względów organizacyjnych ich powołanie jest znacznie łatwiejsze (w przeciwieństwie do inkubatorów, nie wymagają dużych powierzchni, w których lokalizuje się działalności gospodarcze, gdyż stanowią głównie „otoczkę instytucjonalną” dla firm, nie oferując miejsca do prowadzenia działalności), a ponadto mogłyby one świadczyć usługi nie tylko dla firm nowo tworzonych (co jest zadaniem inkubatorów), ale również dla firm już istniejących na rynku. Ocenia się, że tego typu centra wspierania przedsiębiorczości mają większe szanse powodzenia (i efektywniejsze oddziaływanie) także ze względu na dokonane rozpoznanie potrzeb lokalnych przedsiębiorców i osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą;

- należy rozważyć powołanie przy współpracy z Wyższą Szkołą Zarządzania Środowiskiem parku technologicznego specjalizującego się w zagadnieniach przetwórstwa drewna oraz inżynierii i ochrony środowiska, zwłaszcza w przypadku rozszerzenia przez WSZŚ profilu działalności o kierunki typowo inżynierskie. WSZŚ może i powinna być partnerem dla firm działających na terenie powiatu (a także szerzej - w regionie Borów Tucholskich) w zakresie tworzenia i rozpowszechniania nowych technologii;
- podejmowanie działań na rzecz lepszego przygotowania mieszkańców do potrzeb rynku pracy, przede wszystkim poprzez rozwój szkolnictwa dla dorosłych (łatwo dostępnego dzięki niskiej odpłatności za naukę i korzystnemu jej kredytowaniu). System taki umożliwi zarówno uzupełnienie posiadanego wykształcenia (np. uzyskanie matury), jak też poprzez kursy (trwające krócej od tradycyjnego cyklu kształcenia zawodowego) umożliwi poszerzenie kwalifikacji. Ośrodki takiego kształcenia powinny rozwijać się na bazie istniejących placówek oświatowych, rozszerzać ofertę istniejących szkół dla dorosłych i współpracować z Powiatowym Urzędem Pracy, w celu wyboru takich kierunków nauczania, które ułatwią podjęcie pracy. Ośrodki kształcenia dorosłych cechować się powinny zdolnością łatwego dostosowania do zmieniającej się sytuacji na rynku pracy, tak by szybko reagować na zapotrzebowanie. Powinny również przygotowywać do podejmowania pracy za granicą (zagadnienie to ma 2 aspekty: badanie ankietowe wśród mieszkańców gmin powiatu wskazuje, że aż w 25-30% gospodarstw domowych ktoś z członków rodziny pracuje poza granicami kraju - jest to więc zjawisko powszechne; przygotowanie do pracy obejmujące np. poznanie podstawowych zasad prawa pracy, ubezpieczeń społecznych, podstaw specjalistycznego języka, itp. znacznie więc ułatwiłoby start i zapewniło lepszą pozycję na zagranicznych rynkach pracy; drugim aspektem jest przygotowywanie grup pracowników pod konkretne oferty zatrudnienia składane przez zagranicznych pracodawców). Zakłada się, że działalność takich placówek powinna wpłynąć zarówno na wzrost liczby zakładanych podmiotów gospodarczych (przez absolwentów kursów), jak też na lepsze przygotowanie do roli pracowników najemnych. Pożądane jest rozważenie prowadzenia szkolnictwa i kursów dla dorosłych także poza Tucholą - np. na bazie istniejących szkół podstawowych. Szczególnie ważne jest to w Śliwicach, ze względu na fakt, że z terenu tej gminy najtrudniej jest się dostać do Tucholi;

- prowadzenie „promocji zatrudnienia” - czyli zmiany postawy społeczeństwa, związanej przede wszystkim z zachęcaniem ludności do podejmowania pracy (w tym zwłaszcza pracy legalnej) oraz zachęcaniem do większej elastyczności na rynku pracy (w tym zwłaszcza zmiany, poprawy, uzupełniania kwalifikacji zawodowych); zagadnienie to jest pośrednio związane z wykazywanym statystycznie wysokim poziomem bezrobocia, które jednak nie znajduje bezpośredniego przełożenia na rynku pracy, gdzie bardzo często brakuje zainteresowania ofertami pracodawców; zagadnienie to - jako jeden z instrumentów aktywizacji gospodarczej - postanowiła umieścić w swojej strategii lokalnej gmina Tuchola;
  - rozwój funkcji wystawienniczo-targowej Tucholi oraz innych miejscowości
- wsparcie instytucjonalne (ze strony samorządów gminnych i powiatowego) wszelkich form przedsiębiorczości;
- wsparcie instytucjonalne (ze strony samorządów gminnych i powiatowego) wszelkich instytucji otoczenia biznesu;
- promocja gospodarcza, obejmująca między innymi opracowanie powiatowego banku danych gospodarczych - regularnie uaktualnianej bazy danych na temat terenów i możliwości inwestycyjnych.

Równorzędnymi - podstawowymi priorytetami w zakresie aktywizacji rynku pracy, są więc:

- zwiększanie zatrudnienia poprzez podejmowanie działań stymulujących rozwój miejsc pracy,
- zwiększanie zatrudnienia poprzez podejmowanie działań stymulujących tworzenie nowych podmiotów gospodarczych,
- zwiększanie zatrudnienia poprzez podejmowanie działań stymulujących poprawę kwalifikacji zawodowych osób bezrobotnych,
- wyznaczanie, przygotowywanie i promocja terenów inwestycyjnych,
- wspieranie wszelkich inicjatyw mających na celu poprawę warunków inwestowania (bezpośrednie lub pośrednie tworzenie korzystnego klimatu inwestycyjnego),
- rozwój opieki przedszkolnej na obszarach wiejskich, ułatwiających kobietom podejmowanie pracy (zagadnienie to ma także cele edukacyjne)
- promocja zatrudnienia, czyli zmiany postaw społecznych w kwestii podejmowania pracy.

Osobną grupą działań w zakresie rozwoju gospodarczego są działalności turystyczne. Turystyka i wypoczynek pozostaną jedną z podstawowych funkcji powiatu. Dziedzina ta będzie jednak podlegać zasadniczym zmianom, polegającym na dostosowaniu do preferencji odbiorców oferty turystycznej. Przede wszystkim należy pogodzić się z prawdopodobnym spadkiem znaczenia powiatu w obsłudze turystycznej województwa i z utratą wizerunku rejonu turystycznego o bardzo dużej skali ruchu. Będzie się to wiązać przede wszystkim z mniejszym zainteresowaniem korzystania ze stanowiącej w powiecie większość (w liczbie miejsc noclegowych) bazy dla tradycyjnego wypoczynku pobytowego. Ta dziedzina turystyki przeżywa regres, stąd też mając aspiracje do pozostania wśród liderów regionalnej turystyki, należy rozwijać ofertę, która jest w stanie zrównoważyć spadek ruchu w tym segmencie, a jednocześnie konkurować z innymi obszarami. Niekorzystnym uwarunkowaniem dla rozwoju turystyki w powiecie jest też fakt rozwoju działalności turystycznych w innych powiatach - nie będących dotychczas konkurentami. Powiat tucholski posiadał bardzo dużą przewagę w zakresie tych

rodzajów turystyki, które są ściśle warunkowane walorami przyrodniczymi, ale w zakresie wielu - obecnie modnych - dziedzin turystyki i rekreacji są one mniej ważne, a w zakresie turystyki bazującej na walorach kulturowych, niektóre powiaty posiadają walory znacznie atrakcyjniejsze. Stąd też warunki konkurowania na rynku usług turystycznych są obecnie znacznie trudniejsze. Na terenie powiatu wciąż dominująca część ruchu turystycznego związana będzie z Borami Tucholskimi, z wodami (Brda, Jezioro Koronowskie, inne liczne jeziora), z atrakcjami krajoznawczymi (jak np, Fojutowo) czy przyrodniczymi (obiekty i obszary chronione - udostępnione do zwiedzania, często w postaci ścieżek ekologicznych). Dziedziny te jednak w swej tradycyjnej - „pasywnej” - formie, mają charakter schyłkowy i jeśli nie zostaną wzbogacone o nowe dodatkowe oferty będą notować spadek zainteresowania. Turystyka w ostatnich latach jest dziedziną bardzo dynamiczną - nie tylko ze względu na rosnący ruch, ale także na szybko zmieniające się „mody” - dotyczące zarówno rodzajów ofert, jak też atrakcyjności poszczególnych regionów.

Podstawowymi celami działań skierowanych na rozwój turystyki, powinny być:

- tworzenie nowych lub utrzymywanie istniejących miejsc pracy w turystyce lub działalnościach pokrewnych (np. handel i gastronomia częściowo utrzymujące się z obsługi turystów),
- przygotowanie oferty turystycznej dla klientów o ponadprzeciętnym poziomie dochodów - skłaniającej do wydania na terenie powiatu jak największej liczby środków finansowych na różnego rodzaju atrakcje,
- wykorzystanie turystyki do kreowania i promocji pozytywnego wizerunku powiatu jako obszaru ze wszech miar atrakcyjnego.

Instrumentami dla realizacji tych celów powinny być:

- utrzymywanie możliwie dużej skali ruchu przyjazdowego do powiatu (miarą jest tu liczba osób korzystających z noclegów lub z innych atrakcji nie wiążących się z pobytami);
- osiąganie możliwie długiego pobytu turystów na terenie powiatu lub duża rotacja - czyli krótkie pobyty przy dużej liczbie korzystających (miarą jest tu liczba udzielonych noclegów);
- przygotowywanie oferty złożonej, składającej się z łączenia różnego rodzaju atrakcji, w tym również możliwości aktywnego spędzania wolnego czasu;
- wprowadzanie funkcji turystycznej do miejscowości i rejonów nie będących dotychczas uważane za atrakcyjne lub nie posiadające zagospodarowania;
- intensywna promocja powiązana z monitoringiem stanu bazy - działalnością taką powinno się zajmować centrum promocji i organizacji turystyki, które łączyłoby działalność w zakresie koordynacji działalności inwestycyjnej i zagospodarowania turystycznego oraz obsługi ruchu turystycznego, prowadziłoby bank informacji o miejscach noclegowych, imprezach turystyczno-rekreacyjnych, zajęciach rekreacyjnych, atrakcjach turystycznych, koordynowałoby opracowywanie wydawnictw informacyjnych, promocyjnych; w zakresie działalności centrum znalazłaby się także szeroko rozumiana edukacja ekologiczna. Działalność takiego centrum można połączyć z funkcjonowaniem inkubatora „turystyczno-leśnego”;
- skuteczna promocja internetowa oferty turystycznej powiatu - już obecnie dla zdecydowanej większości odbiorców, podstawowym źródłem informacji o ofercie turystycznej jest internet (który służy także jako najczęściej wykorzystywany sposób kontaktu z gestorem bazy, rezerwacji, czy też zakupu oferty) - obecnie powiat jest dosyć licznie reprezentowany w najpopularniejszych

wyszukiwarkach internetowych, jednak informacja poszczególnych serwisów jest rozproszona i niekompletna; problemem jest jednak brak jednego, kompleksowego, wiarygodnego, firmowanego przez władze lokalne lub poważną organizację społeczną - portalu zawierającego całościową bazę informacyjną na temat walorów, produktów, zagospodarowania turystycznego oraz bazy noclegowej. Jednym z priorytetów powinno być stworzenie i prowadzenie tego typu portalu.

Niezbędnymi warunkami powodzenia tych działań, są:

- rozwój zagospodarowania ogólnodostępnego, zwłaszcza w obszarach koncentracji bazy noclegowej - ścieżki rowerowe, szlaki, promenady, kąpieliska, parkingi, punkty informacji, tablice informacyjne, witacze, punkty widokowe, boiska, place do gier i zabaw, punkty wypożyczania sprzętu turystyczno-sportowego, itp. - jest to zagospodarowanie, które może być publicznym wkładem w rozwój agroturystyki, turystyki wiejskiej, pensjonatów, małych ośrodków wypoczynkowych - jest to baza znacznie podnosząca walory danej okolicy i znacznie ułatwiająca inwestorom prowadzenie działalności; tego typu zainwestowanie jest więc formą wsparcia przez samorządy rozwoju funkcji turystycznej; każda z gmin powiatu posiada plany rozwoju tego typu zagospodarowania;
- poprawa stanu wód - zwłaszcza jezior wykorzystywanych dla turystyki i rekreacji;
- rozwój imprez masowych o charakterze kulturalnym, kulturowym, sportowym, rekreacyjnym, itp. w tym zwłaszcza rozwój (w kierunku imprezy w większym niż dotychczas stopniu adresowanej dla turystów) i szeroka promocja Dni Borów Tucholskich jako wizytówki powiatu (ale także zwiększenie atrakcyjności tej imprezy, np. poprzez wprowadzenie - oprócz imprez kulturalnych - większej liczby elementów jarmarku z lokalnymi produktami);
- rozwój nowych produktów - samorządy deklarują wsparcie dla wszelkich inicjatyw zmierzających do wykreowania i promocji nowych produktów turystycznych, a także udział (w miarę możliwości prawnych, organizacyjnych i finansowych) w rozwoju tego typu przedsięwzięć. Warto zauważyć, że na terenie powiatu istnieją predyspozycje do rozwoju „nowych” - bardzo zróżnicowanych - rodzajów działalności turystycznych: o różnym charakterze, rodzaju ekonomicznego oddziaływania, skali przestrzennej, różnych grupach docelowych, różnym stopniu niezbędnego zaangażowania w wykreowanie i promocję, itd. Wśród zgłaszanych pomysłów wymienić można między innymi:
  - wykorzystanie pozostałości kopalni węgla w Pile (gm. Gostycyn) do stworzenia skansenu przemysłowego - wprawdzie ze względu na stan istniejących obiektów, istnieją niewielkie szanse na szybką rekonstrukcję tych urządzeń, niemniej jednak do czasu wykonania rekonstrukcji uwzględniającej odtworzenie i zachowanie walorów historycznych tego miejsca, interesujące wydaje się wykorzystanie samej idei byłej kopalni węgla brunatnego oraz faktu wyjątkowej rzadkości tego typu obiektów w tej części kraju, do wykreowania komercyjnego przedsięwzięcia - obejmującego np. budowę (na terenie Piły, w miejscu łatwo dostępnym komunikacyjnie) obiektu wzorowanego na byłej kopalni, wraz z wyposażeniem w typowe urządzenia i maszyny, ilustrującego proces wydobywania, warunki pracy w kopalni, rolę i znaczenie kopalni w Pile, zawierające atrakcje dla dzieci związane z technologią wydobywania węgla, itp.; przedsięwzięcie o charakterze komercyjnym nie musi ściśle oddawać historycznych i technologicznych szczegółów funkcjonowania obiektu w Pile, ma natomiast

szansę stać się centrum rozrywek rodzinnych z około 1-2 godzinnym programem pobytu; stworzenie tego typu oferty nawiązuje do panujących obecnie trendów (duże zainteresowanie zabytkami techniki i terenami przemysłowymi) i ma szansę cieszyć się dużym zainteresowaniem zwiedzających; warto zauważyć, że produkt taki ma szansę stać się wielkim przebojem turystyki na terenie województwa - jest to rodzaj atrakcji bardzo rzadki w tej części kraju, a ponadto położony w niedużej odległości od ruchliwych w okresie wakacyjnym dróg nr 240 i 25 z dużym ruchem międzyregionalnym, co stwarza bardzo duże możliwości popytu (zwiedzanie „skansenu” przy okazji tranzytu przez województwo związanego z wyjazdami wakacyjnymi);

- projekt uruchomienia przewozów turystycznych na linii kolejowej Pruszcz - Terespol Pomorski; projekt ma charakter kompleksowy - obejmuje między innymi rewitalizację stacji w Pruszczu, wraz ze stworzeniem zaplecza kulturalno-noclegowego, a także stworzenie ofert na poszczególnych stacjach i przystankach; stworzenie tego typu oferty nawiązuje do panujących obecnie trendów (duże zainteresowanie zabytkami techniki i kolejnictwem) i ma szansę cieszyć się dużym zainteresowaniem zwiedzających; z projektem wiąże się także utworzenie przystani na Zalewie (Jeziorze) Koronowskim w pobliżu mostu na tej linii kolejowej, a także wykorzystanie jako dodatkowej atrakcji odnalezionych w tej części gminy Gostycyn „kręgów kamiennych” (wymagają dalszych badań historycznych, jednak pewne przesłanki pozwalają przypuszczać, iż mogą one mieć dużą wartość kulturową);
- w 2012 roku w Tucholi odbędą się 17. Europejskie Spotkania Historycznych Strzelców – bardzo prestiżowa tradycyjna impreza z dużą liczbą gości zagranicznych; przeprowadzenie imprezy będzie dużym wyzwaniem organizacyjnym, ale stanowi szansę dla rozwoju Tucholi i powiatu, a także wypromowania miasta poza granicami kraju (zwłaszcza podkreślenia borowiackiego wizerunku Tucholi);
- w 2012 roku w Tucholi odbędą się Igrzyska Olimpijskie Sportowców Wiejskich – tradycyjna impreza organizowana w roku organizacji letnich igrzysk olimpijskich, skierowana do środowiska sportowego (działającego w miejscowościach wiejskich i małych miastach) województwa kujawsko-pomorskiego. Organizacja zawodów na duże znaczenie prestiżowe ale wiąże się także z możliwością uzyskania dofinansowania na potrzeby rozbudowy bazy sportowej na terenie gminy;
- wykorzystanie linii umocnień obronnych z 1939 roku na terenie gminy Kęsowo do organizacji imprez plenerowych (rekonstrukcje walk) oraz urządzenia ścieżki dydaktycznej; stworzenie tego typu oferty nawiązuje do panujących obecnie trendów (duże zainteresowanie militariami oraz rekonstrukcji walk z udziałem aktorów w strojach historycznych) i ma szansę cieszyć się dużym zainteresowaniem zwiedzających;
- również militarny charakter ma pomysł rekonstrukcji w południowej części gminy Śliwice, kwatery - miejsca stacjonowania partyzantów w czasie II wojny światowej; obiekt miałby charakter dydaktyczny, gdyż wiernie oddawałby warunki funkcjonowania tego typu obiektu łącznie z wyposażeniem, maskowaniem, itp.
- rozwój różnego rodzaju bazy dla turystyki „zdrowotnej” - inicjatywy tego typu zgłaszane są zwłaszcza przez samorządy gmin Lubiewo (stworzenie bazy dla pobytów rehabilitacyjnych) i Cekcyn (stworzenie bazy dla coraz częściej leczących się w Polsce obcokrajowców -

mieszkając na terenie gminy mogliby korzystać z oferty specjalistów w sąsiednich ośrodkach regionalnych - Bydgoszczy, Toruniu, lub też część usług komercyjnych medycznych na ich potrzeby mogłaby funkcjonować przy tego typu obiektach); możliwą formą rozwoju tego typu oferty jest także hipoterapia na bazie istniejących lub nowych stadnin przy nawiązaniu współpracy z wyspecjalizowanymi ośrodkami rehabilitacji;

- rozwój oferty „szkół przetrwania” poprzez zmianę lub dywersyfikację oferty istniejącej bazy lub też tworzenie nowych obiektów - inicjatywy tego typu zgłaszane są przez gminy Lubiewo i Śliwice; warto zauważyć, że dla pewnych grup odbiorców (głównie młodzieży, ale także grup dorosłych w ramach „programów integracyjnych w firmach”) jest to oferta bardzo ciekawa (między innymi ze względu na bardzo korzystne warunki przyrodnicze w powiecie) i ma spore szanse powodzenia;
- gmina Lubiewo ze względu na bardzo dobry stan rozwoju różnorodnej bazy sportowej zgłasza aspiracje specjalizacji „sportowej”, polegającej między innymi na możliwości organizacji zawodów sportowych, obozów przygotowawczych dla klubów sportowych, ale także oferty dla turystów ceniących możliwość aktywnego spędzania urlopu z wykorzystaniem infrastruktury sportowej;
- na terenie powiatu wciąż istnieją nowe możliwości wykorzystania cieków wodnych dla rozwoju sportu, rekreacji i turystyki specjalistycznej - w gminie Gostycyn wskazuje się na przykład na celowość urządzenia rzeki Kamionki na potrzeby spływów kajakowych; Wielki Kanał Brdy może być wykorzystany dla organizacji pobytów dla początkujących i niedoświadczonych kajakarzy, a łącznie z wykorzystaniem odcinka Brdy jest tu możliwość stworzenia pętli dla kilkudniowych spływów;
- gmina Lubiewo zamierza przygotować specjalistyczną ofertę dla wędkarzy, polegającą na zarybieniu jednego z jezior oraz stworzeniu kompleksowej infrastruktury dla wędkarzy;
- gmina Cekcyn rozwija ideę „wsi tematycznych” czyli miejscowości specjalizujących się w pewnych lokalnych atrakcjach, na bazie których urządza się imprezy plenerowe o charakterze rozrywkowo-kulturalnym; podobną ofertę zamierza wykreować gmina Śliwice;
- samorządy gmin Tuchola i Śliwice zamierzają promować swoje siedziby jako „stolice Borów Tucholskich” przy czym w Tucholi ma to się wiązać głównie z organizacją imprez, funkcjami społeczno-gospodarczymi, organizacją i rozrządaniem ruchu turystycznego, natomiast Śliwice zamierzają wykreować *image* „leśnego centrum” związanego z „owocami lasu” - grzybobraniami, zbiorem jagód, ale także wykorzystania faktu, iż jest to duże centrum pozyskania i przetwórstwa drewna, do celów promocji gminy;
- gmina Lubiewo zamierza rozwijać turystykę pielgrzymkową na bazie zainteresowania jakim cieszy się klasztor w Bysławku oraz sąsiadujący Kozi Bórek;
- gmina Lubiewo planuje realizację w Minikowie stoku narciarskiego ze sztuczną nawierzchnią; stworzenie tego typu oferty ma duże szanse powodzenia ekonomicznego nie tylko ze względu na duże zainteresowanie narciarstwem, ale także ze względu na stosunkowo słabo rozwiniętą bazę tego typu, a więc potencjalnie duży popyt (atutem jest bliskość Bydgoszczy jako dużego rynku zbytu, ale także możliwość obsługi turystów z okolicznych gmin);
- gmina Tuchola zamierza rozwijać ofertę połączoną z gastronomią oferującą dania typowe dla lokalnej kuchni borowiackiej;

- gmina Tuchola wskazuje na możliwości i celowość szerszego wykorzystania akweduktu w Fojutowie dla lokalizacji w pobliżu i rozwoju innych atrakcji turystycznych (baza noclegowa, aktywny wypoczynek, itp.)
- rozwój na terenie powiatu turystyki biznesowo-kongresowej - jest to szansa na restrukturyzację dużych ośrodków wypoczynkowych w kierunku poprawy standardu dla całorocznego wykorzystania do organizacji imprez i pobytów biznesowych, konferencji, itp.;
- rozwój na terenie powiatu edukacji ekologicznej - w tym także z przygotowaniem szerokiej oferty edukacji połączonej z wycieczkami i pobytami dla szkół w miejscach atrakcyjnych przyrodniczo (rozszerzenie dotychczasowej typowo proekologicznej działalności edukacyjnej Nadleśnictw na prowadzone także przez podmioty komercyjne pobyty i organizacje kilkudniowych programów edukacyjnych dla grup młodzieży szkolnej); rozpoznane także zostaną możliwości wykorzystania grodzisk dla organizacji programów historycznych;
- rozwój na terenie powiatu bazy wysokostandardowej - poprzez modernizację istniejącej bazy ośrodków wczasowych, których duża pojemność predestynowałaby je do wykorzystania na cele turystyki biznesowej i kongresowej oraz nowej bazy o małej lub średniej liczbie miejsc, ukierunkowanej na obsługę turystów indywidualnych;
- utworzenie w Tucholi lub w bezpośrednim sąsiedztwie miasta hotelu (i/lub innej bazy, w tym także o standardzie średnim - o przystępnych kosztach pobytu), umożliwiającego m.in. obsługę imprez organizowanych w mieście i pozwalającego wydłużyć czas pobytu ich uczestników (a więc stwarzającego możliwość skorzystania z innych atrakcji miasta lub okolic) - obecnie najczęściej ograniczonego do kilku godzin;
- rozwój na terenie powiatu agroturystyki i turystyki wiejskiej - działania te będą wspierane poprzez szybszą realizację zadań własnych w zakresie infrastruktury technicznej oraz urządzenie ogólnodostępnej bazy wypoczynkowej w rejonach koncentracji gospodarstw agroturystycznych;
- utworzenie na terenie powiatu oferty dla zamożnych klientów - np. kompleksu wysokostandardowej bazy noclegowej połączonej z przystanią, polem golfowym, stadniną, itp.;
- wydłużenie sezonu turystycznego poprzez przygotowanie oferty wiosennej, jesiennej, a nawet pobytów zimowych;
- realizacja ścieżek i tras rowerowych oraz poprawa zagospodarowania szlaków pieszych;
- wsparcie dla różnego rodzaju działalności towarzyszących turystyce - np. dla rozwoju gastronomii, handlu, itp.;
- wyznaczenie terenów pod realizację zabudowy letniskowej (w sposób realizujący interesy gminy w zakresie gospodarki przestrzennej) - zabudowa tego typu de facto przyczynia się do tworzenia grupy czasowych mieszkańców powiększających popyt na lokalnym rynku handlu i usług; warto zauważyć, że zainwestowanie tego typu najczęściej cechuje się wysoką estetyką, a więc podnosi standard przestrzeni, a ponadto wiąże się z wieloletnim związaniem posiadaczy tej zabudowy z terenem gminy, co niesie również korzystne efekty społeczne;
- podejmowanie działań na rzecz wykorzystania nieczynnych linii kolejowych dla organizacji przewozów turystycznych (w tym zadaniu pożądanym jest nawiązanie współpracy z powiatami świeckim i sępoleńskim);

- promocja istniejących (np. Szlak Brdy) i kreowanie nowych produktów markowych (bardzo dobre predyspozycje do wykreowania na produkt markowy ma kilka potencjalnych nowych ofert, m.in. skansen na bazie kompleksu pokopalnianego w Pile, przewozy turystyczne na linii Pruszcz - Terespol);
- rozważenie szans powodzenia wykreowania na terenie powiatu nowego stricte komercyjnego produktu turystycznego - niekoniecznie związanego z lokalnym dziedzictwem przyrodniczym lub kulturowym - atrakcji o charakterze rozrywkowym, usytuowanej w pobliżu jednej z głównych dróg tranzytowych (będzie to w dużej mierze atrakcja dla osób spoza powiatu), która oferowałaby 2-3 godzinne komercyjne pobyty, a jednocześnie promowałaby powiat; celowe byłoby przeprowadzenie badań rynkowych jakiego profilu działalność ma szanse powodzenia na rynku (są to atrakcje w stylu: parku dinozaurów, parku rozrywek rodzinnych, parku miniatur znanych budynków, itp.);
- kompleksowa promocja walorów turystycznych powiatu, kierowana przede wszystkim do mieszkańców dużych aglomeracji, a także do turystów zagranicznych, głównie Niemców. Zachowuje aktualność zawarty w poprzedniej wersji strategii postulat powołania centrum promocji i organizacji turystyki, które łączyłoby działalność w zakresie koordynacji działalności inwestycyjnej i zagospodarowania turystycznego oraz obsługi ruchu turystycznego, prowadziłoby bank informacji o miejscach noclegowych, imprezach turystyczno-rekreacyjnych, zajęciach rekreacyjnych, atrakcjach turystycznych, koordynowałoby opracowywanie wydawnictw informacyjnych, promocyjnych; w zakresie działalności centrum znalazłaby się także szeroko rozumiana edukacja ekologiczna. Optymalnym miejscem lokalizacji centrum jest Tuchola jako siedziba powiatu i miasto jednoznacznie utożsamiane z turystyką lub Cekcyn, gdzie działalności te mogłyby wejść w zakres działań inkubatora „leśno-turystycznego”.

W kolejnych latach powiat pozostanie obszarem o stosunkowo niedużym znaczeniu rolnictwa w skali województwa, ale o dużym znaczeniu rolnictwa w bazie ekonomicznej poszczególnych gmin - zwłaszcza Kęsowo, Gostycyn, Tuchola i Lubiewo. Samorząd powiatowy oraz samorządy gminne mają stosunkowo niewielki wpływ na stymulowanie rozwoju rolnictwa. Ogranicza się on przede wszystkim do szeroko rozumianego doradztwa, w tym także w zakresie przygotowywania i obsługi związanej z przygotowaniem dokumentacji w sprawie dofinansowywania produkcji rolnej oraz z rozwojem infrastruktury technicznej, ułatwiającej prowadzenie gospodarki rolnej i poprawiającej warunki zamieszkania ludności rolniczej. Poprzez działania edukacyjne, samorządy mogą także stymulować restrukturyzację rynku pracy w rolnictwie, czyli odchodzenie części ludności rolniczej do zajęć pozarolniczych.

Jednym z elementów aktywizacji gospodarczej powiatu będzie promocja jego walorów, zmierzająca do wykreowania i utrwalenia wizerunku powiatu jako obszaru atrakcyjnego dla zamieszkania, prowadzenia działalności gospodarczych oraz wypoczynku.

Grupami docelowymi działalności promocyjnych powinni być przede wszystkim mieszkańcy: Bydgoszczy, Torunia, Trójmiasta, Warszawy, Łodzi, Poznania i Górnego Śląska, a także Niemcy, Szwedzi i Holendrzy. Są to najważniejsze obecne i potencjalne grupy odbiorców usług turystycznych na terenie powiatu, a także najbardziej prawdopodobni potencjalni migranci na jego teren.

Szczególnie duże znaczenie przy promocji powiatu może mieć:

- nawiązanie współpracy z liczącą się ogólnopolską stacją telewizyjną lub radiową w celu organizacji na terenie powiatu spektakularnej imprezy (o profilu kulturalno - rekreacyjno - sportowo - turystycznym) pozwalającej wypromować powiat na antenie ogólnopolskiej,
- wykreowanie logo i hasła reklamowego powiatu i gmin powiatu, wykorzystywanych w promocji,
- promocja Tucholi - jako głównego centrum społeczno-gospodarczego i centrum organizacji turystyki w Borach Tucholskich
- udział w targach i imprezach promocyjnych,
- wykorzystanie miast, gmin i regionów partnerskich do promocji poza granicami,
- wzmocnienie rangi organizowanych w Tucholi targów poświęconych gospodarstwu wykorzystaniu zasobów leśnych
- skuteczna promocja internetowa.

ZAGADNIENIA ROZWOJU INFRASTRUKTURY KOMUNIKACYJNEJ I TECHNICZNEJ

Jednym z podstawowych uwarunkowań rozwoju powiatu jest dostępność komunikacyjna - zarówno wewnątrz powiatu, jak też zapewnienie połączeń zewnętrznych. Realizowana jest obecnie i stan ten będzie zachowany w przyszłości - za pomocą sieci dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych oraz kolejowych i autobusowych połączeń komunikacji publicznej (w tej drugiej kategorii zakłada się także rozwój firm komercyjnych świadczących przewozy osób za pomocą małych autobusów i tzw. busów).

Najniżej ocenianym w ankietach, przez mieszkańców wszystkich gmin, aspektem funkcjonowania swoich gmin, jest jakość dróg. Jest to też zagadnienie, na które mieszkańcy zdecydowanie najczęściej zwracali uwagę wymieniając najpilniejsze zadania do realizacji. Dostępność lokalną zapewniają na terenie powiatu przede wszystkim drogi powiatowe i gminne i to właśnie ta sieć dróg była przedmiotem tak krytycznej oceny. Drogi na terenie powiatu będą sukcesywnie modernizowane zgodnie z przyjętymi i już wdrażanymi planami modernizacji i rozwoju sieci dróg powiatowych. W przypadku dróg gminnych najważniejszym zadaniem jest poprawa ich nawierzchni – przede wszystkim zastąpienie nawierzchni gruntowniej na utwardzoną na drogach ważnych dla codziennej komunikacji, w tym zwłaszcza stanowiących jedyne połączenie z miejscowościami.

W dostępności wewnętrznej, czyli funkcjonowaniu sieci drogowej istotnej do codziennej obsługi mieszkańców, za priorytetowe należy uznać:

- modernizacje dróg powiatowych (zmierzające do poprawy jakości w celu zwiększenia szybkości i bezpieczeństwa ruchu oraz ograniczenia kosztów transportu) - zgodnie z harmonogramem Zarządu Dróg Powiatowych (plan działań ZDP spełnia warunek realizacji zadań najbardziej potrzebnych z punktu widzenia obsługi mieszkańców oraz rozwoju gospodarczego, tzn. dotyczy dróg: szczególnie istotnych ze względu na miejscowości które łączą, służących do obsługi komunikacji publicznej, dróg najsilniej obciążonych, dróg w najgorszym stanie technicznym),
- modernizacje dróg gminnych - priorytetowo powinny być traktowane drogi zapewniające jedyny dostęp do miejscowości - bezwzględnie należy poprawić ich stan techniczny (poszerzenie i utwardzenie nawierzchni),

- modernizacje obiektów mostowych (wg planu ZDP),
- realizacja chodników - nie jest to zadanie zapewniające dostępność komunikacyjną, niemniej jednak należy uznać je za jeden z priorytetów ze względu na masowe zgłaszanie tego problemu przez mieszkańców; ważny jest tu również aspekt poprawy bezpieczeństwa.

Dla prawidłowego funkcjonowania powiatu, szczególnie duże znaczenie mają drogi powiatowe na terenie gminy Śliwice, gdzie brakuje dróg wojewódzkich i Cekcyn, gdzie droga wojewódzka obejmuje tylko skrajną część gminy i ma małe znaczenie dla obsługi większości miejscowości.

Lokalne znaczenie będą miały ścieżki rowerowe, których celem jest przede wszystkim zapewnienie bezpiecznej i komfortowej możliwości przemieszczania się między sąsiednimi miejscowościami.

Dostępność zewnętrzna będzie usprawniona przede wszystkim wskutek modernizacji drogi wojewódzkiej nr 240, zakładającej przede wszystkim poprawę bezpieczeństwa, co jest szczególnie ważne w okresie letnim ze względu na wzmożony ruch tranzytowy. Zrealizowane zostaną obejścia Tucholi, Bładowa i Żalna. Niezbędnym zadaniem jest także poprawa bezpieczeństwa na tej drodze w miejscowościach Bysław i Płazowo.

Drogą o bardzo dużym znaczeniu jest także droga wojewódzka nr 237, zwłaszcza na odcinku z Tucholi do Mąkowskiej (mniejsze znaczenie ma tu odcinek do Czerska). Droga ta stanowi podstawowe połączenie z Bydgoszczą. Powinna być poszerzona, a przejazdy przez miejscowości zorganizowane w sposób uwzględniający zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańców (szczególnie ważne jest to w przypadku Gostycyna-Kamienicy oraz Łyskowa, gdzie optymalne byłoby zrealizowanie obejść).

Nowym uwarunkowaniem poprawiającym dostępność zewnętrzną powiatu będzie modernizacja drogi powiatowej nr 1015C z Tucholi do granicy powiatu, która stanie się częścią trasy łączącej powiat sępoleński (za pośrednictwem drogi nr 241, która na odcinku Sępólno-Tuchola stanie się częścią tej trasy i także będzie rozbudowywana - należy tu uwzględnić obejście Wieszczyca) oraz powiat tucholski z węzłem autostradowym w Warlubiu.

W zakresie transportu kolejowego podejmowane będą działania na rzecz utrzymania ruchu pasażerskiego na liniach z Chojnic do Działdowa (nr 208), z Laskowic do Czerska (nr 215) i z Gdyni do Bydgoszczy przez Kościerzynę (nr 201). Pozostałe biegnące przez teren powiatu linie (Świecie - Złotów oraz Tuchola - Koronowo) powinny być przywrócone do stanu sprawności technicznej, głównie w celu ich wykorzystywania do przewozów towarowych i turystycznych oraz zapobieżeniu degradacji. W komunikacji kolejowej bardzo duże znaczenie ma skracanie czasu podróży. Sprzyja temu wprowadzenie do komunikacji lekkich zestawów składających się z autobusów szynowych. Właśnie komunikacja kolejowa stwarza możliwość szybszego dostępu do Bydgoszczy, ponieważ w przypadku komunikacji autobusowej nie ma możliwości zwiększenia prędkości podróży. Priorytetowe znaczenie dla mieszkańców powiatu, a zwłaszcza gmin Lubiewo, Cekcyn i Śliwice, ma także dostępność węzła w Laskowicach Pomorskich, gdzie funkcjonuje dużo połączeń pospiesznych i węzeł ten jest ważną alternatywą dla Bydgoszczy w zakresie możliwości skorzystania z komunikacji międzyregionalnej. Zwraca się także uwagę na potrzebę uruchomienia połączeń kolejowych Tucholi z Działdowem i ich skomunikowanie z dalszymi połączeniami w kierunku Warszawy oraz przywrócenie bezpośrednich połączeń z Gdyni do Bydgoszczy przez Kościerzynę i odwrotnie.

W funkcjonowaniu komunikacji publicznej szczególnie duże znaczenie mają 2 zagadnienia: zapewnienie swobodnego dostępu do Tucholi z terenu całego powiatu oraz zapewnienie dostępu do Bydgoszczy. Analiza sieci połączeń autobusowych wskazuje, że jej układ jest w zasadzie prawidłowy (ponieważ obejmuje większość miejscowości, w tym wszystkie duże) ale częstotliwość i liczba połączeń są zdecydowanie zbyt małe. Na zagadnienie to uwagę zwracają także mieszkańcy w badaniach ankietowych, wskazując, że istniejąca liczba połączeń utrudnia dostępność ich miejscowości oraz nie zapewnia wystarczająco dobrych połączeń ze szkołami i miejscami pracy. Problemem jest także funkcjonowanie komunikacji przewoźnika PKS w dni wolne, gdy na niektórych liniach drastycznie spada liczba kursów - wiele miejscowości przestaje być praktycznie dostępnych w komunikacji PKS. Problemem funkcjonowania tego przewoźnika jest niedostosowanie taboru do rzeczywistych potrzeb mieszkańców (przepełnienie niektórych kursów, a jednocześnie małe obciążenie innych, gdzie wystarczyłyby mikrobusy), ale także podziały „stref wpływów” poszczególnych oddziałów PKS, rzutujące na przerywanie naturalnych ciężarów mieszkańców (brak połączeń na liniach, na które byłoby zapotrzebowanie społeczne). W związku z powyższym na terenie całego powiatu zakłada się rozwój działalności prywatnych przewoźników, a samorządy deklarują wsparcie dla rozwoju tego typu przedsięwzięć. Drugim priorytetowym działaniem jest poprawa dostępności Bydgoszczy, gdyż jak wykazują przeprowadzone analizy na terenie powiatu obserwuje się duże ciężary społeczne do tego miasta. Bydgoszcz jest atrakcyjna dla mieszkańców przede wszystkim jako miejsce pracy i nauki, ale również jako ośrodek regionalny, w którym załatwia się szereg spraw niedostępnych w miejscach zamieszkania. Dostęp do Bydgoszczy będzie realizowany za pomocą komunikacji kolejowej oraz autobusowej. Postuluje się opracowanie spójnej i kompleksowej koncepcji realizacji połączeń z Bydgoszczą, która powinna opierać się na jednym z następujących wariantów:

- obsługi połączeń za pomocą komunikacji autobusowej: gminy Gostycyn, Tuchola i Kęsowo na bazie istniejących połączeń, gminy Śliwice, Lubiewo i Cekcyn za pomocą nowo utworzonych 2-3 linii zapewniających z każdej z siedzib tych gmin oraz z Bydgoszczą co najmniej 5 par połączeń z Bydgoszczą;
- obsługi połączeń za pomocą węzła przesiadkowego w Wierzchucinie - na trasie Wierzchucin - Bydgoszcz kursowałyby wahadłowe połączenia kolejowe w liczbie co najmniej 10 par, natomiast z Wierzchucina w kierunku gmin powiatu ruch byłby obsługiwany za pomocą połączeń autobusowych; dojazd do Bydgoszczy odbywałby się na podstawie jednego biletu, a godziny kursowania autobusów i pociągów byłyby ściśle skorelowane;
- wariant mieszany - zakładający zachowanie stanu obecnego, ale z założeniem zwiększenia liczby połączeń z Chojnic do Bydgoszczy do 10 par i skrócenia czasu jazdy z Tucholi do Bydgoszczy do 50 minut, jak również uruchomienia połączeń autobusowych łączących gminy Lubiewo, Cekcyn i Śliwice z Bydgoszczą (co najmniej 5 par połączeń).

Władze i mieszkańcy gmin zwracają także uwagę na celowość utworzenia bezpośrednich połączeń (autobusowych i kolejowych) do Torunia o godzinach dogodnych dla załatwiania spraw w tym mieście. Ze względu na liczne funkcje regionalne (obsługa ludności, ale także administracja publiczna) wskazuje się na zapotrzebowanie społeczne na tego typu połączenie.

Podczas prac nad poprzednią wersją strategii zwracano uwagę na techniczną możliwość rozwoju na terenie powiatu lądowiska sportowo-komunikacyjnego dla małych samolotów (na bazie byłego lądowiska wykorzystywanego przez samoloty rolnicze). Obecnie pomysł ten jest nierealny ze względu na małe zapotrzebowanie, ale być może byłby wart ponownego rozważenia wraz z rozwojem bazy wysokostandardowej dla zamożnych klientów i/lub wzmocnienia rangi imprez turystycznych i biznesowych na terenie powiatu.

W dostępności zewnętrznej priorytetowe znaczenie dla funkcjonowania powiatu mają więc:

- zapewnienie dostępności kolejowej i drogowej Bydgoszczy (w tym droga nr 237),
- modernizacja drogi wojewódzkiej nr 240 z realizacją (szczególnie ważnych dla bezpieczeństwa w tych miejscowościach) obejść w Tucholi, Bładowie i Żalnie oraz poprawy bezpieczeństwa w Bysławiu;
- realizacja połączenia z przyszłym węzłem autostradowym;
- modernizacja pozostałych dróg wojewódzkich – w kierunku Czerska i Sępólna Krajeńskiego.

W zakresie komunikacji publicznej na terenie powiatu, priorytetami są:

a) w sferze kierunków połączeń:

- zapewnienie dobrej dostępności Tucholi,
- zapewnienie dobrej dostępności Bydgoszczy,
- zapewnienie dobrej dostępności Chojnic,
- zapewnienie dostępności Laskowic Pomorskich (godziny połączeń skorelowane z połączeniami pospiesznymi realizowanymi w tej stacji),
- zapewnienie dobrej dostępności Trójmiasta (na linii kolejowej 201)

b) w sferze rodzajów transportu:

- zwiększenie częstotliwości komunikacji autobusowej PKS i prywatnych przewoźników na większości linii na terenie powiatu, przede wszystkim w celu osiągnięcia swobodnej dostępności Tucholi,
- wsparcie dla funkcjonowania prywatnych firm przewozowych w celu uzupełnienia oferty PKS,
- utrzymanie połączeń kolejowych na liniach na terenie powiatu (relacje Bydgoszcz – Kościerzyna - Gdynia, Chojnice – Działdowo, Czersk - Laskowice Pomorskie),
- opracowanie koncepcji szybkich i licznych połączeń z Bydgoszczą.

Dla mieszkańców gminy Śliwice ważnym zagadnieniem jest także utrzymanie dużej liczby połączeń z Czerskiem, choć z punktu widzenia interesów powiatu, szczególnie ważna będzie poprawa połączeń z Tucholą.

Ważnym zagadnieniem, które powinno być podjęte, są starania o utworzenie regularnej komunikacji autobusowej także z innymi dużymi ośrodkami miejskimi - przede wszystkim z Toruniem, Gdańskiem i Warszawą, przy czym godziny realizacji połączeń powinny być dogodne dla mieszkańców powiatu (a nie wynikać z przebiegu przez powiat linii łączącej np. Warszawę z Koszalinem, gdy pomimo istnienia połączenia, godziny przyjazdu/odjazdu do/z Warszawy uniemożliwiają załatwienie spraw).

Na terenie powiatu w ciągu ostatnich kilku lat miała miejsce kontynuacja rozwoju sieci i urządzeń infrastruktury technicznej, wskutek czego obecnie powiat należy do obszarów o ponadprzeciętnie dobrym stanie rozwoju większości jej aspektów. Jest to szczególnie ważne jeśli uwzględnimy fakt, że rozwój infrastruktury technicznej ma bardzo silny wpływ na 3 aspekty: społeczny - wpływa na jakość życia mieszkańców, ekologiczny - wpływa na ograniczenie oddziaływań na środowisko (co w przypadku powiatu tucholskiego ma niezwykle duże znaczenie) oraz ekonomiczny - stwarza lepsze warunki dla inwestowania.

W kolejnych latach kontynuowane będą działania zmierzające w sferze podstawowej infrastruktury wodno-kanalizacyjnej do: zakończenia rozpoczętych inwestycji, podejmowania nowych działań związanych z realizacją zainwestowania, podejmowania działań związanych z modernizacją istniejącego zainwestowania w celu poprawy jakości lub zapewnienia sprawności jego funkcjonowania.

Ponadto podjęte zostaną działania na rzecz dalszego rozwoju sieci gazowej. Na terenie całego powiatu, z wyjątkiem gminy Śliwice, istnieją dość łatwe techniczne warunki rozwoju sieci. W przypadku gminy Śliwice konieczna jest realizacja gazociągu zasilającego i stacji redukcyjno-pomiarowej. Starania w tym kierunku zostaną podjęte między innymi ze względu na zgłaszane zapotrzebowanie mieszkańców i przedsiębiorców z terenu tej gminy.

Ważnym zagadnieniem jest dalsze usprawnianie sieci elektroenergetycznej, przede wszystkim w celu zapewnienia ciągłości dostaw energii - lokalnie istnieje obecnie podwyższone ryzyko awarii i przerw w zasilaniu.

Ze względu na powszechność używania przez mieszkańców telefonów komórkowych (ankiety wykazują na ok. 90% wyposażenie gospodarstw domowych w ten środek łączności), ważnym zagadnieniem jest zapewnienie prawidłowych parametrów ich funkcjonowania (obecnie „wyspowo” na terenie całego powiatu istnieją problemy z „zasięgiem” poszczególnych sieci). Jest to ważne zagadnienie także ze względu na funkcje turystyczne. Turyści oczekują, że przebywając na urlopiach, nie będą spotykać utrudnień w korzystaniu z telefonów. Należy zwrócić uwagę na taką lokalizację infrastruktury telekomunikacyjnej (przede wszystkim stacji bazowych), by minimalizować ich wpływ na estetykę i harmonię krajobrazu (maszty stacji bazowych są wyraźną dominantą wysokościową, burzącą harmonię krajobrazu - zwłaszcza w obszarze tak atrakcyjnym). Liczbę stacji bazowych należy ograniczać do absolutnego minimum niezbędnego dla zachowania prawidłowych parametrów, a urządzenia różnych operatorów powinny być lokowane na tych samych masztach. Powszechność telefonii komórkowej nie zwalnia operatorów telefonii stacjonarnej z obowiązku zapewnienia wysokiej jakości tradycyjnych łączy (zgłaszane są problemy z prawidłowym funkcjonowaniem telefonii stacjonarnej).

Na terenie gmin powiatu obecnie w różnym stopniu dostępne są łącza internetowe. Znaczna część użytkowników korzysta z łączy modemowych, które należy traktować jako rozwiązanie tymczasowe, które będzie wykorzystywane wyłącznie do czasu umożliwienia stałego dostępu. Fakt posiadania przez odbiorców łączy modemowych nie zwalnia władz z obowiązku podejmowania działań na rzecz rozwoju łączy stałych. Dostęp do internetu powinien być traktowany jako infrastruktura absolutnie podstawowa (jak energia elektryczna lub wodociąg) i należy dążyć do stworzenia możliwości stałego dostępu do internetu dla wszystkich zainteresowanych odbiorców. Dostęp do internetu oraz wykorzystywanie technologii informatycznych w codziennym życiu, są uważane za czynniki

sprzyjające rozwojowi społecznemu i ekonomicznemu. Zwłaszcza na obszarach wiejskich (gdzie dostęp do placówek bankowych i specjalistycznego handlu jest trudny) istotne są usługi bankowości elektronicznej i handlu elektronicznego. Podejmowane będą dwutorowe działania: na rzecz rozwoju różnych technologii umożliwiających stały dostęp (na obszarach o dużym rozproszeniu osadnictwa i znacznych powierzchniach leśnych zapewnienie obsługi jest przedsięwzięciem kosztowniejszym i trudniejszym) oraz na rzecz maksymalnego obniżenia kosztów tego typu usług, tak by korzystanie ze stałego łącza nie stanowiło bariery ekonomicznej. Gminy podejmą działania zarówno na rzecz rozwoju sieci szerokopasmowych o wysokiej wydajności i szybkości transmisji danych (docelowo w największych skupiskach turystów należy uruchamiać usługę bezpłatnego dostępu bezprzewodowego, umożliwiającą m.in. łączność za pomocą komputerów przenośnych) ale również zmierzające do wdrażania programów typu „e-gmina” („e-urząd”), a więc stwarzania możliwości elektronicznego obiegu dokumentów w administracji publicznej, czyli także umożliwiające mieszkańcom załatwianie części spraw urzędowych za pośrednictwem internetu.

W zakresie infrastruktury technicznej, priorytetowe znaczenie mają:

- dokończenie rozwoju sieci wodociągowej,
- dalszy rozwój sieci kanalizacyjnej,
- modernizacje instalacji zaopatrzenia w wodę - sieci wodociągowej (w tym wymiana rur azbestowych), stacji pomp, stacji uzdatniania i innej infrastruktury,
- rozwój sieci gazowej na bazie biegnącego przez teren powiatu gazociągu i istniejących stacji redukcyjnych oraz nowotworzonej sieci,
- zapewnienie bezproblemowego zaopatrzenia w energię elektryczną,
- poprawa jakości działania telefonii komórkowej,
- upowszechnienie dostępu do Internetu poprzez rozwój łączy stałych oraz obniżanie kosztów dostępu,
- osiągnięcie i utrzymanie właściwych standardów w zakresie zbiórki, składowania i utylizacji odpadów,
- osiągnięcie i utrzymanie właściwych standardów w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków.

ZAGADNIENIA OBSŁUGI LUDNOŚCI W SFERZE USŁUG

Jednym z podstawowych instrumentów poprawy jakości życia mieszkańców jest prawidłowe funkcjonowanie usług. Samorządy - zarówno powiatowy, jak i gminne - mają tutaj relatywnie duże możliwości oddziaływania, ponieważ znaczna część usług - w tym najważniejsze dla codziennego funkcjonowania - są zadaniami własnymi samorządów.

Wśród najważniejszych usług wpływających na jakość życia, wymienić należy: edukację, ochronę zdrowia, kulturę i sektor bezpieczeństwa publicznego.

Podkreślić należy, że edukacja na poziomie podstawowym i gimnazjalnym jest obecnie jedną z najlepiej ocenianych przez mieszkańców usług w powiecie. Szkoły cieszą się dużym szacunkiem i zaufaniem społecznym - w ocenie mieszkańców każdej z gmin, jakość kształcenia i dostępność szkół na poziomie podstawowym i gimnazjalnym jest dobra lub bardzo dobra. W porównaniu z innymi

powiatami bardzo korzystna jest struktura kształcenia na poziomie ponadgimnazjalnym. Jednocześnie jednak należy wskazać na niskie oceny osiągane przez uczniów powiatu na obiektywnych testach i egzaminach, co wskazuje na konieczność poprawy poziomu wykształcenia na wszystkich szczeblach systemu edukacji. Planowane działania w zakresie edukacji powinny więc dotyczyć zarówno poprawy jakości kształcenia, jak też poprawy bazy lokalowej i dydaktycznej szkół (w niektórych gminach istnieją plany realizacji dużych inwestycji w tym zakresie). Szkoły gimnazjalne i ponadgimnazjalne należy wyposażać w nowoczesne pracownie przedmiotowe (szkoły zawodowe - w stosowne wyposażenie służące nauce zawodu), kadra nauczycielska powinna uzupełniać posiadane kwalifikacje, budynki szkół należy modernizować i rozbudowywać - zwłaszcza dotyczy to wyposażenia w pełnowymiarowe sale gimnastyczne. Zagadnienia edukacji są traktowane priorytetowo także na szczeblu rozwoju województwa - jest to jeden z niezbędnych warunków powodzenia Strategii Lizbońskiej i wdrażania „gospodarki opartej na wiedzy” (GOW).

Priorytetami w zakresie poprawy poziomu wykształcenia – oraz szerzej funkcjonowania placówek oświatowych, są:

a) na wszystkich szczeblach edukacji:

- nadzór nad poziomem kształcenia – miarą powinno być osiąganie przez uczniów szkół z terenu powiatu ponadprzeciętnych wyników z testów i egzaminów (testy 6-klasistów, gimnazjalne, maturalne, egzaminy na studia)
- zapewnienie właściwej bazy lokalowej (zarówno dopasowanie pojemności do liczby uczniów, jak też poprawa standardu poprzez remonty i modernizacje)
- zapewnienie prawidłowego wyposażenia w obiekty i sprzęt służące wychowaniu fizycznemu i uprawianiu sportu, w tym halę widowiskowo-sportową
- zapewnienie bezpieczeństwa w drodze do szkoły
- ograniczanie uciążliwości związanych z koniecznością dojazdów i dowozu do szkół
- zapewnienie właściwego wyposażenia służącego nauce informatyki
- wyposażanie szkół w pracownie przedmiotowe
- poprawa kwalifikacji zawodowych nauczycieli
- utrzymanie istniejącej sieci placówek oświatowych z możliwością tworzenia nowych placówek - niepublicznych lub samorządowych

b) na szczeblu szkolnictwa podstawowego:

- objęcie wszystkich uczniów nauką 2 języków zachodnich (preferowany angielski i niemiecki)

c) na szczeblu szkolnictwa gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego

- stworzenie możliwości nieobowiązkowej nauki języka rosyjskiego i dodatkowego (poza angielskim i niemieckim) języka zachodniego (np. szwedzki, francuski, hiszpański, włoski)
- wprowadzanie dodatkowych przedmiotów związanych z elementami ekonomii, zasad funkcjonowania gospodarki wolnorynkowej, zasad funkcjonowania lokalnych społeczności obywatelskich, ekorozwoju, wiedzy o możliwościach rozwoju własnego powiatu i gminy. Przyczyni się to do lepszego przygotowania młodzieży do efektywnego i twórczego uczestnictwa w życiu lokalnych społeczności

- utrzymanie dotychczasowych kierunków kształcenia (rolnicze, leśne, turystyczne, ogólne) oraz reagowanie na zapotrzebowanie na rynku pracy
- utrzymanie proporcji miejsc w szkołach zakładającej ok. 20% udział szkół zasadniczych zawodowych, ok. 40-50% udział szkół średnich zawodowych i ok. 30-40% udział szkół średnich ogólnokształcących
- wspieranie przez samorządy wszelkich działań zmierzających do powstawania szkół niepublicznych
- traktowanie przez władze powiatu i gminy Tuchola Technikum Leśnego jako jednego z symboli – „marki” powiatu – tzn. priorytetowe wsparcie dla dalszego rozwoju, promocję przy okazji promocji powiatu, gminy, itp.

d) na szczeblu szkolnictwa wyższego:

- traktowanie przez władze powiatu i gminy Tuchola Wyższej Szkoły Zarządzania Środowiskiem jako jednego z symboli – „marki” powiatu – tzn. priorytetowe wsparcie dla dalszego rozwoju, promocję przy okazji promocji powiatu, gminy, itp.
- podejmowanie działań na rzecz lokowania w Tucholi siedzib, oddziałów i filii innych szkół wyższych
- rozważenie możliwości utworzenia funduszu stypendialnego dla młodzieży z terenu powiatu uczącej się w prestiżowych uczelniach w kraju i za granicą
- zapewnienie bazy noclegowej dla studentów na terenie Tucholi i bezpośredniego sąsiedztwa

e) na szczeblu szkolnictwa dla dorosłych i poprawy kwalifikacji zawodowych dorosłych:

- dostosowanie wielkości bazy do popytu
- ścisła współpraca z urzędem pracy w zakresie kierunków kształcenia dostosowanych do lokalnego rynku pracy
- organizacja różnego rodzaju kursów i szkoleń – o krótkim czasie nauki (szybkie dostosowanie do potrzeb)
- wsparcie dla rozwoju języków zachodnich
- przygotowanie do podejmowania pracy za granicą

f) na szczeblu szkolnictwa specjalnego:

- właściwa realizacja działań statutowych.

Ważnym zagadnieniem kształtującym jakość życia mieszkańców jest opieka zdrowotna. Badania ankietowe wskazują, iż mieszkańcy przeciętnie oceniają zarówno jakość, jak i dostępność podstawowej opieki zdrowotnej. Szczególnie dużo głosów krytycznych dotyczy dostępu do stomatologa oraz do lekarzy specjalistów.

Podejmowane będą działania na rzecz poprawy dostępu do placówek ochrony zdrowia. Bardzo ważne jest, by każda z przychodni gminnych oferowała powszechną opiekę lekarza ogólnego, pediatry, stomatologa, a w wybrane dni - także wybranych lekarzy specjalistów (co oszczędzi konieczności dojazdów do Tucholi).

Zasadniczo jednak lecznictwo specjalistyczne o szerokim zakresie, podobnie jak opieka szpitalna, będą oferowane wyłącznie Tucholi.

Podstawowymi priorytetami w zakresie ochrony zdrowia są:

- poprawa dostępności do lekarzy w przychodniach gminnych, w tym przede wszystkim do stomatologów
- poprawa wyposażenia przychodni gminnych i specjalistycznych (zgodnie ze zgłaszanymi potrzebami)
- osiągnięcie wymaganych standardów w zakresie wyposażenia
- prawidłowe funkcjonowanie szpitala (obejmujące spełnianie standardów w zakresie ilości łóżek, profili oferowanej opieki, wyposażenia, itp.)
- szczególnie ważne jest sprawne działanie pogotowia ratunkowego, ze względu na duże odległości do szpitala z niektórych miejscowości powiatu.

Charakter systemowy (mający na celu zmianę założeń funkcjonowania opieki zdrowotnej, a nie tylko doraźną poprawę wybranych jej aspektów) mają następujące działania, które zostaną podjęte:

- rozwój ratownictwa medycznego wraz z oddziałem ratunkowym,
- systematyczne doposażenie szpitala w sprzęt diagnostyczny,
- realizacja programów polityki prozdrowotnej,
- zwiększenie zakresu działalności i ilości świadczonych usług przez poradnie specjalistyczne ze szczególnym uwzględnieniem chorób układu oddechowego.

Zakłada się, że realizacja tych zadań może zasadniczo zmienić pewne sfery funkcjonowania ochrony zdrowia i mieć w okresie wieloletnim wymierny - wyraźnie pozytywny wpływ na stan zdrowia mieszkańców powiatu.

Jednymi z najczęściej zgłaszanych przez mieszkańców w badaniach ankietowych potrzeb, są: poprawa dostępności do instytucji kultury oraz zapewnienie bazy dla spędzania wolnego czasu przez młodzież. Zwraca się także uwagę na zbyt małą liczbę placów zabaw. Podkreślić należy, że mieszkańcy powiatu są bardzo zaangażowani w różnego rodzaju działalności społeczne i kulturalne, czego wyrazem jest działalność bardzo dużej liczby różnego rodzaju stowarzyszeń, organizacji, związków, klubów, itp. Słabą stroną życia kulturalnego jest zbyt mała - w ocenie mieszkańców - liczba placówek kulturalnych. W przypadku dużego rozproszenia osadnictwa, co ma miejsce w wielu rejonach powiatu, istnienie 1-2 placówek kulturalnych prowadzących regularną działalność z udziałem etatowych pracowników - animatorów kultury, jest liczbą zbyt małą dla zapewnienia komfortu łatwego dostępu (rozwiązaniem stosowanym przez część gmin jest zatrudnianie etatowych pracowników do świetlic wiejskich). Jednocześnie jednak należy zdać sobie sprawę, że bardzo trudne będzie zaspokojenie potrzeb mieszkańców w tym zakresie, ze względu na wysokie koszty realizacji zagospodarowania i utrzymania bazy. W mieście oraz obszarach wiejskich gminy Tuchola bardzo częstym postulatem było ponowne uruchomienie kina w Tucholi. W sferze kultury i zagospodarowania wolnego czasu młodzieży należy więc rozważyć wykorzystywanie w szerokim zakresie istniejącej bazy szkół, które w godzinach pozalekcyjnych mogłyby pełnić zadania w tym zakresie. Szkoły w jeszcze większym, niż obecnie zakresie mogłyby więc przyczyniać się do integracji społecznej.

Bardzo istotnym zadaniem, realizującym postulaty mieszkańców jest także rozwój bazy sportowo-rekreacyjnej. Częste - w praktycznie każdej gminie - były postulaty budowy (względnie modernizacji) boisk, sal, ścieżek rowerowych, urządzenia terenów plaży (wskazywano konkretne lokalizacje na jeziorach w sąsiedztwie dużych miejscowości), kąpielisk, itp. Infrastruktura sportowa jest dosyć słabo rozwinięta przy większości szkół (poza gminą Lubiewo), stąd jej realizacja jest tym bardziej pożądana, gdyż przyczyniłaby się do realizacji dwóch zadań: właściwego wyposażenia szkół oraz zapewnienia możliwości korzystania przez mieszkańców. Wszystkie gminy posiadają plany rozwoju infrastruktury kulturalnej i sportowej i/lub zakładają poszerzenie lub wzbogacenie oferty działających placówek, jak również zakładają rozwój ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej. W strategiach rozwoju lokalnego część zadań została zapisana ogólnie, natomiast wybrane zadania (o szczególnie dużym znaczeniu lub o sprecyzowanych planach szybkiej realizacji) zostały nazwane imiennie.

W sferze zagospodarowania wolnego czasu priorytetami są:

- rozwój działalności kulturalnych w gminach, poprzez: realizację nowych instytucji kultury, bezwzględne utrzymanie placówek już istniejących, poszerzenie zakresu działalności działających placówek kultury
- wsparcie dla istniejących organizacji, stowarzyszeń, klubów, itp. - społecznych, kulturalnych, i innych związanych z rozwojem integracji społecznej lub kultywowaniem lokalnych: tożsamości, tradycji, zwyczajów, historii
- kontynuacja bogatych tradycji w zakresie organizacji imprez masowych o charakterze kulturalnym, kulturowym, sportowym, rekreacyjnym, integracyjnym, itp.
- realizacja zagospodarowania z zakresu sportu i rekreacji - preferowane powinny być projekty, które pozwolą łączyć wykorzystanie tej bazy przez szkoły oraz przez mieszkańców, kluby sportowe, itp
- wsparcie dla działalności klubów sportowych
- realizacja ogólnodostępnego zagospodarowania rekreacyjnego, w tym ścieżek pieszych, rowerowych, kąpielisk, plaż, placów zabaw, parków, itp.
- budowa pływalni (basenu) w Tucholi
- renowacja i wykorzystywanie do celów spotkań i organizacji imprez placów wiejskich, itp.
- poprawa wizerunku miejscowości poprzez uporządkowanie i renowację przestrzeni wspólnej, w tym terenów zielonych, realizację oświetlenia, koszy na śmieci, ławek, punktów małej gastronomii, itp.

Jednym z bardzo istotnych zagadnień z zakresu obsługi mieszkańców, jest prowadzenie opieki przedszkolnej. Jest to zadanie, które obecnie na obszarach wiejskich (nie tylko powiatu) jest niedorozwinięte, co przejawia się zbyt małą liczbą placówek (wskutek czego mieszkańcy wielu miejscowości nie mają w praktyce możliwości korzystania z przedszkoli), a często także zbyt małą liczbą miejsc. Podkreślić należy dwa aspekty funkcjonowania przedszkoli: społeczny (obecnie przedszkola w coraz większym wymiarze pełnią funkcje oświatowe - coraz bardziej powszechna jest nauka języka obcego, informatyki, prowadzenie innych - cennych z punktu widzenia wszechstronnego rozwoju dziecka, zajęć; tym samym możliwość korzystania z przedszkola stawia dzieci w korzystniejszej sytuacji na starcie edukacji w szkole podstawowej) oraz ekonomiczno-społeczny

(możliwość zapewnienia opieki nad dzieckiem może skłonić część kobiet do poszukiwania pracy, a więc nie tylko poprawy sytuacji finansowej rodzin, ale także samorealizacji, podnoszenia kwalifikacji zawodowych, itp.). Przeprowadzone badania wśród mieszkańców wskazują, iż edukacyjny aspekt opieki przedszkolnej nie jest w pełni doceniany - ankietowani nie zgłaszają problemów związanych z dostępnością do przedszkoli, nawet jeśli nie mają możliwości umieszczenia w nich dzieci. Pożądana jest zmiana świadomości ludności w tym aspekcie, ale również bardzo pożądane są działania samorządów poszczególnych gmin w zakresie tworzenia nowych placówek przedszkolnych. Gminy realizują lub planują wdrażać różne sposoby zapewniania opieki przedszkolnej - są to:

- typowe przedszkola (z pełnym lub częściowym zakresem czasowym funkcjonowania),
- poszerzanie działalności oddziałów przedszkolnych przy szkołach, zmierzające do zapewnienia opieki nad młodszymi dziećmi,
- organizacja miniprzedszkoli na bazie świetlic wiejskich

Priorytetami w tym zakresie powinny być:

- dostosowanie liczby miejsc w istniejących przedszkolach do potrzeb
- tworzenie nowych placówek przedszkolnych w gminach - optymalnym stanem (jednak trudnym do osiągnięcia) jest, by każda miejscowość licząca ponad 400 mk wyposażona była w przedszkole, a także by utworzyć przedszkola w niektórych mniejszych miejscowościach, gdzie istnieje zapotrzebowanie na usługi tego typu (np. ze względu na bliskie sąsiedztwo kilku miejscowości).

Istotnym zagadnieniem jest także dostosowanie przestrzeni publicznych dla potrzeb niepełnosprawnych oraz rozwój lecznictwa (zwłaszcza możliwości rehabilitacji) i opieki na potrzeby tej grupy. Podejmowane będą także działania zmierzające do poprawy sytuacji niepełnosprawnych w zakresie możliwości czynnego uczestnictwa w życiu społecznym oraz aktywizacji zawodowej. Ważną grupą zagadnień, na którą zamierzają zwracać szczególną uwagę niektóre gminy, jest rozwiązywanie problemów grup dotkniętych wykluczeniami społecznymi.

Ważnym zagadnieniem dla funkcjonowania powiatu jest poprawa bezpieczeństwa publicznego. Pomimo iż powiat nie należy do obszarów o szczególnie wysokiej przestępczości, niemniej jednak istnieją przesłanki uzasadniające podjęcie stanowczych działań w tym zakresie. Są to przede wszystkim: wyraźny wzrost przestępczości w ostatnich latach, wyraźny wzrost ruchu na drogach na terenie powiatu (skutkujący koniecznością angażowania większych środków – np. w zakresie prewencji), zbyt mała obsada kadrowa posterunków Policji, niewystarczające wyposażenie Policji w sprzęt operacyjny, niewystarczające wyposażenie większości jednostek Straży Pożarnej w samochody i innego rodzaju sprzęt gaśniczy, konieczność zapewnienia porządku i bezpieczeństwa w rejonach i ośrodkach turystycznych, stanowiących miejsca podwyższonego ryzyka. Coraz ważniejszym zadaniem jest zapewnienie bezpieczeństwa na drogach, w tym bezpiecznych przejazdów przez miejscowości - dotyczy to szczególnie Tucholi, Bysławia, Płazowa, Żalna, Bładowa, Gostycyna, Kamienicy, Łyskowa, Lińska i Śliwiczek, Wieszczyk.

Najważniejszymi działaniami w sferze poprawy bezpieczeństwa publicznego są więc:

- zwiększenie zatrudnienia w Policji, co najmniej do stanów normatywnych
- poprawa wyposażenia Policji w zakresie sprzętu niezbędnego dla prowadzenia działalności
- poprawa wyposażenia Straży Pożarnej w zakresie sprzętu niezbędnego dla prowadzenia działalności
- kontynuacja akcji i programów poprawy bezpieczeństwa prowadzonych przez Policję.

Należy także rozważyć celowość powoływania straży gminnych (obecnie funkcjonuje na terenie gminy Kęsowo).

Samorządy gmin wspierać będą działalność placówek usługowych oraz handlowych. Gminy powiatu wykazują w tym zakresie wskaźniki niższe od przeciętnych, a więc obecnie dostęp do tego typu infrastruktury jest gorszy, niż w innych obszarach. Szczególnie duże znaczenie w zakresie usług mają placówki pocztowe (ze względu na pełnienie także funkcji podstawowej obsługi finansowej) oraz bankowe, a także obsługa rolnictwa, a z zakresu handlu - placówki z podstawowymi produktami spożywczo-przemysłowymi w małych miejscowościach oddalonych od większych wsi - centrów handlowo-usługowych. Możliwości wsparcia ze strony samorządów są tu niewielkie, niemniej jednak w polityce gruntami i nieruchomościami, samorządy ze względu na znaczenie społeczne będą traktować je priorytetowo.

Często zgłaszanymi przez mieszkańców gmin postulatami są zadania, które ogólnie zaliczyć można do kategorii poprawy ładu i porządku oraz wizerunku miejscowości. Mieszkańcy dostrzegają potrzebę poprawy estetyki miejscowości, lepszego wyposażenia w kosze na śmieci, oświetlenie ulic, potrzebę urządzenia placów, zieleńców, parkingów, zachowania czystości. Samorządy gminne będą podejmować działania w tym zakresie, tym bardziej iż są to zadania zasadniczo o małej skali niezbędnych inwestycji - więc przynoszące konkretne efekty przy małym nakładzie środków. Mieszkańcy Tucholi zgłaszali konieczność renowacji starej części miasta. Zadanie to wpisuje się w możliwość dofinansowania z dostępnych obecnie funduszy na rewitalizację dzielnic centralnych. Zainteresowanie tymi zagadnieniami przez mieszkańców świadczy także o postępujących pozytywnym zmianach w mentalności, przejawiającymi się większą dbałością o przestrzeń publiczną.

Na terenie każdej z gmin, wyznaczone zostaną tereny pod budownictwo mieszkaniowe. Zgodnie z zasadami optymalnego wykorzystania przestrzeni oraz koncentracji osadnictwa, preferowany będzie rozwój budownictwa mieszkaniowego w największych miejscowościach, o dobrze rozwiniętej infrastrukturze społecznej i technicznej, a więc o stosunkowo łatwych warunkach zapewnienia dobrej jakości życia. Należy maksymalnie ograniczać rozpraszanie osadnictwa.

ZAGADNIENIA OCHRONY PRZYRODY I DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Jednym z najważniejszych bogactw powiatu jest wysoka jakość środowiska - o dużej wartości przyrodniczej i bardzo niskich poziomach zanieczyszczeń. Jest ona powszechnie znanym wyróżnikiem powiatu - wzbudzającym bardzo pozytywne konotacje. Sprawy ochrony środowiska będą traktowane bardzo poważnie, niemniej jednak w podejmowanych decyzjach co do rozwoju, dominować będzie równoważenie zagadnień ochrony przyrody i rozwoju gospodarczego. W przypadku, gdy obszary cenne zajmują tak dużą część przestrzeni, nie można przyjmować zasady

„ochrony za wszelką cenę”, gdyż stanowiłoby to zbyt duże zagrożenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego. Wspierane będą wszelkie działania zmierzające do rozwoju nowoczesnych technologii przyjaznych dla środowiska, przy jednoczesnej eliminacji i niedopuszczaniu do rozwoju działalności oddziałujących negatywnie. Kontynuowana będzie działalność edukacyjna (już obecnie znana poza granicami powiatu i mająca szanse wykreowania na jeden z turystycznych produktów markowych), zarówno edukacja dzieci i młodzieży na bazie posiadanych walorów, jak też ogół działań zmierzających do wykształcenia proekologicznej świadomości wśród mieszkańców. Podejmowane będą działania zmierzające do wzmocnienia mechanizmów obronnych środowiska, przede wszystkim poprzez: kontynuowanie dolesień i zadrzewień na gruntach nieprzydatnych dla rolnictwa, ochronę zadrzewień i zakrzaczeń śródpolnych, preferencje dla rozwoju infrastruktury technicznej (przede wszystkim - ochrona wód i powietrza). Kontynuowane będą działania zmierzające do objęcia Borów Tucholskich Rezerwatem Biosfery, co będzie miało duże znaczenie promocyjne.

Zgodnie z obowiązującym prawem, zagadnienia ochrony środowiska będą uwzględniane przy wszystkich decyzjach lokalizacji inwestycji. Szczególnie silny nadzór obejmie gospodarkę hodowlaną w rejonach zagrożenia wód, ale także zabudowę lotniskową, obiekty przemysłowe i rzemieślnicze, a w skupiskach zabudowy także kwestie indywidualnych systemów grzewczych, w zakresie których wspierane będą działania na rzecz ich wymiany na proekologiczne (eliminowanie „niskiej emisji”).

Z wyjątkiem objęcia ochroną Jeziora Zamkowego w gminie Kęsowo, nie zakłada się natomiast zwiększania powierzchni obszarów chronionych oraz liczby istotnych form ochrony, jak też zmiany ich rangi. Obecny stan w tym zakresie jest wystarczający. Samorządy będą dążyć, by ewentualny rozwój przestrzenny sieci Natura 2000 nie wykraczał poza obszary już obecnie rygorystycznie chronione (np. jako rezerваты przyrody) lub poza obszary, które i tak (z innych powodów) nie mogą być zagospodarowane. Najcenniejsze obszary w Dolinie Brdy, już obecnie objęte ochroną w randze rezerwatów przyrody, być może zyskają statut parku narodowego (np. poprzez formalną przynależność do PN „Bory Tucholskie”) - zmianę tego typu należy uznać za pozytywną, gdyż wprowadzenie takiej formy ochrony ma duże znaczenie marketingowe i prestiżowe dla powiatu, natomiast w stosunku do obszarów już obecnie chronionych w randze rezerwatu przyrody, nie wnosi nowych ograniczeń przestrzennych.

Chronione będzie także środowisko kulturowe Borów Tucholskich, w tym charakterystyczne formy zabudowy oraz ludowej twórczości i obrzędowości. W realizacji zabudowy i zagospodarowania przestrzennego szczególnie promowane będą projekty nawiązujące do lokalnych tradycji architektonicznych. W Tucholi odrestaurowana zostanie historyczna część staromiejska, co poprawi estetykę miasta, ale też umożliwi pełniejsze wykorzystanie centrum miasta do działalności kulturalnych i turystycznych. Planuje się także renowację zabytkowych budynków w pozostałej części miasta, co ma przynieść zarówno poprawę ogólnego wizerunku miasta, jak też poprawę warunków zamieszkania, ale również zwiększyć atrakcyjność turystyczną miasta.

W stosunku do walorów przyrodniczych i kulturowych zakłada się następujące, najważniejsze działania:

- traktowanie zasobów przyrody w powiecie jako najcenniejszego kapitału rozwojowego - a więc ochrona przed degradacją i bardzo racjonalne użytkowanie

- ograniczanie zagrożeń środowiska, poprzez dalszy rozwój infrastruktury technicznej, w tym zwłaszcza modernizację systemów grzewczych i dalszy rozwój sieci kanalizacyjnej
- sukcesywne dolesianie terenów nieprzydatnych dla rolnictwa, wzrost zadrzewień śródpolnych
- poprawę stanu wód jezior i rzek, jako absolutny priorytet
- szerokie wykorzystanie walorów przyrodniczych dla rozwoju turystyki i edukacji ekologicznej
- ochronę dziedzictwa kulturowego.

WSPÓŁPRACA PONADPOWIATOWA

Samorząd powiatowy oraz samorządy gmin kontynuować będą współpracę z innymi powiatami i regionami w kraju oraz odpowiadającymi im jednostkami zagranicznymi (zwłaszcza prezentującymi podobny charakter przestrzenno-funkcjonalny i zbliżone uwarunkowania), w celu przyśpieszenia szeroko rozumianego rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu oraz jego promocji.

Szczególnie istotna i pożądana jest współpraca z powiatami sąsiednimi - bydgoskim, świeckim, chojnickim, sępoleńskim i starogardzkim. Powiaty te cechuje podobna wysoka jakość środowiska przyrodniczego i możliwość jej gospodarczego wykorzystania, np. poprzez rozwój turystyki. Konkurencja w tej dziedzinie nie będzie przeszkodą dla wspólnej ochrony walorów przyrody i dziedzictwa kulturowego. Dlatego też konieczne jest podejmowanie i kontynuowanie wspólnych działań, przede wszystkim w zakresie: szeroko rozumianej ochrony przyrody, rozwoju infrastruktury technicznej, rozwoju i koordynacji zagospodarowania i ruchu turystycznego, poprawy dostępności komunikacyjnej (w tym wspólny lobbing na rzecz zachowania i rozwoju komunikacji kolejowej).

Kontynuowana będzie także wielopłaszczyznowa współpraca zagraniczna (przede wszystkim - ale nie tylko - o charakterze gospodarczym, kulturalnym i edukacyjnym).

MIERNIKI MONITORINGU, STANU REALIZACJI I POWODZENIA STRATEGII POWIATOWEJ I GMINNYCH

Stan docelowy strategii określony został na rok 2013, a więc do końca bieżącego okresu programowania w polityce regionalnej UE. Po roku 2013 pojawią się nowe zasady programowania rozwoju, co wymusi weryfikację części sposobów oraz zakresu działań w zakresie kreowania rozwoju. W roku 2013 należy zweryfikować strategię powiatową i strategię gminne pod kątem stanu realizacji zadań. Stwierdzony wówczas stan rozwoju powiatu i poszczególnych gmin pozwoli:

- pozostawić lub zmodyfikować zadania do realizacji (zadania dotąd niezrealizowane lub zadania o charakterze ciągłym - wciąż aktualne)
- usunąć zadania, które zostały zrealizowane
- umieścić zadania wynikające z nowych uwarunkowań.

Samorządy gmin i samorząd powiatowy odpowiadają bezpośrednio za realizację tylko części zagadnień wpływających na poziom rozwoju społeczno-gospodarczego oraz na jakość i materialne warunki życia ludności. W przypadku innych przedsięwzięć zadania samorządów mają charakter katalizatorów - samorządy nie mogą bezpośrednio realizować zadań, ale ich zadaniem jest tworzenie sprzyjających warunków dla różnego rodzaju przedsięwzięć. Coraz większa będzie także rola samorządów w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na rozwój inwestycji na terenie gminy i powiatu. Ich skuteczność (a przede wszystkim jakość przygotowywanej dokumentacji w tym zakresie) będą jedną z podstawowych miar oceny funkcjonowania administracji na poziomie gmin i powiatów.

Część zadań zapisanych w strategii wiąże się z jednorazowym wykonaniem inwestycji - monitoring tego typu przedsięwzięć jest najłatwiejszy, gdyż miarą sukcesu jest tu ich wykonanie lub nie.

Szereg działań, które są zapisane w strategii jako ważne dla rozwoju, nie ma charakteru mierzalnego - nie można liczbowo lub wskaźnikowo określić, czy zadanie zostało wykonane.

W zakresie niektórych rodzajów działań, miarą sukcesu jest poprawa pozycji powiatu i gmin w danej dziedzinie na tle innych powiatów i gmin. W ten sposób należy oceniać ogólny poziom rozwoju społeczno-gospodarczego - sytuacją dowodzącą, iż rozwój danego obszaru jest porównywalny z innymi co do tempa i charakteru, jest nie pogarszanie własnej pozycji na tle średnich i na tle innych obszarów, a miarą sukcesu jest ich poprawa.

Wiele zadań ma charakter ciągły - dotyczą one np. zadań własnych w zakresie infrastruktury społecznej i technicznej. Nawet po osiągnięciu właściwego stanu pod względem liczby obiektów, długości sieci, itp. zadaniem będzie utrzymywanie właściwej ich sprawności i poziomu funkcjonowania.

Wiele zadań nie ma charakteru inwestycyjnego, a wiążą się z poprawą - usprawnieniem istniejącego stanu.

W zakresie zadań, w których możliwe jest określenie miar, postępy w realizacji ustaleń strategii powinny być mierzone na podstawie następujących wskaźników:

- **poziom bezrobocia** - sytuacją korzystną jest osiągnięcie wskaźnika bezrobocia na terenach wiejskich powiatu na poziomie 110% średniej wojewódzkiej dla obszarów wiejskich (lub poniżej 100% dla obszarów wiejskich z wyłączeniem powiatów bydgoskiego i toruńskiego), natomiast dla miasta Tuchola - 100% dla miast z wyłączeniem powiatów grodzkich i Inowrocławia¹. Szczegółowymi miarami zmian są:
  - zmniejszanie bezwzględnej liczby bezrobotnych
  - wzrost liczby miejsc pracy
  - zmniejszanie wskaźnika bezrobocia w stopniu silniejszym, niż przeciętnie
  - niższy od przeciętnego wskaźnik długotrwale bezrobotnych.
- **poziom przedsiębiorczości** - sytuacją korzystną jest utrzymywanie przez gminy Cekcyn, Gostycyn, Lubiewo, Śliwice wskaźnika przedsiębiorczości na poziomie co najmniej 100% średniej dla obszarów wiejskich, natomiast dla gminy Kęsowo i obszarów wiejskich gminy Tuchola - osiągnięcie poziomu co najmniej 90% średniej; w przypadku miasta Tuchola należy dążyć do osiągnięcia wskaźnika 100% średniej dla miast województwa. Szczegółowymi miarami zmian są:
  - niemalejący ogólny wskaźnik przedsiębiorczości

---

1 Ze względu na niepublikowanie stopy bezrobocia dla obszarów wiejskich województwa oraz w rozbiciu na miasta i obszary wiejskie w gminach miejsko-wiejskich, należy do celów porównawczych używać innych, umożliwiających porównanie bezrobocia wskaźników - np. stosunku liczby bezrobotnych do ludności w wieku produkcyjnym lub ludności ogółem, przy czym należy uwzględnić nie tylko aktualną wielkość takiego wskaźnika, ale także jego zmiany (określenie tendencji) oraz relacje w stosunku do innych jednostek i średnich (poprawa czy pogorszenie na ich tle).

- niemalejący wskaźnik względny (czyli wskaźnik na tle średniej wojewódzkiej)
- wzrost liczby podmiotów w sekcji handel i naprawy
- wzrost powierzchni terenów inwestycyjnych oraz liczby miejscowości posiadających tego typu ofertę
- wzrost liczby instytucji otoczenia przedsiębiorczości, w tym podmiotów społecznych, podmiotów non-profit, parków przemysłowych, stref ekonomicznych, inkubatorów (część z wymienionej infrastruktury nie istnieje obecnie na terenie powiatu i miarą powodzenia jest jej utworzenie i trwanie)

- **stan infrastruktury technicznej** - sytuacją docelową powinno być zrealizowanie planów w zakresie realizacji nowych sieci i urządzeń, modernizacji sieci i urządzeń istniejących oraz utrzymania bieżącej sprawności ich funkcjonowania. W zakresie infrastruktury technicznej specyfika uwarunkowań powoduje, iż bardzo trudno jest o porównania na tle innych obszarów i na tle średnich, a często takie porównania pozbawione są sensu (stanem docelowym we wszystkich jednostkach jest bowiem osiągnięcie maksymalnego możliwego i uzasadnionego ekonomicznie stanu). Szczegółowymi miarami zmian są:
  - wzrost liczby odbiorców sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej
  - udział odbiorców sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej w ogólnej liczbie gospodarstw
  - udział odbiorców sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej w założonej docelowej liczbie odbiorców (czyli stan realizacji); dla sieci wodociągowej należy zakładać stan docelowy obejmujący 100% gospodarstw domowych; dla sieci kanalizacyjnej i gazowej w każdej z gmin będzie on uzależniony od analiz technicznej wykonalności i ekonomicznej efektywności (należy dążyć do stanu 100% wyposażenia gospodarstw w sieć kanalizacyjną lub oczyszczalnie przydomowe)
  - wskaźniki sprawności funkcjonowania sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej, elektroenergetycznej - mierzone liczbą awarii uniemożliwiających korzystanie
  - dla zagadnień oczyszczania ścieków stanem docelowym i optymalnym jest utrzymanie istniejących systemów w stanie pełnej sprawności (w tym dokonywanie stosownych modernizacji) oraz co najmniej zachowania parametrów oczyszczania
  - dla zagadnień składowania i utylizacji odpadów zakłada się pełne uporządkowanie systemu i funkcjonowanie zgodnie z normami.

- **stan infrastruktury komunikacyjnej** - sytuacją docelową powinno być zrealizowanie planów w zakresie realizacji nowych sieci i urządzeń, modernizacji sieci i urządzeń istniejących oraz utrzymanie bieżącej sprawności ich funkcjonowania i właściwego stanu technicznego. Stan docelowy wyznaczają istniejące obecnie i opracowanie w przyszłości na podstawie monitoringu sieci, plany rozwoju. Szczegółowymi miarami zmian są:
  - rosnąca długość i udział dróg o właściwych parametrach i stanie technicznym
  - dostępność wszystkich miejscowości za pomocą dróg o nawierzchni utwardzonej, docelowo bitumicznej o właściwych dla klasy drogi parametrach technicznych
  - utrzymanie komunikacji kolejowej na liniach Bydgoszcz-Kościerzyna-Gdynia, Chojnice - Laskowice Pomorskie i Czersk - Laskowice Pomorskie

- zwiększenie liczby połączeń kolejowych Tucholi z Bydgoszczą - stan docelowy 10 par połączeń
- skrócenie czasu podróży kolejowej z Tucholi do Bydgoszczy do 60 minut, a docelowo do 50 minut
- zwiększenie liczby połączeń w komunikacji autobusowej (PKS i prywatnych przewoźników) pomiędzy obszarem powiatu, a Tucholą - zadanie trudne do skwantyfikowania ze względu na różne potrzeby na różnych liniach (jako wystarczającą obecnie można uznać tylko liczbę połączeń na linii Tuchola - Mąkowsko - Bydgoszcz i Tuchola - Chojnice); liczba połączeń z miejscowości liczących ponad 400 osób do Tucholi powinna wynosić co najmniej 12 par dziennie
- ustanowienie bezpośrednich połączeń autobusowych w liczbie co najmniej 5 par połączeń pomiędzy Śliwicami, Cekcynem, Lubiewem i Kęsowem a Bydgoszczą; w przypadku Śliwic alternatywą jest uruchomienie bezpośrednich lub dobrze skomunikowanych w Laskowicach połączeń kolejowych; w przypadku Kęsowa postuluje się zmianę trasy części połączeń Bydgoszcz - Chojnice, tak by objęły one tę miejscowość;

- **stan infrastruktury społecznej** - zagadnienie bardzo złożone i w wielu aspektach trudne do skwantyfikowania; w najbardziej ogólnym ujęciu - obsługa ludności w zakresie zadań własnych gmin i powiatu powinna być na poziomie „satisfakcjonującym mieszkańców” i obiektywnie wysokim na tle ogólnie przyjętych standardów i w porównaniu z innymi jednostkami (gminami i powiatami). Szczegółowymi miarami zmian są:
  - w zakresie edukacji na poziomie podstawowym i gimnazjalnym:
    - zapewnienie właściwego poziomu kształcenia (miarą są tu wyniki egzaminów 6-klasistów, gimnazjalistów, maturalnego i wskaźniki zdawalności na studia - na terenie powiatu wskaźniki te powinny być lepsze od przeciętnych)
    - zapewnienie dobrego dostępu do placówek, a więc nie wydłużanie czasu niezbędnego na dotarcie do placówek (dotyczy to np. dowozu uczniów) oraz co najmniej utrzymanie obecnej sieci szkół (w miarę potrzeb - powoływanie nowych placówek)
    - zapewnienie właściwego stanu technicznego placówek - a więc realizacja planów z zakresu ich modernizacji (miarą sukcesu jest malejąca liczba potrzeb)
    - zapewnienie wyposażenia w infrastrukturę sportową (miarą jest liczba sal pełnowymiarowych, liczba boisk, liczba urządzeń i wyposażenia w sprzęt)
    - zapewnienie wyposażenia w infrastrukturę do nauki informatyki (miarą jest stopień realizacji bieżących potrzeb w zakresie jakości sprzętu oraz jego liczby w stosunku do liczby uczniów)
    - zapewnienie możliwości nauki 2 języków zachodnich wszystkim uczniom (preferowany angielski i niemiecki - w formie zajęć obowiązkowych lub dodatkowych)
  - w zakresie edukacji na poziomie średnim:
    - zapewnienie właściwego poziomu kształcenia (miarą są tu wyniki egzaminów maturalnych i wskaźniki zdawalności na studia - w szkołach powiatu powinny być one wyższe od średnich)

Strategia rozwoju powiatu tucholskiego

- utrzymywanie proporcji zbliżonej do stosunku 80/20 w zakresie liczby miejsc w szkołach maturalnych i zasadniczych zawodowych oraz przynajmniej 50% udziału miejsc w szkołach średnich zawodowych wśród ogólnej liczby miejsc w szkołach maturalnych
- zapewnienie właściwego stanu technicznego placówek - a więc realizacja planów z zakresu ich modernizacji (miarą sukcesu jest malejąca liczba potrzeb)
- zapewnienie wyposażenia w infrastrukturę sportową (miarą jest liczba sal pełnowymiarowych, liczba boisk, liczba urządzeń i wyposażenia w sprzęt)
- zapewnienie wyposażenia w infrastrukturę do nauki informatyki (miarą jest stopień realizacji bieżących potrzeb w zakresie jakości sprzętu oraz jego liczby w stosunku do liczby uczniów)
- zapewnienie możliwości wyboru nauki 2 spośród co najmniej 3 języków obcych (w formie zajęć obowiązkowych lub nieobowiązkowych)
- wzrost liczby uczniów w placówce ponadgimnazjalnej w Śliwicach
- w zakresie ochrony zdrowia:
  - utrzymanie przez szpital w Tucholi parametrów funkcjonowania (w zakresie profilu działalności, liczby łóżek, liczby specjalistów, wyposażenia, itp.) zgodnie z przepisami szczegółowymi
  - powszechna dostępność lekarzy specjalistów wraz z organizacją ich dyżurów w przychodniach gminnych - przy akceptowalnym czasie oczekiwania na wizytę
  - powszechna dostępność na terenie każdej z gmin lekarza ogólnego, stomatologa, pediatry i ginekologa
  - co najmniej utrzymanie istniejącej sieci placówek w gminach
  - na terenie gminy Lubiewo - znaczący spadek śmiertelności niemowląt
- w zakresie opieki przedszkolnej:
  - dążenie do zwiększenia liczby placówek opieki przedszkolnej - docelowo placówki opieki przedszkolnej powinny funkcjonować praktycznie w każdej miejscowości liczącej ponad 400 mieszkańców (wyjątki mogą być spowodowane np. specyfiką sieci osadniczej - np. bliskim sąsiedztwem dużych wsi lub koniecznością lepszej obsługi terenu gminy) oraz w wybranych miejscowościach mniejszych, gdzie (np. wskutek bliskiego sąsiedztwa innych miejscowości) istnieje wystarczający potencjał dla prowadzenia tego typu placówek
  - dostosowanie liczby przedszkoli i liczby miejsc do istniejącego zapotrzebowania (zwłaszcza w Tucholi)
- w zakresie szkolnictwa dla dorosłych:
  - utrzymanie istniejących placówek
  - rozszerzanie działalności o nowe profile oraz nowe rodzaje kształcenia, w tym kursy umożliwiające szybką zmianę kwalifikacji
  - dostosowanie działalności do popytu
  - umożliwienie kształcenia dorosłych w Śliwicach
  - dofinansowanie nauki języków obcych dla dorosłych
- w zakresie kultury, sportu, wypoczynku i rekreacji:

- utrzymywanie działalności funkcjonujących placówek i instytucji kultury i sportu, zwłaszcza bibliotek, domów kultury, świetlic wiejskich, klubów sportowych (w ramach klubów - istniejących sekcji)
- dostosowanie działalności do popytu
- tworzenie nowych instytucji kultury - zwłaszcza w największych miejscowościach pozbawionych obecnie bazy tego typu
- rozwój ogólnodostępnego zagospodarowania (boiska, ścieżki rowerowe, urządzenie plaży i kąpielisk)
- utworzenie kina w Tucholi
- w zakresie bezpieczeństwa publicznego:
  - doprowadzenie do osiągnięcia normatywnego stanu obsady w posterunkach Policji
  - doprowadzenie do osiągnięcia normatywnego stanu wyposażenia w posterunkach Policji
  - doprowadzenie do osiągnięcia normatywnego stanu wyposażenia w jednostkach straży pożarnej
  - poprawa bezpieczeństwa (zmniejszenie względnych i bezwzględnych wskaźników przestępczości)
- w zakresie usług pocztowych i finansowych:
  - utrzymanie istniejących placówek pocztowych
  - utrzymanie istniejących placówek bankowych.
- **w zakresie turystyki** - podstawową ogólną miarą jest postrzeganie powiatu jako jednego z najważniejszych obszarów turystycznych regionu - a więc utrzymanie obecnego korzystnego wizerunku; wskaźnikami mierzalnymi są:
  - liczba bazy (obiektów - noclegowych oraz innego rodzaju zagospodarowania turystycznego), liczba miejsc noclegowych (w tym w podziale na różnego rodzaju bazę oraz różnego rodzaju standard), liczba udzielanych noclegów, liczba turystów zagranicznych, liczba organizowanych imprez masowych, liczba uczestników tych imprez, liczba uczestników rejestrowanych form turystyki krajoznawczej, liczba produktów markowych z terenu powiatu - zakłada się, że z wyjątkiem liczby miejsc noclegowych i liczby udzielanych noclegów w kategorii dużych ośrodków wczasowych lub szkoleniowo-wypoczynkowych wskaźniki dla pozostałych kategorii powinny rosnąć
  - wskaźniki udziału dla ww. cech na tle województwa - miarą sukcesu jest co najmniej utrzymywanie obecnej pozycji
  - zakłada się zaistnienie na rynku ofert turystycznych także gminy Kęsowo - dotychczas nie wykazującej bazy noclegowej i imprez turystycznych
- **w zakresie sytuacji materialnej ludności** - podstawową ogólną miarą jest zmniejszenie liczby osób kwalifikujących się do otrzymywania pomocy ze względu na trudną sytuację materialną
- **w zakresie jakości środowiska** - w zakresie ogólnych parametrów środowiska utrzymanie obecnej pozycji powiatu o bardzo małej emisji zanieczyszczeń i wysokiej lokacie na tle innych obszarów. W zakresie wskaźników szczegółowych miarą sytuacji jest poprawa wskaźników

zanieczyszczenia wód (jeziora i rzeki badane przez WIOŚ) na terenie powiatu (jest to najbardziej newralgiczny element środowiska - wykazujący najgorszy w powiecie stan z wszystkich aspektów środowiska). Nie ma potrzeby dążenia do zwiększenia liczby i powierzchni obszarów i obiektów chronionych.

POSTULATY DOTYCZĄCE KIERUNKÓW ROZWOJU GMIN POWIATU TUCHOLSKIEGO ZGŁASZANE PRZEZ MIESZKAŃCÓW

W badaniu ankietowym przeprowadzonym na potrzeby opracowywanych strategii gminnych wśród mieszkańców gmin powiatu, jedno z pytań dawało możliwość zgłoszenia spraw, którymi zdaniem mieszkańców najpilniej powinny zająć się władze gmin.

Zdecydowana większość ankietowanych skorzystała z możliwości wyrażenia swojej opinii, udzielając najczęściej 2-4 odpowiedzi. Pytanie miało charakter pytanie „wolnego” - nie sugerowano żadnych odpowiedzi, nie dokonywano wyboru z zaproponowanej listy - ankietowani wpisywali swoje propozycje w pozostawionym wolnym polu.

Szczegółowe wyniki ankiet zawarto w raportach z badań ankietowych, natomiast poniżej przedstawiono uzyskane odpowiedzi - pogrupowane wg rodzajów zadań.

Wyniki tych badań uwzględniono w konstrukcji kierunków rozwoju poszczególnych gmin.

Tab. Liczba udzielonych odpowiedzi pogrupowana według rodzajów zadań. Pytanie w ankiecie brzmiało: „Jakimi najważniejszymi dla rozwoju gminy sprawami, powinny Pani / Pana zdaniem zająć się władze gminy w najbliższych latach?”

rodzaje zadań	Cekcyn	Gostycyn	Kęsowo	Lubiewo	Śliwice	miasto Tuchola	obszary wiejskie Tuchola	razem powiat
drogi	99	38	48	29	163	93	63	533
sport i rekreacja, spędzanie wolnego czasu	28	12	25	17	49	43	22	196
aktywizacja gospodarcza	14	10	11	3	22	25	17	102
kultura	18	3	10	6	25	22	16	100
chodniki	19	9	10	7	29	8	10	92
infrastruktura techniczna	21	6	6	4	32	6	13	88
szkoły i przedszkola	25	18	3	2	13	6	12	79
ład, porządek i zagospodarowanie przestrzeni publicznej	8	8	15	6	13	17	8	75
komunikacja publiczna	17	11	11	8	16	0	11	74
bezpieczeństwo publiczne	9	9	4	2	20	23	7	74
służba zdrowia	18	14	1	1	15	11	3	63
dostęp do internetu	11	4	2	2	24	1	0	44
rozwój turystyki	7	1	1	0	8	11	3	31
pomoc społeczna i sprawy socjalne	7	3	3	3	8	0	2	26
usługi (handel i gastronomia)	0	9	2	1	4	0	1	17
ochrona środowiska	7	1	0	1	2	0	5	16
pozostałe	1	3	3	0	5	0	1	13
łącznie zgłoszone uwagi, wnioski i postulaty	309	159	155	92	448	266	194	1623

KIERUNKI ROZWOJU POWIATU TUCHOLSKIEGO

Punktem wyjścia do konstrukcji kierunków rozwoju, są:

- weryfikacja dotychczas obowiązujących kierunków rozwoju (zapisanych w poprzedniej wersji strategii),
- zadania wynikające z planów i programów rozwoju przyjętych i realizowanych przez samorządy,
- zadania wynikające z problemów zgłaszanych przez mieszkańców w badaniach ankietowych na potrzeby sporządzanych strategii, przeprowadzonych w czerwcu 2007 roku,
- zadania wynikające z analizy stanu i uwarunkowań rozwoju powiatu i gmin powiatu,
- pod względem technicznym, w zapisie kierunków posłużono się (w możliwie szerokim stopniu - gdy tylko problematyka na to pozwalała) podziałem zadań na sfery problematyki, zastosowanym w Regionalnym Programie Operacyjnym dla województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2007-2013. RPO wytycza tu pewien standard organizacji dokumentu i dostosowanie układu strategii do tego schematu ułatwi jej późniejsze wykorzystanie.

Przy konstrukcji kierunków rozwoju gmin i powiatu przyjęto założenie, iż dokumentami integralnie związanymi ze strategią - uszczegóławiającymi ją oraz stanowiącymi aktualny wykaz potrzeb i zamierzeń w danej dziedzinie - są uchwalone przez rady gmin i radę powiatu programy rozwoju w zakresie poszczególnych dziedzin (np. w zakresie sieci wodno-kanalizacyjnej, w zakresie sieci drogowej, w zakresie edukacji, w zakresie gospodarki odpadami, inne posiadane obecnie i przyjęte w przyszłości). Strategia rozwoju powiatu oraz strategię rozwoju poszczególnych gmin nie powielają w

tym zakresie zapisów tych dokumentów - zawierają jedynie zasygnalizowanie dziedzin, które wymagają rozwoju, natomiast szczegółowe rozwiązania zawarto w tych programach.

Cel nadrzędny:

Zapewnienie wysokiego standardu życia oraz konkurencyjności gospodarki poprzez właściwą realizację zadań samorządów i rozwój wielofunkcyjny przy uwzględnieniu zasad zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska.

Cele główne, służące realizacji celu nadrzędnego:

1. Poprawa wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej powiatu.

- 1.1. Rozbudowa i poprawa standardu dróg wojewódzkich z zapewnieniem bezpiecznego przebiegu przez miejscowości (w tym zwłaszcza realizacja niezbędnych obejść miejscowości, szczególnie Bładowa, Bysławia, Tucholi, Żalna, Wieszczyce)
- 1.2. Przebudowa, remonty i podnoszenie standardu dróg powiatowych zgodnie z cyklicznie aktualizowanym planem potrzeb inwestycji drogowych z zapewnieniem bezpieczeństwa przebiegu przez miejscowości
- 1.3. Przebudowa drogi powiatowej nr 1015C w celu zapewnienia dostępu do autostrady A-1
- 1.4. Utrzymanie komunikacji kolejowej na liniach kolejowych Chojnice - Działdowo (nr 208), Bydgoszcz-Kościerzyna-Gdynia (nr 201) oraz Laskowice - Czersk (nr 215)
- 1.5. Poprawa połączeń w komunikacji publicznej powiatu z Bydgoszczą
- 1.6. Poprawa funkcjonowania komunikacji publicznej na terenie powiatu, w tym zwłaszcza rozwój prywatnych firm przewozowych
- 1.7. Wykonanie systemu ścieżek i tras rowerowych o charakterze komunikacyjnym i turystycznym

2. Rozwój gospodarczy powiatu

- 2.1. Wyznaczanie, wyposażanie w zakresie infrastruktury, zapewnienie dostępności oraz promocja terenów inwestycyjnych
- 2.2. Rozwój nowoczesnych technologii
- 2.3. Tworzenie inkubatorów przedsiębiorczości i centrów wspierania przedsiębiorczości
- 2.4. Rozwój funkcji wystawienniczo-targowej
- 2.5. Rozwój szkolnictwa dla dorosłych i poprawa kwalifikacji zawodowych ludności
- 2.6. Rozwój sektora otoczenia biznesu
- 2.7. Rozwój różnych aspektów rolnictwa i leśnictwa zgodnie z programami sektorowymi dotyczącymi rolnictwa i leśnictwa (np. PROW)
- 2.8. Zapewnienie ciągłości i pewności zasilania w energię elektryczną
- 2.9. Promocja powiatu

3. Rozwój społeczny powiatu

- 3.1. Utrzymanie rangi Tucholi jako ośrodka subregionalnego w sieci osadniczej województwa
- 3.2. Poprawa jakości kształcenia na wszystkich poziomach edukacji
- 3.3. Poprawa dostępności szkolnictwa gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego poprzez tworzenie nowych placówek
- 3.4. Rozwój szkolnictwa wyższego

- 3.5. Poprawa dostępności i jakości leczenia specjalistycznego i szpitalnego
- 3.6. Zwiększenie dostępności przedszkoli
- 3.7. Rozwój kultury
- 3.8. Rozwój sportu
- 3.9. Zapewnienie powszechnego dostępu do internetu oraz realizacja programów typu „e-urząd”
- 3.10. Poprawa bezpieczeństwa publicznego
- 3.11. Poprawa bezpieczeństwa na drogach
- 3.12. Wsparcie dla rozwoju instytucji pozarządowych i organizacji społecznych oraz współpraca z lokalnymi mediami
- 3.13. Rozwiązywanie problemów osób niepełnosprawnych oraz grup dotkniętych wykluczeniami społecznymi
- 3.14. Rozwój partnerstwa z jednostkami administracyjnymi i organizacjami społecznymi w kraju i poza granicami

4. Rozwój funkcji turystycznej powiatu

- 4.1. Rozwój bazy noclegowej
- 4.2. Rozwój ogólnodostępnego zagospodarowania turystycznego
- 4.3. Restrukturyzacja, dywersyfikacja i podnoszenie standardu oferty turystycznej powiatu
- 4.4. Rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej
- 4.5. Rozwój funkcji organizacji imprez
- 4.6. Rozwój edukacji ekologicznej
- 4.7. Rozwój i promocja turystycznych produktów markowych
- 4.8. Wykorzystanie linii kolejowych dla przewozów turystycznych
- 4.9. Wspieranie działań na rzecz utworzenia centrum informacji, promocji i obsługi turystyki dla Borów Tucholskich

5. Zachowanie i racjonalne użytkowanie środowiska

- 5.1. Utrzymanie obecnego stanu powierzchni i rangi obszarów chronionych z wyjątkiem działań porządkujących system ochrony przyrody i tworzenia małych form chronionych nie mających wpływu na sposób gospodarczego wykorzystania terenu.
- 5.2. Rozwój proekologicznych systemów grzewczych
- 5.3. Rozwój alternatywnych źródeł wytwarzania energii
- 5.4. Rozwój sieci gazowych
- 5.5. Osiągnięcie właściwych standardów w zakresie gospodarki wodno-ściekowej oraz oczyszczania ścieków
- 5.6. Osiągnięcie właściwych standardów i zapewnienie obsługi w zakresie gospodarki odpadami
- 5.7. Wspieranie działań na rzecz poprawy stanu środowiska

KOMENTARZ DOTYCZĄCY ZAŁOŻEŃ KONSTRUKCJI STRATEGII

Strategie rozwoju poszczególnych gmin oraz strategia rozwoju powiatu stawiają sobie za cel poprawę jakości życia mieszkańców - poprzez właściwą realizację zadań własnych samorządów (zadania powiatu oraz gmin), aktywizację gospodarczą (ze względu na specyfikę powiatu podkreśla się tu funkcję turystyczną, choć podobnie jak w innych powiatach, największe znaczenie ma rozwój „tradycyjnych” miejsc pracy - w wytwórczości i usługach), stwarzanie lepszych warunków funkcjonowania w systemie województwa (przede wszystkim przez lepszą dostępność komunikacyjną i czerpanie korzyści z rozwoju województwa i inwestycji wojewódzkich) oraz zachowanie wysokiej jakości środowiska.

Identyfikacja celów i głównych kierunków rozwoju w każdej z gmin oraz w powiecie jest bardzo podobna. Wyróżniono następujące grupy działań:

- poprawa wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej powiatu (zagadnienie w aspekcie wewnętrznym - poprzez codzienną mobilność - bezpośrednio związane z jakością życia mieszkańców, a w aspekcie zewnętrznym - zarówno z jakością życia, jak też z atrakcyjnością gospodarczą);
- rozwój gospodarczy (możliwą do zapisania w strategii rozwoju lokalnego rolę samorządów jest jedynie tworzenie warunków - „korzystnego klimatu” - dla rozwoju przedsiębiorczości, rolnictwa i turystyki - samorządy nie są jednak w stanie tworzyć miejsc pracy w tych dziedzinach);
- rozwój społeczny (bardzo rozległa grupa działań obejmująca szeroko rozumianą jakość życia mieszkańców w takich aspektach, jak: wsparcie dla rozwoju miejscowości - centrów obsługi, ilość i jakość funkcjonowania infrastruktury społecznej, głównie usług publicznych, w tym zwłaszcza poprawa wykształcenia i zagospodarowanie czasu wolnego; poprawa bezpieczeństwa, wsparcie dla sektora pozarządowego);
- rozwój funkcji turystycznej (zagadnienie to wyodrębniono ze sfery gospodarczej ze względu na szczególną rangę, jaką ma lub może mieć turystyka dla rozwoju powiatu i każdej z gmin);
- zachowanie i racjonalne użytkowanie środowiska (uwzględniono tu przede wszystkim zadania z zakresu infrastruktury technicznej, bezpośrednio związane z ograniczaniem oddziaływania na środowisko; pośrednio realizacja tych zadań wiąże się także ściśle z jakością życia mieszkańców oraz z poprawą warunków inwestowania - umieszczenie tych zagadnień w sferze środowiskowej wynika z nawiązania do klasyfikacji w RPO i PROW).

Ten - identyczny w opracowaniach dla poszczególnych gmin oraz dla powiatu - układ kierunków rozwoju wynika z następujących przesłanek:

- diagnozy stanu rozwoju powiatu i każdej z gmin - w wielu aspektach powiat jest jednorodny, a sytuacja obserwowana w poszczególnych gminach - podobna;
- uwarunkowań przyszłego rozwoju - w wielu aspektach uwarunkowania te są identyczne dla każdej z gmin; najważniejszym czynnikiem jednoczącym gminy powiatu jest aspekt administracyjny - leżą w tym samym powiecie i podlegają tym samym warunkom wynikającym z realizacji zadań o charakterze powiatowym - dla każdej z gmin warunki te są identyczne, a zarazem wyraźnie różne od obserwowanych w gminach leżących w innych powiatach. Zadania własne powiatu w bardzo silny sposób wpływają na warunki życia mieszkańców wszystkich gmin - dotyczy to np. zagadnień dróg powiatowych, szkół średnich, lekarzy specjalistów, potencjału siedziby powiatu jako głównego ośrodka dla każdej z gmin powiatu;

- pewnego uniwersalnego charakteru wyróżnionych kierunków - wyczerpują one szeroki zakres zagadnień wspólnych dla wszystkich gmin, choć w różnych gminach w różnym stopniu istotnych - pomimo identycznych zapisów, w każdej z gmin inny jest zestaw działań priorytetowych, a więc inne kierunki i zadania są postrzegane jako najpilniejsze i najważniejsze;
- próby dostosowania do charakteru zapisów Regionalnego Programu Operacyjnego oraz Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich - będą one stanowiły podstawę finansowania rozwoju ze źródeł zewnętrznych, stąd też taka konstrukcja zapisów ułatwi zachowanie zgodności zadań z tymi programami. Ponadto dokumenty te wyznaczają pewne standardy w sposobie formułowania celów i kierunków - zachowanie podobnego podziału i podobnego nazewnictwa ułatwi zrozumienie koncepcji rozwoju powiatu i gmin dla odbiorców z zewnątrz.

W ramach poszczególnych kierunków - tam gdzie jest to możliwe i uzasadnione - szczegółowe działania zostały dostosowane do lokalnych uwarunkowań, stąd też liczba i charakter zadań w gminach mogą się różnić. W większości zadań nie uszczegóławiano jednak dokładnej ich lokalizacji, ponieważ dotyczą one obecnie (lub mogą dotyczyć w przyszłości) całego terenu gminy (powiatu).

W strategiach dla gmin oraz dla powiatu pominięto zagadnienia rozwoju rolnictwa. W ramach polityki rolnej UE odbywa się on całkowicie niezależnie od polityki rozwoju lokalnego (a w dużej mierze - też regionalnego) - decyzje co do warunków funkcjonowania rolnictwa podejmowane są na szczeblu krajowym i są zasadniczo identyczne dla obszaru całego kraju. W strategiach umieszczono zapis „Rozwój różnych aspektów rolnictwa i leśnictwa zgodnie z programami sektorowymi dotyczącymi rolnictwa i leśnictwa” jednak nie ma on praktycznego znaczenia, poza zasygnalizowaniem, iż zagadnienie to jest ważne i dostrzegane przez władze lokalne. Wsparciem dla rolnictwa (podobnie jak dla innych dziedzin gospodarki) jest natomiast szereg planowanych działań w zakresie infrastruktury technicznej i społecznej.

Przy wyznaczaniu celów i kierunków rozwoju każdej z gmin oraz powiatu kierowano się założeniem, iż opracowania te są komplementarne - to znaczy wzajemnie się uzupełniają, koncentrując się przede wszystkim na zadaniach istotnych dla danego szczebla podziału administracyjnego. Rozwój i funkcjonowanie powiatu i gmin są nierozdzielnie ze sobą związane - poprawa stanu jakiegokolwiek aspektu funkcjonowania powiatu jest korzystna dla każdej z gmin, natomiast rozwój gmin przyczynia się do poprawy ogólnego potencjału całego powiatu. W wielu dziedzinach - zwłaszcza w zadaniach powiatowych - obserwuje się „mechanizm naczyń połączonych” - poprawa stanu danego zagadnienia w jeden z gmin, skutkuje w przyszłości preferencyjnym traktowaniem gmin zapóźnionych w tym zakresie.

Strategia rozwoju powiatu ma charakter bardziej ogólny i dotyczy głównie rozwoju postrzeganego z poziomu powiatu, natomiast strategie dla gmin dotyczą przede wszystkim realizacji interesów każdej z gmin i w większej mierze koncentrują się na zadaniach własnych gmin lub bezpośrednio dotyczących szczebla gminnego. Z oczywistych przyczyn nie uniknięto powtórzeń - szereg zadań ma identyczne brzmienie w strategii powiatowej i w strategiach gminnych, natomiast inny jest ich charakter na każdym z tych poziomów.

**Informacja o stanie rolnictwa
i zasobów naturalnych
powiatu tucholskiego**

Tuchola, listopad 2007

Za realizację zadań związanych z rolnictwem, leśnictwem oraz ochroną środowiska w Starostwie Powiatowym w Tucholi odpowiedzialny jest Wydział Geodezji, Gospodarki Nieruchomościami i Zasobami Przyrody. Dotyczą one w szczególności następujących zagadnień z zakresu rolnictwa i ochrony środowiska, a mianowicie:

- wydawanie zezwoleń na dopuszczenie reproduktora do rozrodu naturalnego w punkcie kopulacyjnym,
- melioracje wodne, w tym nadzór nad działalnością spółek wodnych działających na terenie powiatu tucholskiego,
- kontrola i nadzór nad Społeczną Strażą Rybacką Powiatu Tucholskiego,
- geologia, w tym wydawanie koncesji na wyszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin naturalnych,
- geodezji, w tym kontrola terenowa ewidencji gruntów i ponowną klasyfikacją,
- leśnictwa i łowiectwa, w tym nadzór nad lasami nie stanowiącymi własności skarbu państwa, zmianą sposobu użytkowania gruntów leśnych, zezwoleniem na wyręb lasu w przypadkach losowych, zezwoleniem na wycinkę drzew rosnących na gruntach gminnych,
- wydawanie kart wędkarskich i kart łowiectwa podwodnego oraz rejestracja sprzętu pływającego służącego amatorskiemu połowowi ryb, zgodnie z przepisami ustawy o rybactwie śródlądowym,
- dokonywanie wpisu do rejestru zwierząt należących do gatunków podlegających ograniczeniom na podstawie przepisów prawa Unii Europejskiej zaliczanych do płazów, gadów, ptaków i ssaków - na podstawie art.64 i art.149 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2004 r. Nr 92, poz. 880) w związku z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 27 lutego 2002 r. w sprawie zezwoleń na przewożenie przez granicę państwa określonych roślin i zwierząt (Dz. U. z 2002 r. Nr 39, poz. 357),
- gospodarki wodnej, w tym wydawanie pozwoleń wodnoprawnych z zakresu poboru wód powierzchniowych i podziemnych, odprowadzania oczyszczonych ścieków do wód lub do ziemi, wykonania urządzeń wodnych m. in. budowa stawu rybnego, pomostu itp.,
- gospodarki odpadami, w tym wydawanie zezwoleń na wytwarzanie odpadów, zatwierdzanie programów gospodarki odpadami niebezpiecznymi w zależności od ilości powstających odpadów, wydawanie zezwoleń na zbieranie, transport, odzysk lub unieszkodliwianie odpadów itp.
- udzielanie dotacji z Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na zadania priorytetowe określone w regulaminie naszego funduszu.

I. Stan rolnictwa i leśnictwa w powiecie tucholskim

Powierzchnia ogólna powiatu wynosi 107.533 ha i zamieszkuje ją 47,3 tys. mieszkańców. Użytki rolne zajmują powierzchnię 46.003 ha, co stanowi 42,8 %, lasy i zadrzewienia zajmują powierzchnię 52.321 ha co stanowi 48,66 % powierzchni ogólnej. Wśród gruntów rolnych: grunty orne zajmują powierzchnię 36.893 ha co stanowi 34,3 % , użytki zielone: łąki – 5.202 ha, pastwiska - 1.693 ha, co stanowi łącznie 8,56 % powierzchni ogólnej. Bardzo dużą powierzchnię zajmują lasy i zadrzewienia (52.321 ha), co powoduje, iż powiat tucholski posiada największy wskaźnik lesistości wśród powiatów naszego województwa.

Użytki rolne indywidualnych gospodarstw rolnych zajmują powierzchnię 35.429 ha, co stanowi 77,01 % ogółu użytków rolnych w powiecie. Pozostałe 22,99 % użytków rolnych znajduje się we władaniu spółek pracowniczych po byłych PGR, Rolniczych Spółdzielniach Produkcyjnych, Agencji Nieruchomości Rolnych, gmin oraz kościołów.

W roku 2006 wydano 8 decyzji dopuszczających reproduktora do rozrodu naturalnego, w tym dla 6 knurów i 2 ogierów. W roku 2007 do dnia 31 sierpnia 2007 r. decyzji takich wydano 7 z czego 2 dla knurów i 5 dla ogierów. W bieżącym roku zmieniły się przepisy ustawy o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich (Dz. U. nr 133, poz. 921). Do czasu wejścia w życie nowych przepisów właściwym do wydawania powyższy decyzji był właściwy terytorialnie starosta. Od lipca br. decyzje takie nie są wymagane. Obecnie właściciel reproduktora winien dokonać jego rejestracji w odpowiednich instytucjach, którymi są: dla knurów – Polski Związek Hodowców i Producentów Trzody Chlewnej „POLSUS”, Filia w Bydgoszczy, dla ogierów – Kujawsko – Pomorski Związek Hodowców Koni w Bydgoszczy.

W latach 2006 – 2007 dokonano na wniosek zainteresowanych 15 wpisów do rejestru zwierząt należących do gatunków podlegających ograniczeniom na podstawie przepisów prawa Unii Europejskiej zaliczanych do płazów, gadów, ptaków i ssaków zgodnie z zapisami art. 64 i art. 149 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2004 r. Nr 92, poz. 880) w związku z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 27 lutego 2002 r. w sprawie zezwoleń na przewożenie przez granicę państwa określonych roślin i zwierząt (Dz. U. z 2002 r. Nr 39, poz. 357). Wpisane do rejestru są m. in. takie gatunki zwierząt jak: raróg górski, jastrząb gołębiarz, sokół wędrowny, boa tęczowy, wąż królewski, pyton królewski.

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz. 880) Starosta Tucholski wydał 45 decyzji administracyjnych na wycinkę drzew rosnących na gruntach gminnych. Zakwalifikowane do wycinki drzewa w większości przypadków zagrażały bezpieczeństwu zdrowia i życia ludzi ze względu na ich obumarcie.

W 2006 r opracowane zostały uproszczone plany urządzania lasu dla gmin Gostycyn, Kęsowo, Lubiewo na powierzchni ponad 1500 ha. W roku bieżącym opracowane zostały uproszczone plany urządzania lasu dla lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa z terenu gminy Śliwice na powierzchni 1700 ha. Koszt tego opracowania wyniósł 60.000 zł. Wniesione przez 47 właścicieli lasów uwagi i zastrzeżenia do opracowanych projektów planów zostały rozpatrzone przez Starostę Tucholskiego. Wykonawca uproszczonych planów po uzupełnieniu dokumentacji o uwzględnione uwagi całość dokumentacji przekazał w dniu 30 października br Staroście Tucholskiemu. W miesiącu listopadzie Starosta Tucholski decyzjami administracyjnymi zatwierdzi opracowane plany, które obowiązywać będą od dnia 1 stycznia 2008r przez okres 10 lat. Plany te pozwolą na prowadzenie gospodarki leśnej w lasach będących własnością osób fizycznych.

W 2009 roku wygasają uproszczone plany urządzania lasu dla lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa na terenie gmin Cekcyn, Tuchola i miasta Tucholi. Powierzchnia leśna dla której niezbędne będzie wykonanie nowego opracowania to 3.400 ha, a przewidziany koszt takiego opracowania to kwota 150000 zł. Z uwagi na dużą powierzchnię lasów prace związane z opracowaniem

uproszczonych planów urządzania lasu planuje się rozpocząć już w 2008 roku, po wyłonieniu w przetargu wykonawcy tego opracowania.

Starosta zgodnie z zapisem art. 178 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. Nr 115, poz. 1229 ze zm.) sprawuje nadzór nad działalnością istniejących spółek wodnych. Na terenie powiatu działają następujące spółki wodne: Gminna Spółka Wodna w Kęsowie – obejmuje działalnością teren gminy Kęsowo, Gminna Spółka Wodna w Lubiewie - obejmuje działalnością teren gminy Lubiewo, Gminna Spółka Wodna w Gostycynie - obejmuje działalnością wsie: Bagienica, Gostycyn i Wielki Mędromierz, Gminna Spółka Wodna w Tucholi – obejmująca wsie: Bładowo, Kielpin, Raciąż, Stobno, Wielką Komorzę i Mały Mędromierz, Gminna Spółka Wodna w Cekcynie – obejmuje wsie Cekcyn, Ostrowo, Iwiec. Są to spółki wodne, których działalność skierowana jest na prowadzenie racjonalnej gospodarki wodnej w urządzeniach melioracji wodnej szczegółowej, dla potrzeb rolnictwa. Na terenie powiatu istnieje i prowadzi działalność Spółka Wodna Wielkiego Kanału Brdy, która swoim zasięgiem działania obejmuje Wielki Kanał Brdy wraz z niezbędnymi urządzeniami służącymi do prowadzenia gospodarki wodnej. Zadaniem Spółki WKB jest zapewnienie wody dla potrzeb rolnictwa, a także zapewnienie przepływów wód dla potrzeb Małej Elektrowni Wodnej w Zielonce i gospodarki rybackiej Zakładu Hodowli Pstrąga Mylof. Obowiązki te wynikają z decyzji wodno-prawnych wydanych przez Wojewodę Bydgoskiego.

W minionych latach Zarząd Powiatu Tucholskiego ze środków Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej udzielał spółkom wodnym dotacji przedmiotowych na realizację zadań statutowych. W 2007 r. wszystkie występujące o dotacje spółki otrzymały środki finansowe w wysokości 2500 zł każda. Wojewoda Kujawsko – Pomorski udzielił dotacji przedmiotowej spółkom na bieżące utrzymanie wód i urządzeń wodnych oraz realizację inwestycji w 2007 r. w następującej wysokości:

1. Gminna Spółka Wodna w Tucholi – 5.000 zł,
2. Gminna Spółka Wodna w Cekcynie – 500 zł,
3. Gminna Spółka Wodna w Gostycynie – 500 zł,
4. Gminna Spółka Wodna w Kęsowie – 1.050 zł,
5. Gminna Spółka Wodna w Lubiewie – 950 zł,
6. Spółka Wodna Wielkiego Kanału Brdy – 4.050 zł.

Natomiast z rezerwy celowej budżetu państwa Wojewoda Kujawsko – Pomorski rozdysonował środki w następującej wysokości:

1. Gminna Spółka Wodna w Tucholi – 45.000 zł,
2. Gminna Spółka Wodna w Cekcynie – 10.000 zł,
3. Gminna Spółka Wodna w Gostycynie – 5.000 zł,
4. Gminna Spółka Wodna w Kęsowie – 25.000 zł,
5. Gminna Spółka Wodna w Lubiewie – 15.000 zł,
6. Spółka Wodna Wielkiego Kanału Brdy – 30.000 zł,

na bieżące utrzymanie urządzeń melioracji wodnych szczegółowych.

Spółki wodne zostały poinformowane o możliwości ubiegania się o środki finansowe, na wykonywanie zadań publicznych w zakresie utrzymania wód i urządzeń wodnych, od Marszałka Województwa Kujawsko – Pomorskiego.

Zgodnie z prawem geodezyjnym i kartograficznym prowadzone były prace związane z kontrolą terenową ewidencji gruntów i ponowną klasyfikacją gruntów rolnych. Zadania te, w ogromniej mierze ujawniły się w związku realizacją dopłat rolniczych, a także wykonaniem uproszczonych planów urządzania lasu.

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Tucholi po kontroli wniosków rolników o dopłaty stwierdza znaczne rozbieżności pomiędzy danymi z operatu ewidencji gruntów a stanem na gruncie. Konieczne są zatem kontrole terenowe ewidencji gruntów. Pomiary tych terenów wykonują jednostki wykonawstwa geodezyjnego, które zamierzają granice konturów poszczególnych użytków, obliczają ich powierzchnie oraz sporządzają dokumentację do ponownej klasyfikacji gruntów. Koszty związane z tą kontrolą ponoszą właściciele gospodarstw rolnych. Obowiązek ten wynika z przepisów ustawy z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne (jednolity tekst z 2005 r. Dz. U. Nr 240, poz. 2027).

Z budżetu Państwa finansowane są prace związane z ponowną klasyfikacją gruntów – zmienionych użytków. W br wpłynęły 124 wnioski o zmianę klasyfikacji gruntów, z których ok. 100 zostało już rozpatrzonych, a zaistniałe zmiany zostały ujawnione w operacie ewidencji gruntów. Zmiany te dotyczyły powierzchni około 200 ha. Zadania związane z ponowną klasyfikacją gruntów wykonują gleboznawcy Wojewódzkiego Biura Geodezji i Terenów Rolnych w Bydgoszczy, które wygrało przetarg na wykonywanie tych prac. Przekazane z budżetu Państwa na ten cel środki finansowe w wysokości 30.000 zł zostały już wykorzystane. Starosta Tucholski występował do Wojewody Kujawsko-Pomorskiego o przyznanie dodatkowych środków na ten cel. Środki takie w dodatkowej wysokości 15.000 zł zostały przyznane i przekazane do wykorzystania. Pozwolą one na przeprowadzenie klasyfikacji terenów zalesionych. Nierozpatrzone oraz dalsze wpływające w 2007 r. wnioski rozpatrywane będą wiosną 2008 r. ze środków przyznanych przez Wojewodę na 2008 r.

Sprawy związane z zalesieniami dotyczą upraw leśnych założonych w latach 2002 i 2003, za których prowadzenie właściciele otrzymują ekwiwalent pieniężny ze środków pochodzących z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. W latach 2002 i 2003 zalesionych na terenie powiatu tucholskiego zostało ponad 91 ha użytków rolnych w zdecydowanej większości bardzo słabych klas bonitacyjnych. 34 właściciele tych upraw za ich prowadzenie otrzymuje comiesięczny ekwiwalent w łącznej wysokości 11.795 zł. Kontroli stanu tych upraw i wypłaty ekwiwalentów dokonuje starosta.

Obecnie obowiązujące przepisy pozwalają właścicielom gruntów rolnych planowanych do zalesienia ubiegać się ośrodki finansowe na założenie i prowadzenie upraw leśnych. Wnioski te rozpatrywane są przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Na terenie powiatu tucholskiego w 2004 r. zalesionych zostało 8,78 ha (1 wniosek), w 2005 r. zalesionych zostało 27 ha (10 wniosków), w 2006 r. zalesionych zostało 30 ha (12 wniosków), natomiast w 2007 r. nie złożono żadnego wniosku.

Z danych uzyskanych na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego dokonanego w 2002 r. wynika, iż na terenie powiatu tucholskiego istniało 4913 gospodarstw rolnych, z czego 4893 to gospodarstwa indywidualne, z których 3206 liczyło ponad 1 ha UR. Gospodarstwa o powierzchni ponad 1 ha stanowiły ok. 2/3 wszystkich

gospodarstw. Przeciętna wielkość gospodarstwa rolnego w powiecie wynosiła 10,4 ha użytków rolnych.

II. Stan środowiska naturalnego w powiecie tucholskim

1. Gleby i ich zanieczyszczenie

Gleby powiatu tucholskiego zaliczyć można do gleb o przeciętnej przydatności rolniczej. Obszar powiatu podzielić można na dwa rejony. W pierwszym z nich dominują gleby o dobrej zasobności i produktywności - gm. Gostycyn, Tuchola i Kęsowo, drugi obszar to gleby o przeciętnych warunkach produkcyjnych, należąca do niskich klas bonitacyjnych – gm. Lubiewo, Cekcyn i Śliwice.

Blisko 44 % wszystkich gleb w naszym powiecie to gleby bardzo kwaśne i kwaśne. Ogólnie charakteryzują się one wysoką zawartością fosforu, co związane jest z odpowiednio stosowaną agrotechniką. Niskie pH gleb determinuje ich zasobność w pozostałe makroelementy – wyniki wykazują niską zawartość potasu i magnezu. Mimo przeważającego kwaśnego odczynu aż 47 % prób glebowych wykazuje zbędność przeprowadzania zabiegu wapnowania.

Gleby powiatu odznaczają się niską zawartością boru, miedzi i żelaza, co także związane jest z ich kwaśnym odczynem oraz średnią zawartością manganu i wysoką cynku. Ponadto wykazują one IV czyli najwyższy stopień zawartości siarki, w takich gminach jak Kęsowo (w miejscowości Przymuszewo) i Lubiewo (w miejscowości Minikowo) oraz wysoki III stopień w gminie Cekcyn (w miejscowości Małe Gacno) i gminie Lubiewo (w miejscowości Lubiewice i Trutnowo). Wartość zanieczyszczenia gleb metalami ciężkimi mieści się w naturalnych przedziałach zawartości tych pierwiastków.

Poważnym zagrożeniem gleb jest ich zanieczyszczenie, które w konsekwencji prowadzi do pomniejszenia aktywności biologicznej środowiska. Badania w zakresie monitoringu krajowego zanieczyszczenia gleb rolnych położonych wzdłuż tras komunikacyjnych, badania gleb nierolnych i nieleśnych na obszarach parków krajobrazowych prowadzi Okręgowa Stacja Chemiczno – Rolnicza w Bydgoszczy oraz Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy (WIOŚ).

Na podstawie otrzymanych wyników kontroli gleb w naszym powiecie stwierdzono m. in.:

- podwyższoną zawartość ołowiu w glebach w gm. Cekcyn (średnia zawartość w województwie 11,7 mg/kg),
- podwyższoną zawartość kadmu w glebach również w gm. Cekcyn (średnia zawartość w województwie 0,19 mg/kg),
- podwyższoną zawartość niklu w glebach w gm. Lubiewo (średnia zawartość w województwie 6,3 mg/kg).

Pomimo jednostkowych i niewielkich powierzchniowo obszarów gleb zanieczyszczonych różnymi substancjami chemicznymi, stan ich czystości w powiecie należy określić jako naturalny i zapewniający zdrową produkcję roślinną.

Nadmienić należy, iż wzrastająca w ostatnich latach liczba pojazdów mechanicznych oraz zmniejszenie udziału kolejowego powoduje, że zanieczyszczenia komunikacyjne stanowią obecnie jedno z najważniejszych źródeł skażenia gleb zlokalizowanych w bezpośrednim otoczeniu dróg. Emisja poszczególnych zanieczyszczeń pochodzących z motoryzacji ogranicza przydatność gruntów przylegających do dróg do celów rolnych, hodowlanych i leśnych. Na podstawie

przeprowadzonych w 2005 roku badań czystości gleb województwa stwierdzono, iż najczystsze gleby znajdują się na obszarach parków krajobrazowych, a na pozostałych terenach nie stwierdzono zanieczyszczeń gleb metalami ciężkimi.

2. Zasoby surowców mineralnych

Na obszarze powiatu tucholskiego występują złoża naturalnych surowców mineralnych głównie kruszyw, gytii i torfów. Łączne zasoby eksploatacyjne kruszyw mineralnych w powiecie tucholskim wynoszą 1558 tys. Mg. Wszystkie kopaliny pospolite na terenie naszego powiatu wydobywane są metodą odkrywkową.

W myśl zapisów art. 16 ust 2a ustawy z dnia 4 lutego 1994 Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2005 r. Nr 228, poz. 1947 ze zm.) organem koncesyjnym udzielającym zezwolenia na poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopaliny pospolitych w przypadku gdy obszar zamierzonej działalności nie przekroczy powierzchni 2 ha, wydobywanie kopaliny w roku kalendarzowym nie przekroczy 20.000 m³ oraz działalność wydobywcza prowadzona będzie bez użycia materiałów wybuchowych, jest właściwy terytorialnie starosta. W związku z powyższym Starosta Tucholski wydał w ostatnich latach trzy koncesje na wydobywanie kruszywa naturalnego następującym przedsiębiorcom: Przedsiębiorstwo Komunalne w Tucholi Spółka z o. o., Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowo – Usługowe RAMP oraz Państwu Andrzejowi i Janinie Jaszkowski. Charakterystykę tych złóż przedstawia poniższa tabela.

Złoża kopaliny pospolitych, których organem koncesyjnym jest Starosta Tucholski i ich podstawowe dane.

Gmina	Przedsiębiorca	Nazwa złoża	Powierzchnia (ha)	Wydobywany surowiec	Zasoby bilansowe	Ilość wydobytej kopaliny w 2007 r.
Lubie-wo	Andrzej i Janina Jaszkowcy, ul. Słoneczna 10, 89-525	Cierplewo I	1,988	Piaski i żwiry	567,1 tys. ton	10,210 tys. ton
Tuchola	Przedsiębiorstwo Komunalne Spółka z o. o., ul. Świecka 68, 89-500 Tuchola	Tuchola IV	1,056	Piaski i żwiry	178,2 tys. ton	7,118 tys. ton
	P.P.H.U. RAMO, Elwira Szmelter, ul. Towarowa 11, 89-500 Tuchola	Tuchola IV A	1,99	Piaski i żwiry	221,2 tys. ton	19,833 tys. ton

Dane zawarte w kolumnie 7 – ilość wydobytej kopaliny w 2007 r. zebrane zostały z przedkładanej co kwartał przez przedsiębiorców posiadających koncesję, informacji na temat ilości wydobytego kruszywa w danym kwartale oraz należnych opłat eksploatacyjnych uiszczanych na konto Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska w Warszawie oraz gminy, na terenie której prowadzona jest działalność wydobywcza. Obowiązek przedkładania powyższych danych wynika z ustawy Prawo geologiczne i górnicze.

Na terenie naszego powiatu mamy do czynienia niestety również z nielegalnym wydobywaniem kruszywa naturalnego. W ubiegłych latach tj. 2006 – 2007 Starosta Tucholski sprawując nadzór geologiczny nad prawidłowym wykonywaniem zadań wynikających z ustawy prawo geologiczne i górnicze ujawnił cztery nielegalne miejsca pozyskiwania kopaliny w miejscowościach Zielonka, dwie w m. Brzozie,

gm. Cekcyn oraz w m. Brzeźno, gm. Śliwice. Decyzjami Starosty Tucholskiego nałożono natychmiastowe wstrzymanie eksploatacji kopaliny i nałożono ustawowe kary pieniężne za nielegalne wydobycie w łącznej wysokości 1.684,28 zł.

3. Powietrze

Na terenie powiatu tucholskiego brak jest uciążliwych, emitujących substancje o wysokim stopniu toksyczności dużych zakładów przemysłowych.

Czynnikiem w najwyższym stopniu zanieczyszczającym powietrze w powiecie tucholskim jest spalanie węgla kamiennego. Spalanie drewna jako tak zwanej biomasy zamyka bilans dwutlenku węgla, a niewielkie ilości pyłu i innych zanieczyszczeń jakie podczas tego procesu powstają są praktycznie pomijalne i pozwalają uznać drewno jako paliwo przyjazne dla środowiska.

W świetle oceny stanu zanieczyszczenia powietrza w województwie kujawsko-pomorskim wykonanych w latach 2004-2005 przez WIOŚ w Bydgoszczy wynika, że **teren powiatu tucholskiego zaliczono do klasy A** (utrzymanie jakości powietrza na tym samym lub lepszym poziomie) **zarówno pod kątem ochrony zdrowia ludzi jak i ochrony roślin**. Na terenie powiatu badania jakości powietrza wykonywane są w stacji pomiarowej zlokalizowanej w Zielonce. Stacja monitoruje powietrze pod względem stężenia ozonu, dwutlenku siarki i dwutlenku azotu. We wszystkich przypadkach stężenia ww. wskaźników w powietrzu są znacznie niższe od dopuszczalnych. Wyniki tych pomiarów przekazywane są przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy do Komisji Europejskiej do tak zwanej bazy AIRBASE za pośrednictwem Europejskiej Agencji Środowiska.

Zgodnie z przepisami ustawy Prawo ochrony środowiska Starosta prowadzi rejestr wraz z charakterystyką emitorów wprowadzających zanieczyszczenia do środowiska. Są to pyły i gazy pochodzące przede wszystkim z zakładów przemysłu drzewnego, zakładów lakierniczych, masarni itp.

Jednocześnie prowadzony jest monitoring i kontrola wydanych decyzji administracyjnych w zakresie wprowadzania pyłów i gazów do powietrza.

4. Wody podziemne i powierzchniowe

Zadania dla powiatu wynikające z POŚ to przede wszystkim utrzymanie jakości wód powierzchniowych zgodnie z wymaganymi standardami Ramowej Dyrektywy Wodnej, osiągnięcie właściwych standardów wód powierzchniowych pod względem jakościowym i utrzymanie ich, zapewnienie mieszkańcom powiatu dostępu do wody o odpowiedniej jakości i ilości dla potrzeb gospodarczo-bytowych, rozwój infrastruktury technicznej ochrony środowiska (wodociągi i kanalizacje).

Na bieżąco prowadzony jest monitoring głównych cieków powierzchniowych i wybranych jezior na terenie powiatu tucholskiego. Z raportów WIOŚ na lata 2004-2005 wynika, iż rzeka Brda badana w 8 punktach pomiarowych prowadzi wody w II klasie czystości – wody dobrej jakości. Wody zadowalającej jakości – klasa III, na swojej całej długości prowadzi rzeka Prusina.

Ocena stanu czystości rzeki Brdy i Prusiny w 2005 r.

Rzeka	Lokalizacja stanowiska	km rzeki	Gmina	Klasa wód
Brda	pow. ujścia Raciąskiej Strugi	110,9	Tuchola	II
	pon. ujścia Raciąskiej Strugi	104,2	Tuchola	II
	pon. ujścia Bielskiej Strugi	96,0	Tuchola	II
	pow. ujścia Strugi Kicz	85,9	Tuchola	II
	pon. ujścia Strugi Kicz	81,0	Tuchola	II

	włot do Zbiornika Koronowskiego	75,1	Gostycyn	II
Prusina	pow. oczyszczalni ścieków w Śliwicach	16,1	Śliwice	III
	pon. oczyszczalni ścieków w Śliwicach	8,5	Śliwice	III

W roku 2005 badania jezior powiatu tucholskiego prowadzone były w zakresie oceny jakości wód (stanu czystości) oraz stopnia eutrofizacji jezior wrażliwych na zanieczyszczenia związkami azotu pochodzącymi ze źródeł rolniczych. Ocena wód jezior prowadzona była wg. 3 – stopniowej skali – I. II. III oraz wody poza klasowe.

Ocena stanu czystości jezior przebadanych na terenie powiatu tucholskiego w 2005 r.

Nazwa jeziora	Zlewnia	Powierzchnia, ha	Objętość, tys. m ³	Głębokość maks., m	Klasa czystości
Białe	Bielska Struga – Brda	53,7	2161,5	9,3	III
Cekcyńskie	Szumionka – Brda	121,0	11948,7	27,9	II
Długie	Bielska Struga – Brda	64,0	2346,1	9,3	III
Drzycimskie	Szumionka – Brda	38,7	3810,1	25,0	II
Głębozeczek	Hozjanna – Brda	17,4	522,0	5,0	III
Okonińskie	Wda – Wisła	106,5	9472,5	24,5	II
Stobno	Struga Raciąska – Brda	89,2	6799,3	20,2	poza klasą
Szpitalne	Kamionka – Brda	66,4	5008,7	19,6	II
Ślepe (Okragłe)	Bielska Struga – Brda	107,3	2216,5	8,2	II
Razem:		664,2	44285,4		

Z danych uzyskanych na podstawie wyników badań wybranych jezior wykonanych przez WIOŚ wywnioskować należy, iż na terenie naszego powiatu nie ma jezior, które można by zaliczyć do I klasy czystości. Większość z nich posiada wody zliczane do II lub III klasy czystości. Zdarzają się również wody pozaklasowe tj. J. Stobno, Wysockie, Raciąskie.

Podkreślić jednak należy, że jakość wód naszych jezior w dłuższym przedziale czasowym utrzymuje się na stałym poziomie.

Na obszarze powiatu tucholskiego wody podziemne o zasobach użytkowych występują w dwóch piętrach wodonośnych, tj. czwartorzędowym i trzeciorzędowym. Największe znaczenie posiadają wody czwartorzędowe, które są podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę zarówno odbiorców indywidualnych, jak źródeł zbiorowych.

Ogółem w powiecie tucholskim zarejestrowanych jest 114 studni wierconych czynnych. W poszczególnych gminach powiatu sytuacja wygląda następująco:

- Gmina Cekcyn — 9 ujęć czynnych,
- Gmina Gostycyn — 18 ujęć czynnych,
- Gmina Kęsowo — 17 ujęć czynnych,

- Gmina Lubiewo — 14 ujęć czynnych,
- Gmina Śliwice — 12 ujęć czynnych,
- Gmina Tuchola — 36 ujęć czynnych,

Monitoring jakości wód podziemnych dla 11 studni na terenie powiatu tucholskiego prowadzi WIOŚ. Po przeanalizowaniu wyników monitoringu wód ujętych w publikacjach opracowywanych przez WIOŚ (ostatnie wydanie z 2006 r. określa dane na dzień 31.12 2005 r.) stwierdzić można, iż większość zasobów wód podziemnych na terenie naszego powiatu to wody zadowalającej jakości nadające się do bezpośredniego wykorzystania na cele gospodarcze, a na cele konsumpcyjne po zastosowaniu prostych metod uzdatniania.

Powiat prowadzi działania w celu całkowitej likwidacji zrzutu ścieków nieoczyszczonych do wód powierzchniowych, poprzez kontrole terenowe i wydawanie stosownych decyzji administracyjnych. W latach 2006 – 2007 Starosta Tucholski wydał 12 decyzji administracyjnych z zakresu odprowadzania oczyszczonych ścieków do wód lub do ziemi. Przeprowadzane kontrole terenowe we wszystkich przypadkach wykazały poprawnie prowadzoną gospodarkę ściekową, urządzenia odprowadzające oczyszczone ścieki były w dobrym stanie technicznym.

W zakresie gospodarki wodno-ściekowej prowadzony jest monitoring ujęć wodnych oraz odbiorników ścieków oczyszczonych, którymi są zarówno wody stojące, jak i płynące oraz ziemia, poprzez tworzenie i aktualizowanie rejestrów. Prowadzone są kontrole zakładów, w celu sprawdzenia zgodności ich działalności z uzyskanym pozwoleniem wodnoprawnym, propagując optymalne zużycie wody i prawidłową gospodarkę wodno-ściekową na terenie danego zakładu.

W zakresie poboru wód podziemnych lub powierzchniowych Starosta Tucholski udzielił w okresie 2006 - 2007 łącznie 18 pozwoleń administracyjnych.

Poszczególne gminy powiatu wykonują inwestycje związane z rozwojem infrastruktury technicznej poprzez budowę wodociągów i skanalizowanie obszarów wiejskich. Działania te przyczyniają się do stopniowej likwidacji szamb przydomowych oraz nielegalnego zrzutu ścieków do ziemi i do wód powierzchniowych.

5. Hałas

Prowadzone są badania klimatu akustycznego naszego powiatu. Jak wiadomo hałas jest jednym z czynników wpływających na środowisko naturalne i szczególnie negatywnie oddziałującym na człowieka, na jego jakość życia oraz zdrowia.

Duże znaczenie ma tutaj hałas komunikacyjny, którego poziom z roku na rok ulega zwiększeniu, czego przyczyną jest ciągły wzrost liczby pojazdów osobowych oraz zwiększony transport ciężarowy. Zagrożenie hałasem powiększa się również z powodu braku obwodnic dla ruchu tranzytowego.

Przez teren powiatu przebiegają trzy drogi wojewódzkie: 237 – relacji Mąkowsko – Czersk, 240 relacji Chojnice – Świecie oraz 238 relacji Tuchola – Sępólno Krajeńskie, których łączna długość wynosi ok. 90 km. Sumaryczna długość dróg powiatowych przekracza 409 km, a gminnych wynosi 486 km. Wg danych WIOŚ 33 % ludności naszego powiatu narażonych jest na ponadnormatywny hałas komunikacyjny. Wzdłuż drogi wojewódzkiej 240 na odcinku od Przysierska do Bładowa przeprowadzono badania poziomu hałasu na 7 stanowiskach. We wszystkich punktach pomiarowych stwierdzono przekroczenie dopuszczalnego poziomu dźwięku

w zakresie od 5,2 – 12,4 dB. Największy poziom hałasu zarejestrowano w Przysiersku (poza granicami powiatu), przekroczenie zanotowano również w Tucholi przy ulicy Cegielnianej. Sytuacja może ulec poprawie po przeprowadzeniu modernizacji skrzyżowania ulic Cegielniana i Świecka w Tucholi, a znaczną poprawę mieszkańcy Tucholi dotyczącą hałasu komunikacyjnego odczują po wybudowaniu obwodnicy dla miasta.

Badania w zakresie ochrony przed hałasem i przestrzeganiem wymogów korzystania ze środowiska wśród jednostek gospodarczych również prowadzone są przez WIOŚ. Przeprowadzone w czasie kontroli pomiary hałasu wykazały, w nielicznych przypadkach nadmierną emisję hałasu do środowiska. Przekroczenia dopuszczalnego poziomu hałasu, zarówno w porze dziennej jak i nocnej wahały się zwykle od kilku do kilkunastu decybeli. Dominującymi źródłami hałasu były: instalacje wentylacji ogólnej, odpylania, sprężarkownie, maszyny stolarskie, agregaty pompowe, transport wewnątrzzakładowy.

6. Gospodarka odpadami

Z uwagi na fakt, iż w bieżącym roku tj. w czerwcu 2007 r. na sesji Rady Powiatu przedłożone zostało sprawozdanie z realizacji Planu Gospodarki Odpadami dla powiatu tucholskiego za lata 2004 – 2007, w których szczegółowo omówiono tę tematykę uznano, iż w tych materiałach zagadnienie to zostanie ominięte. Nadmienić również należy, iż obecnie prowadzone są już prace nad aktualizacją Programu ochrony środowiska z Planem gospodarki odpadami dla powiatu tucholskiego na lata 2007 – 2010 z perspektywą na lata 2011 – 2014. Programy te w przyszłym roku winny być uchwalone przez Radę Powiatu Tucholskiego.

7. Zasoby flory i fauny.

Podstawowymi wyróżnikami powiatu są: bardzo duża lesistość - około 48,66 % prawie połowa powierzchni, położenie w Borach Tucholskich, wysoka jakość środowiska i sprzyjające warunki turystyczne.

Obszar powiatu leży w Tucholski Park Krajobrazowy (TPK), który swymi granicami obejmuje południowo – wschodnią część zwartego kompleksu Borów Tucholskich. Jego łączna powierzchnia wynosi 36.983 ha, a jego otulina 15.946 ha i leży administracyjnie na terenie gmin: Cekcyn, Gostycyn, Lubiewo, Śliwice i Tuchola. Ponad 86,1% powierzchni Parku stanowią lasy. W szacie leśnej TPK i Borów Tucholskich dużą rolę odgrywają bory sosnowe. Sosna zwyczajna w lasach naszego regionu zajmuje ok. 91,3% powierzchni. Udział pozostałych gatunków jest niewielki: brzoza – 3,7%, dąb – 1,9%, olcha – 1,2%, pozostałe – 1%.

Na obszarze ochronnym prowadzona jest działalność zmierzająca do zachowania i ochrony cennych przyrodniczo terenów oraz organizacja działalności naukowej i dydaktycznej.

Występują u nas następujące formy ochrony przyrody: rezerwat przyrody, park krajobrazowy, obszar chronionego krajobrazu, zespół przyrodniczo – krajobrazowy, użytki ekologiczne i pomniki przyrody. Na naszym obszarze znajduje się większość z wymienionych w ustawie o ochronie przyrody form jej ochrony.

Cechą charakterystyczną powiatu jest również duża liczba jezior, oczek wodnych, bagien i torfowisk. Są to tereny o sporych walorach przyrodniczych i krajobrazowych ze znacznym udziałem obszarów nienaruszonych lub mało zmienionych przez działalność człowieka.

Z dniem 1 stycznia 2005 r. weszły w życie zmiany w ustawie o ochronie przyrody, a także zmiany kompetencji administracji rządowej – art. 114 ust. 2, w których kompetencje prowadzenia rejestrów pomników przyrody, użytków ekologicznych, obszarów chronionego krajobrazu przekazane zostały Kujawsko – Pomorskiemu Urzędowi Wojewódzkiemu w Bydgoszczy.

Walory przyrodnicze powiatu są oceniane wysoko. Składają się na nie liczne i cenne pod względem przyrodniczym i krajobrazowym ekosystemy oraz wysoki poziom różnorodności biologicznej. Występują tu rzadkie gatunki roślin i zwierząt, gdzie indziej nieobecne i często zagrożone wyginięciem.

8. Edukacja ekologiczna

Powiat od lat współpracuje ze szkołami, gminami, TPK, Nadleśnictwami oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie podnoszenia świadomości ekologicznej mieszkańców powiatu. Corocznie prowadzone są akcje tj.: Odkręcona, Dzień Ziemi, Sprzątanie Świata, a także liczne konkursy ekologiczne kierowane do dzieci i młodzieży „Przyroda wokół nas”.

Efekty popularyzacji ekologicznego stylu życia obrazują zwiększone ilości zbieranych materiałów wtórnych podczas ww. akcji.

Prowadzone akcje ekologiczne na terenie powiatu wraz z ilością zebranych odpadów

Akcja	odpad	2004 r.	2005 r.	2006 r.
Dzień Ziemi	PET	3000 szt.	4000 szt.	6800 szt.
	Baterie	37,6 kg	117 kg	186 kg
Odkręcona	nakrętki	2152 kg	2255 kg	4231 kg
Zamień puszki na pieniądze	Puszka ALU	5383 kg	5343 kg	6554 kg

Działania z zakresu edukacji ekologicznej skutkują wykształceniem wśród społeczeństwa pożądaných nawyków dotyczących gospodarowania odpadami powstającymi w gospodarstwach domowych. Edukacja ekologiczna wykształca wśród młodego pokolenia świadomość zagrożeń wynikających z nieprawidłowego korzystania z zasobów i walorów środowiska naturalnego.

W materiałach nie przedstawiono zagadnień związanych z ochroną roślin, weterynarią, nasiennictwem, a także spraw dotyczących działalności Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Zagadnienia te przedstawiciele tych jednostek przedstawiają Wysokiej Radzie odrębnie.

Opracowanie:

Referat Gospodarki Nieruchomościami i Zasobami Przyrody

Stanisław Rzepiński

Żaneta Malendowicz